

การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า:
กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี

น.ส.พชรพร ภูมรินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

1658014950

CU IThesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

APPLICATION OF BUSINESS ENTERPRISE IN URBAN CONSERVATION:
A CASE STUDY OF CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITY

Miss Pocharaporn Pumarin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban and Regional
Planning

Department of Urban and Regional Planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

1658014950

CU ThesIs 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

พชรพร ภูรินทร์ : การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า: กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำ
 จันทบุรี จ.จันทบุรี. (APPLICATION OF BUSINESS ENTERPRISE IN URBAN CONSERVATION: A CASE STUDY
 OF CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITY) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ดร.พรสวรรค์ วิเชียรประดิษฐ์

งานวิจัยเรื่องการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี จ.
 จันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ในย่านเมืองเก่า พร้อม
 กับถอดบทเรียนของการดำเนินงาน โดยเลือกกรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี ซึ่งมีการดำเนินงานในการสนับสนุนการอนุรักษ์ ของ
 บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ที่เป็นกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ที่จัดตั้งขึ้นมาด้วยการระดมทุนของชาวชุมชนและ
 ผู้สนับสนุนภายนอกพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการอาคารที่ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการ
 เก็บข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสำรวจพื้นที่ การสังเกตการณ์ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย
 แบบมีโครงสร้าง

ผลการศึกษาพบว่า ข้อดีของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทคือ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานเพราะมีงบประมาณ
 ที่ได้รับการสนับสนุนและงบประมาณของบริษัทที่ได้จากการร่วมระดมทุนของผู้ถือหุ้น รวมถึงรูปแบบบริษัทเป็นการบริหารงานที่
 สามารถตรวจสอบได้ง่าย แต่ข้อจำกัดของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทคือ ไม่สามารถเข้าไปดำเนินการในส่วนอื่นได้นอกจากตัว
 อาคารที่อยู่ในความรับผิดชอบของบริษัทเท่านั้น อีกทั้งยังพบว่า การดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ประสบความสำเร็จ
 ในด้านการเป็นธุรกิจสามารถดำเนินงานได้ด้วยตัวเองในเชิงการบริหารธุรกิจมาตลอด 5 ปี แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการเป็น
 กิจการเพื่อสังคม เนื่องจากยังไม่สามารถปันผลและคืนกำไรบางส่วนสู่สังคมได้

ข้อค้นพบอื่นๆ ได้แก่ การดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรีประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานตามขั้นตอน
 การอนุรักษ์อย่างค่อยเป็นค่อยไป มีระยะเวลาในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ขององค์กรที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตั้งแต่เริ่ม
 กระบวนการสร้างความรู้ในเชิงการเงินพบว่า การระดมทุนน่าจะทำได้ในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกับชุมชน
 ริมน้ำจันทบุรี ภายใต้งบประมาณที่เหมาะสม เช่น ความร่วมมือของชุมชน และความเข้าใจของผู้ร่วมทุน นอกจากนั้นแล้ว บริษัท จันทบุรี
 รักส์ดี จำกัด ยังแสดงให้เห็นความเป็นไปได้ของกิจการเพื่อสังคมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า ซึ่งในปัจจุบัน
 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้แล้ว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีแรงจูงใจในการ
 ประกอบกิจการเพื่อสังคมมากขึ้น

สาขาวิชา การวางแผนภาคและเมือง
 ปีการศึกษา 2561

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6073327025 : MAJOR URBAN AND REGIONAL PLANNING

KEYWORD: Conservation Area Management, Conservation Organization, Social Enterprise

Pocharaporn Pumarin : APPLICATION OF BUSINESS ENTERPRISE IN URBAN CONSERVATION: A CASE STUDY OF CHANTHABOON WATERFRONT COMMUNITY. Advisor: PORNSAN VICHIENTPRADIT, Ph.D.

The research on Application of Business Enterprise in Urban Conservation: a case study of the Chanthaboon Waterfront Community has purposes to study and analyze the operation mechanism in the form of a company as a social enterprise for support urban conservation in the old town, and to conclude the lesson learned through the case study of Chanthaboon Waterfront Community. In the community there is an operation of the company named Chanthaboon Rakdee Co., Ltd., which was established by crown-funding from local people and outside supporters to manage buildings restored and renovated. This study is a qualitative research which received information from documents, surveys, observation and structured interviews with stakeholders.

From the case study, it is found that advantages of the operation as a business enterprise are flexibility because the company budget comes from crowd-funding and stakeholders' support, and the business model can be easily managed and audited. But the limitation of such operation is that responsible area is limited only in buildings under management of the company. And it is also found that the Chanthaboon Rakdee Co., Ltd. has succeeded as a business, has been able to support itself for 5 years but has not yet succeeded as a social enterprise because it is still unable to give dividend to supporters and return profits to society.

For other findings, the conservation movement in Chanthaboon Waterfront Community has been successfully implemented gradually following theoretical conservation process. There were periods to develop relationships and build participation of various stakeholders and related organizations, started with the process of awareness raising. In term of funding, it is found that crowd-funding campaign may be repeated in a place with similar context to Chanthaboon Waterfront Community, under appropriate conditions, e.g. community's cooperation and supporters' understandings. Besides, Chanthaboon Rakdee Co., Ltd. also shows the possibility of social enterprise working in old town conservation. At present, the Social Enterprise Promotion Act BE 2562 is enforced, and it will help encourage enterprises with more incentives to do good business for society.

Field of Study:	Urban and Regional Planning	Student's Signature
Academic Year:	2018	Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความเชื่อเหลือของ อาจารย์ ดร. พรสรร วิเชียรประดิษฐ์ ที่ได้กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และผลักดันส่งเสริมในทุกด้าน รวมทั้งสละเวลาในการให้คำแนะนำ ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ รองศาสตราจารย์ เรือเอกชูวิทย์ สุจฉายา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมล กุลศรีสมบัติ สำหรับ คำแนะนำในประเด็นที่ขาดตกบกพร่อง ตลอดจนตรวจสอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์จนสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณาจารย์ในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง สำหรับความรู้วิทยาการต่างๆ และเจ้าหน้าที่ของภาควิชาทุกท่านที่อำนวยความสะดวกเสมอมา

ขอขอบคุณบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี, บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด, ชมรมพัฒนา ชุมชนริมน้ำจันทบุรี, สถาบันอาศรมศิลป์และชาวชุมชนริมน้ำจันทบุรีทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ และขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง และเพื่อนๆ ที่จันทบุรีทุกคน ที่ช่วยเก็บข้อมูลในการลงพื้นที่และให้กำลังใจตั้งแต่เริ่มต้น

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ที่เป็นผู้สนับสนุนในการศึกษาต่อ รวมทั้งเป็นผู้ที่ให้กำลังใจตลอดมา

พชรพร ภูมรินทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 คำถามงานวิจัย.....	2
1.4 สมมติฐานงานวิจัย.....	3
1.5 ขอบเขตงานวิจัย.....	3
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิดและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง.....	6
2.1.1 แนวคิดจากหนังสือของการอนุรักษ์ชุมชนเมือง : ปรานอม ต้นสุขานันท์ และ การ ปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง : ยงธนิศร์ พิมลเสถียร.....	6
2.1.2 แนวคิดจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	12
2.1.3 แนวคิดจากแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์.....	18
2.2 ขอบเขตของการอนุรักษ์.....	21

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการย่านเมือง	24
2.3.1 การวางแผน.....	24
2.3.2 กฎระเบียบและข้อบังคับ	25
2.4 แนวคิดกิจการเพื่อสังคม.....	27
2.4.1 นิยามกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)	27
2.4.2 กิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย.....	29
2.4.3 รูปแบบของกิจการเพื่อสังคม	31
2.5 รูปแบบองค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์	33
2.5.1 องค์กรรูปแบบใหม่ของรัฐ.....	33
2.5.2 บริษัทเอกชน	35
2.5.3 องค์กรพัฒนาเอกชน Non-Governmental Organization.....	37
2.6 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	39
2.6.1 การวางแผนกระบวนการวิเคราะห์.....	39
2.6.2 การเลือกและกำหนดขอบเขตประเด็นการพัฒนา	39
2.6.3 การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	40
2.6.4 การสร้างตารางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	40
2.6.5 การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล	43
2.6.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
2.6.7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์.....	44
2.7 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชน	45
2.7.1 สาเหตุแห่งความสัมพันธ์ (Relationship Antecedents).....	46
2.7.2 กลยุทธ์ในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ (Relationship Maintenance Strategies)	46
2.7.3 ผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ (Relationship Consequences).....	46

2.8 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	47
2.9 กรณีศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	48
2.9.1 งานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนริมน้ำจันทบูร.....	48
2.9.2 งานวิจัยเกี่ยวกับองค์กรเพื่อการอนุรักษ์.....	50
2.10 กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	51
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	52
3.1 รูปแบบของงานวิจัย.....	52
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	54
3.5 การวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูล.....	55
บทที่ 4 พื้นที่ศึกษา.....	57
4.1 รายละเอียดพื้นที่ศึกษา.....	57
4.1.1 ที่ตั้งและขอบเขต.....	57
4.1.2 ประวัติและความสำคัญ.....	58
4.1.3 มรดกทางวัฒนธรรม.....	58
4.1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	61
4.1.5 สภาพทางสังคม.....	62
4.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า.....	65
4.2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก.....	65
4.2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง.....	66
4.3 แผนโครงการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	66
4.3.1 แผนและโครงการ.....	66
4.3.2 กฎหมาย.....	71

4.4 การจัดตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด..... 75

4.5 สรุปท้ายบท 79

บทที่ 5 การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรี 80

5.1 การวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ 80

 5.1.1 ก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด (พ.ศ.2551-2557)..... 80

 5.1.2 หลังการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด (พ.ศ.2556-2561)..... 96

5.2 ผลการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด..... 105

 5.2.1 ผลประกอบการทางการเงินของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด 105

 5.2.2 อัตราการเข้าพักและความนิยม..... 107

 5.2.3 การติดตามผลการดำเนินงาน..... 108

5.3 ความคิดเห็นต่อบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด 110

 5.3.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด 111

 5.3.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรี 114

5.4 สรุปท้ายบท 118

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย..... 120

6.1 สรุปผลการวิจัย..... 120

6.2 อภิปรายผลการวิจัย 121

6.3 ข้อเสนอแนะ 125

6.4 แนวทางการวิจัยในอนาคต..... 126

บรรณานุกรม..... 128

ภาคผนวก..... 130

ประวัติผู้เขียน..... 137

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ขอบเขตการอนุรักษ์.....	23
ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบของกิจการเพื่อสังคม	32
ตารางที่ 3 ตัวอย่างตารางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (กรณีสมมติ: นโยบายกำหนดเขตควบคุมมลพิษ).....	43
ตารางที่ 4 ข้อมูลผู้เยี่ยมเยือนในจังหวัดจันทบุรี	62
ตารางที่ 5 กิจกรรมการดำเนินงานฟื้นฟูย่านชุมชนริมน้ำจันทบูรที่ผ่านมาก่อนการก่อตั้งบริษัท	78
ตารางที่ 6 วิเคราะห์ขอบเขตของงานอนุรักษ์ตามประเภทกิจกรรม ช่วงก่อนการตั้งบริษัทฯ.....	91
ตารางที่ 7 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในการอนุรักษ์พื้นที่ ช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัทฯ.....	95
ตารางที่ 8 วิเคราะห์ขอบเขตของงานอนุรักษ์ตามประเภทกิจกรรม ช่วงหลังการตั้งบริษัทฯ.....	102
ตารางที่ 9 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในการอนุรักษ์พื้นที่ ช่วงหลังการก่อตั้งบริษัทฯ.....	103
ตารางที่ 10 แสดงการเพิ่มขึ้นของเงินสดในบัญชีตลอดการดำเนินกิจการที่ผ่านมา.....	105
ตารางที่ 11 สรุปผลการดำเนินงานของบริษัท จันทบูรรักดี จำกัด.....	109
ตารางที่ 12 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการดำเนินงานของบริษัท	111
ตารางที่ 13 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร.....	115

1668014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงของเขตพื้นที่ศึกษา.....	4
ภาพที่ 2 ผังขั้นตอนแสดงกระบวนการวางแผนอนุรักษ์เมืองเก่า	12
ภาพที่ 3 แสดงถึงการมีทรัพยากรในการจัดการ.....	17
ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงรูปแบบการดำเนินการ.....	18
ภาพที่ 5 แสดงขอบเขตการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม	21
ภาพที่ 6 องค์ประกอบที่ทำให้กิจการเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ	30
ภาพที่ 7 ย่าน George Town, Penang	34
ภาพที่ 8 ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ หลังการปรับปรุง	36
ภาพที่ 9 ย่าน Dadaocheng, Taiwan	38
ภาพที่ 10 โมเดลความสัมพันธ์ของความยืดหยุ่นผูกพันกับชุมชน	45
ภาพที่ 11 กรอบการดำเนินงานวิจัย.....	56
ภาพที่ 12 แผนที่ในเขตอำเภอเมือง จ.จันทบุรี.....	57
ภาพที่ 13 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงเหลือในชุมชน	60
ภาพที่ 14 บรรยากาศการค้าขายในชุมชนริมน้ำจันทบูร	61
ภาพที่ 15 แสดงตำแหน่งศาสนสถานรอบพื้นที่.....	64
ภาพที่ 16 แผนที่เขตพื้นที่เมืองเก่าจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี	69
ภาพที่ 17 ผังแสดงพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร	70
ภาพที่ 18 ตัวอย่างการออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร	70
ภาพที่ 19 แผนผังแสดงขอบเขตพื้นที่ตามเทศบัญญัติเทศบาลเมืองจันทบุรี.....	73
ภาพที่ 20 แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเมืองจันทบุรี ฉบับร่าง.....	74
ภาพที่ 21 แสดงขั้นตอนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักษ์ดี จำกัด	76

1688014950

CD IThesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาพที่ 22 ตำแหน่งของบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติและบ้านหลวงราชไมตรี..... 77

ภาพที่ 23 บรรยากาศในชุมชนริมน้ำจันทบูรช่วงประมาณ พ.ศ.2551..... 81

ภาพที่ 24 การลงพุดคุยกับเจ้าของบ้านรายครัวเรือนเพื่อขออนุญาตในการสำรวจ..... 81

ภาพที่ 25 กิจกรรมนักโบราณคดีน้อย..... 82

ภาพที่ 26 ตัวอย่างภาพ Vernadoc และบรรยากาศขณะทำงาน 83

ภาพที่ 27 วันเปิดกิจกรรมเปิดย่านการค้า จ.จันทบุรี สีสนั้ญมณี...และวิถีแห่งวัฒนธรรม 84

ภาพที่ 28 ภาพอาคารทั้ง 7 หลังที่ถูกคัดเลือก..... 86

ภาพที่ 29 ภาพกิจกรรมมองอดีต ผ่านปัจจุบัน ชุมชนริมน้ำจันทบูร เปิดบ้านริมน้ำปี 2553..... 87

ภาพที่ 30 โครงการอบรมเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคาร..... 88

ภาพที่ 31 บรรยากาศงานวันลงขัน ที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร..... 90

ภาพที่ 32 บ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี..... 91

ภาพที่ 33 แบบโครงการก่อสร้างจากกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ (บน)..... 98

ภาพที่ 34 แบบโครงการก่อสร้างของเทศบาลเมืองจันทบุรี (ล่าง)..... 98

ภาพที่ 35 รูปขณะก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณหัวถนนสุขาภิบาล 99

ภาพที่ 36 แบบโครงการปรับปรุงทำน้ำแม่ฝ่องจากกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ (บน)..... 100

ภาพที่ 37 แบบโครงการปรับปรุงทำน้ำแม่ฝ่องของเทศบาลเมืองจันทบุรี (ล่าง)..... 100

ภาพที่ 38 โครงการก่อสร้างทางลอดใต้สะพานทองคำรงค์รัตน์..... 101

ภาพที่ 39 แสดงอัตราการเข้าพักเฉลี่ยของบ้านพักฯ เปรียบเทียบกับอัตราการเข้าพักเฉลี่ยของทั้ง
จังหวัด..... 107

ภาพที่ 40 แสดงตำแหน่งร้านค้าในชุมชนริมน้ำจันทบูร..... 117

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

แนวความคิดการอนุรักษ์เมืองได้ขยายขอบเขตจากสิ่งทีควรอนุรักษ์จากโบราณสถานเดี่ยวที่เป็นซากปรักหักพังสู่พื้นที่เมือง มีการเรียกรวมสิ่งทีควรอนุรักษ์ว่ามรดก (heritage) รวมทั้งมรดกทางธรรมชาติ (natural heritage) และมรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage) ภายหลังได้มีการขยายขอบเขตไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ กลุ่มอาคารกับแหล่งโบราณคดี พื้นที่ชนบทกับพื้นที่เมือง ขณะที่การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้น และในระดับสากลนั้นการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมได้มีการคำนึงถึงท้องถิ่นและชุมชนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สำหรับในประเทศไทยการเปลี่ยนแปลงสำคัญทีส่งผลต่อแนวความคิดการอนุรักษ์โดยชุมชนและท้องถิ่น คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ทีให้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทีกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของท้องถิ่นในการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทำให้การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไม่ได้เป็นหน้าที่เฉพาะของหน่วยงานส่วนกลางเหมือนแต่เดิม

การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าทีให้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตามแนวความคิดดังกล่าวทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินงานทีมีความหลากหลาย เพื่อหาวิธีการบริหารจัดการทีมีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยงานวิจัยทีเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทีผ่านมาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานโดยภาครัฐและชุมชนเป็นหลัก เช่นกรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุก จ.สุพรรณบุรี เป็นกรณีทีดำเนินงานโดยชุมชน ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้สอดคล้องกับการทำงานในแต่ละระยะจนท้ายที่สุดได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2552 เพื่อให้มีสถานภาพทางกฎหมาย (เสาวนีย์ จันทสอน, 2552) ในปัจจุบันมีรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทีหลากหลายมากขึ้น เช่น ในชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี ได้มีการจัดตั้ง บริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัดขึ้น เพื่อดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม ซึ่งมีการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์อาคารเก่า และให้คนในชุมชนร่วมเป็นเจ้าของได้ ซึ่งถือเป็นแห่งแรกทีใช้การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเข้ามาใช้ในการอนุรักษ์ชุมชนประวัติศาสตร์

ชุมชนริมน้ำจันทบูรได้ร่วมกันวางแนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยตนเองโดยความสำคัญต่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นย่านการค้าที่สำคัญแต่ถูกละเลยให้กลับมาเป็นที่สนใจในเชิงคุณค่า มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2551 โดยมีคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นแกนนำการพัฒนา มีการดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนริมน้ำจันทบูรเริ่มเป็นที่รู้จักและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งในเมืองจันทบุรี จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมน้ำจันทบูรพบว่าชุมชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชน ต้องการที่จะรักษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชน รวมถึงรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไปพร้อมกับสร้างประโยชน์ให้เกิดการมีส่วนร่วม (รัตติน สุพฤทธิพานิชย์, 2554) ซึ่งในปี 2557สถาบันอาศรมศิลป์ร่วมกับชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร และชาวชุมชน จัดตั้งบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัดขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างของการดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีเป้าหมายในการเป็นกิจการเพื่อสังคม โดยเปิดกิจการเป็นรูปแบบบ้านพักประวัติศาสตร์

นับจากการจัดตั้งบริษัทมาถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา 5 ปีแล้ว จึงเป็นช่วงที่เหมาะสมในการติดตามผลการดำเนินงานดังกล่าว จึงเป็นที่มาของงานวิจัย “การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี” เพื่อศึกษาผลกระทบของงานวิจัย ข้อดี ข้อจำกัด และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า ผ่านกรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี

1.2 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาระบบและกลไกการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า ผ่านกรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี
2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า
3. สรุปบทเรียนการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า

1.3 คำถามงานวิจัย

1. การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์มีข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินงานอย่างไร
2. การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ ประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

1.4 สมมติฐานงานวิจัย

1. การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทมีความคล่องตัวกว่ารูปแบบอื่น แต่มีข้อจำกัดในเรื่องขอบเขตและความน่าเชื่อถือของบริษัท
2. บริษัทประสบผลสำเร็จทั้งในด้านการเป็นธุรกิจและกิจการเพื่อสังคม

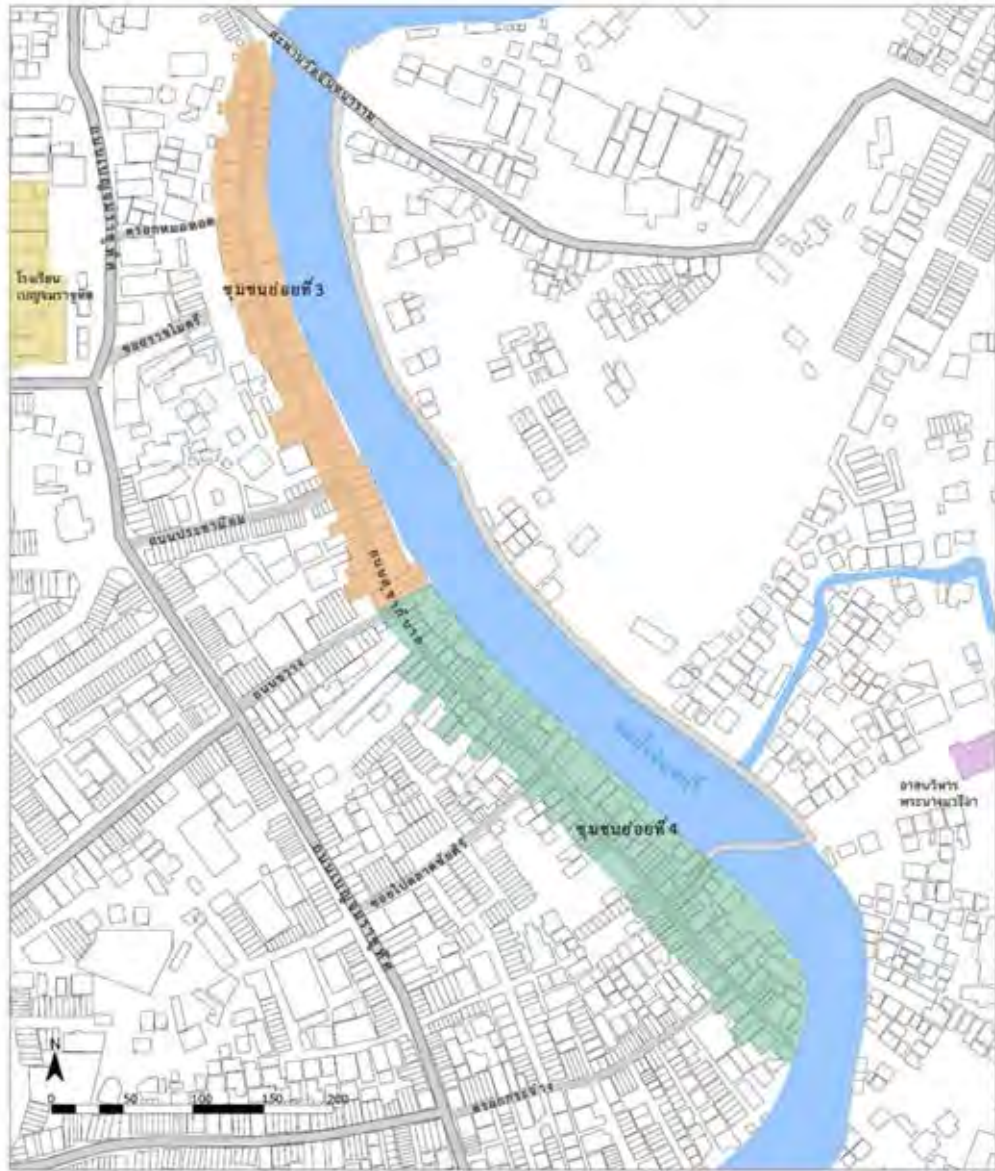
1.5 ขอบเขตงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา : ศึกษาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ การดำเนินงานของบริษัทด้านการอนุรักษ์ วิเคราะห์การดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรและการมีส่วนร่วม รวมถึงวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของบริษัท
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ : ชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี ที่มีบ้านเรือนหันหน้าเข้าหาถนนสุขาภิบาล ระยะทางประมาณ 900 เมตร และบ้านเรือนประมาณ 200 หลังคาเรือน
3. กลุ่มตัวอย่าง : ผู้ดำเนินงานในบริษัท ผู้ที่อยู่อาศัยและประกอบกิจการภายในชุมชนริมน้ำจันทบูร

1688014950

CU Thesisis 6073327025 thesisis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาพที่ 1 แสดงของเขตพื้นที่ศึกษา
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองเก่า การบริหารจัดการชุมชน และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมน้ำจันทบูร รวมถึงแผน นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบถึงแนวทางและเป้าหมายในการอนุรักษ์ของแต่ละกรณีศึกษา
3. เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการดังนี้
 - 3.1 แบบสอบถาม : ใช้แบบสอบถามสำหรับกลุ่มผู้ดำเนินงานในบริษัทเพื่อ ได้แก่ ผู้บริหาร กรรมการบริษัท กรรมการบริหาร กรรมการผู้จัดการ กรรมการพนักงาน พนักงานและผู้ถือหุ้น เป็นต้น
 - 3.2 การสัมภาษณ์ : ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานของบริษัท ได้แก่ เทศบาลเมืองจันทบุรี ชุมชนท้องถิ่น เช่น ชมรมพัฒนาริมน้ำจันทบูร ประชาชนในชุมชนที่ไม่ได้ถือหุ้นในบริษัท สถาบันการศึกษาและองค์กรอิสระ เป็นต้น
4. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานโดยบริษัทด้วยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ นำมาจัดระบบวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ และสรุปผลการวิจัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของบริษัทที่ดำเนินงานเกี่ยวกับด้านการสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า
2. ทราบถึงข้อดี-ข้อจำกัดของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า
3. สามารถสรุปความสำเร็จเพื่อนำองค์ความรู้จากการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทไปประยุกต์ใช้กับชุมชนอื่นได้อย่างเหมาะสม

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

บทที่ 2

แนวคิดและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้เป็นการศึกษาแนวคิดและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านเมืองเก่า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงบทบาทหน้าที่และขอบเขตการดำเนินงานอนุรักษ์ โดยมีแนวคิดและกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดการอนุรักษ์เมืองและฟื้นฟูเมือง
- 2.2 ขอบเขตของการอนุรักษ์
- 2.3 แนวคิดการบริหารจัดการย่านเมืองเก่า
- 2.4 แนวคิดกิจการเพื่อสังคม
- 2.5 รูปแบบองค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์
- 2.6 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 2.7 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชน
- 2.8 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2.9 กรณีศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

2.1.1 แนวคิดจากหนังสือของการอนุรักษ์ชุมชนเมือง : ปรานอม ต้นสุขานันท์ และ การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง : ยงธนทร์ พิมลเสถียร

การอนุรักษ์หมายถึงการกระทำทุกชนิดเพื่อยืดอายุของมรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติเพื่อให้สิ่งที่มีคุณค่านั้นได้แสดงความจริงและความหมายที่มีต่อผู้ใช้ ผู้เป็นเจ้าของและผู้มองเห็น ซึ่งควรมีการแทรกแซงสิ่งที่ต้องการอนุรักษ์ให้น้อยที่สุดและไม่ควรส่งผลเสียต่อการอนุรักษ์ในอนาคต (ปรานอม ต้นสุขานันท์, 2559) อ้างถึง ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2537) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ชุมชนไว้สองความหมาย ในส่วนของชุมชนที่เป็นลักษณะทางกายภาพได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบสถาปัตยกรรมที่ควรอนุรักษ์ เพื่อให้อาคารอนุรักษ์มีความโดดเด่น สง่างามและอีกส่วนหนึ่งหมายถึง กลุ่มหรือบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานตามลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมของแต่ละแห่ง ซึ่งอาจจะต้องอนุรักษ์สิ่งที่ครอบคลุมทั้งบริเวณนอกเหนือจากลักษณะทางกายภาพด้วย

แนวคิดการอนุรักษ์เมืองได้ขยายขอบเขตจากสิ่งที่ควรอนุรักษ์จากโบราณสถานเดี่ยวสู่พื้นที่เมือง มีการเรียกรวมสิ่งที่ควรอนุรักษ์ว่ามรดก (heritage) รวมทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ภายหลังได้มีการขยายขอบเขตไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ กลุ่มอาคารกับแหล่งโบราณคดี พื้นที่ชนบทกับพื้นที่เมือง ขณะที่การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้นและในระดับสากลนั้นการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมได้มีการคำนึงถึงท้องถิ่นและชุมชนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดซึ่ง (ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2556) ได้สรุปหลักการของการอนุรักษ์เมืองหรือส่วนของเมืองสำหรับประเทศไทยไว้ 6 ประการ

1. การระบุแหล่งมรดกวัฒนธรรม (Identification)

ในกระบวนการอนุรักษ์เมืองจำเป็นต้องกำหนดว่าอะไรคือสิ่งที่ควรอนุรักษ์และสิ่งใดที่ควรอนุรักษ์นั้นมีสถานะเป็นอย่างไร ในการระบุนั้นควรจัดทำเอกสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำมาใช้ในการตัดสินใจ เช่น การอธิบายถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและสถาปัตยกรรม ซึ่งอาจทำในรูปของรายงาน แผนที่ รูปถ่าย หรือแบบสถาปัตยกรรมที่ได้มีการทำรังวัดและสำรวจเรียบร้อยแล้ว การจัดทำเอกสารต้องมีขอบเขตพื้นที่ที่ระบุด้วยว่าเป็นพื้นที่อนุรักษ์ (conservation area) และในพื้นที่อนุรักษ์อาจประกอบไปด้วยการระบุองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

- อาคาร แบ่งเป็นอาคารที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์กับอาคารอื่นๆ ในกรณีของอาคารอื่นๆ อาจแบ่งย่อยได้อีกเป็น อาคารที่ไม่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อมกับอาคารที่ขัดแย้งกับสภาพแวดล้อม
- สิ่งก่อสร้าง เช่น ป้อมปราการ อนุสาวรีย์ สะพาน ถนน ฯลฯ ที่ได้ศึกษาแล้วว่ามี ความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของเมือง
- แหล่งธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง พื้นที่โล่ง พื้นที่สีเขียว ต้นไม้ พืชพรรณ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในพื้นที่ หรือมีความงดงาม มีเอกลักษณ์ มีความหมายต่อชุมชน
- แหล่งประวัติศาสตร์ คือบริเวณที่ปัจจุบันอาจไม่หลงเหลือหลักฐานทางกายภาพ แต่ในทางประวัติศาสตร์นั้นได้เกิดเหตุการณ์สำคัญมาก่อน เช่น เป็นที่เกิดของบุคคลผู้มีชื่อเสียง เป็นที่บุคคลสำคัญเคยมาพักอาศัย หรือเคยเกิดเหตุการณ์สำคัญในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

นอกจากนั้นในการระบุแหล่งมรดกวัฒนธรรมของเมืองอาจจะต้องมีการศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับมรดกที่ไม่ใช่กายภาพด้วย เช่น คติความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร ระเบียบประเพณี กิจกรรมทางสังคม วิธีการดำเนินชีวิตและอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการใช้พื้นที่และอาคาร เช่น การ

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ใช้พื้นที่หรืออาคารสำคัญในเมืองเพื่อการจัดประเพณีประจำปีมาตั้งแต่สมัยโบราณ หรือการใช้เส้นทางในการประกอบพิธีกรรมสำคัญของเมือง หรือคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรม

เมื่อระบุแหล่งที่ควรอนุรักษ์ได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการประเมินว่าสิ่งที่จะอนุรักษ์นั้นมีสถานะเป็นอย่างไร ในขั้นตอนนี้มักจะทำการประเมินแหล่งมรดกที่ได้แล้วเป็นแหล่งๆ ไม่ได้ประเมินโดยรวมเนื่องจากแต่ละแหล่งจะไม่เหมือนกัน ในขั้นตอนนี้แบ่งได้เป็นสองขั้นตอนย่อย คือ ก) การทดสอบความแท้ (test of authenticity) กับ ข) การประเมินบูรณภาพ (integrity)

ก) การทดสอบความแท้ (Test of authenticity)

คำว่า ความแท้ (authenticity) หมายถึงคุณภาพของแหล่งมรดกที่ยังคงรักษาลักษณะดั้งเดิมไว้ ซึ่งลักษณะดั้งเดิมนี้อาจจะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การทดสอบความแท้นั้นจะต้องมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่าของดั้งเดิมนั้นเป็นอย่างไร โดยทางกายภาพการทดสอบความแท้จะพิจารณาใน 4 ประเด็น เป็นอย่างน้อย ได้แก่

- ความแท้ในด้านรูปแบบหรือการออกแบบ (authenticity in design) หมายถึง แหล่งมรดกนั้นยังมีรูปแบบตามที่เป็นในอดีตหรือไม่ เช่น อาคารดั้งเดิมเป็นสองชั้นแต่ปัจจุบันถูกดัดเปลี่ยนเป็นสามชั้น ถือว่าเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปแล้ว
- ความแท้ในด้านวัสดุ (authenticity in material) หมายถึงแหล่งมรดกนั้นยังมีการใช้วัสดุตามที่เป็นในอดีตหรือไม่ เช่น วัสดุผนังหลังคาเคยเป็นกระเบื้องดินเผา แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นกระเบื้องซีเมนต์ แม้จะมีรูปทรงและขนาดเดียวกันกับในอดีต แต่ถือว่าขาดความแท้ในด้านวัสดุ
- ความแท้ในด้านฝีมือช่าง (authenticity in workmanship) หมายถึง ยังคงรักษาวิธีการรักษาวิธีการก่อสร้างแบบเดิมหรือไม่ เช่น การซ่อมแซมผนังปูนโบราณแบบปูนดำ แม้ว่าจะซ่อมแซมให้มีรูปแบบและพื้นผิวเหมือนเดิม แต่ใช้ปูนซีเมนต์แทนปูนดำก็ถือว่าขาดความแท้ในด้านฝีมือช่างเพราะการทำปูนดำจะต้องใช้วิธีช่างโบราณต่างจากการผสมปูนซีเมนต์ปัจจุบัน
- ความแท้ในด้านสภาพโดยรวม (authenticity in setting) หมายถึง ยังคงรักษาสภาพโดยรวมแหล่งมรดกไว้ให้เหมือนเดิมมากน้อยเพียงใด แม้ว่าแหล่งมรดกที่ทำการประเมินจะยังคงรูปแบบ วัสดุ ฝีมือช่างเหมือนเดิม แต่หากสภาพข้างเคียงไม่ว่าจะเป็นอาคาร สิ่งก่อสร้าง หรือพื้นที่ว่างได้มีการเปลี่ยนแปลง เช่น มีการถมพื้นที่ การก่อสร้างอาคารใหม่ การต่อเติมอาคารใกล้เคียง ก็จะทำให้ด้านความแท้ในสภาพโดยรวมนั้นลดลง

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

การทดสอบความแท้ทั้ง 4 ด้าน จะช่วยในการตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการอนุรักษ์แบบใดจึงจะรักษาคุณค่ามรดกวัฒนธรรมไว้ได้ นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังได้มีประเด็นเกี่ยวกับความแท้ในเรื่องทางสังคม-วัฒนธรรม เช่น คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ หรือค่านิยมที่เปลี่ยนไปของสังคมตามช่วงเวลาที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของแหล่งมรดกนั้น ซึ่งบางทีก็เรียกว่าความต่อเนื่องของกิจกรรมทางสังคมและประเพณีจากอดีตจนปัจจุบัน

ข) การประเมินบูรณภาพ (Assessment of integrity)

คำว่า บูรณภาพ (integrity) หมายถึงความครบถ้วนสมบูรณ์และการไม่ถูกรบกวนของแหล่งมรดก ในกรณีของเมืองเก่าหรือชุมชนประวัติศาสตร์ มักจะพิจารณาองค์ประกอบดั้งเดิมของเมือง เช่น คูเมือง กำแพงเมืองหรือป้อมปราการ ระบบโครงข่ายถนน การระบายน้ำ ฯลฯ ว่ายังคงอยู่หรือไม่ ในกรณีของอาคารหรือกลุ่มอาคาร ก็จะพิจารณาว่าองค์ประกอบเดิมอยู่ครบเพียงใด และหาว่ายังอยู่ครบแต่ได้มีการต่อเติมหรือติดตั้งอุปกรณ์เพิ่ม เช่น ป้ายโฆษณา เครื่องปรับอากาศ จานรับสัญญาณดาวเทียม ก็ถือว่าเป็นการรบกวนบูรณภาพนั้นด้วย

การพิสูจน์ความแท้และการประเมินบูรณภาพจะนำมาซึ่งแนวทางในการตัดสินใจเลือกวิธีการอนุรักษ์ ซึ่งจะแตกต่างกันตามระดับของคุณค่ากับสภาพที่ยังคงหลงเหลืออยู่จากการประเมิน

2. ทางเลือกวิธีการอนุรักษ์ (Alternative conservation treatments)

วิธีการอนุรักษ์ (treatments) หมายถึงการดำเนินงานในการรักษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมให้ยังคงคุณค่าต่อไปด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- การป้องกัน (Protection) หมายถึงการดำเนินการที่ไม่รบกวนสภาพปัจจุบันของมรดกวัฒนธรรม แต่จะต้องปกป้องไม่ให้เสื่อมสภาพลงไปกว่าเดิม
- สงวนรักษา (Preservation) หมายถึงการรักษาให้คงสภาพโดยไม่มีการต่อเติมใดๆ แต่อาจทำการเสริมความมั่นคงได้
- บูรณะ (Restoration) หมายถึงการกลับคืนสู่สภาพเดิมอย่างที่เคยเป็น ซึ่งสามารถเพิ่มเติมส่วนที่ขาดหายไปได้โดยมีหลักฐานที่ชัดเจน
- ฟื้นฟู (Rehabilitation) หมายถึงการรักษาส่วนที่มีคุณค่าไว้ แต่อาจเพิ่มเติมส่วนอื่นได้ เพื่อประโยชน์ของการใช้สอยในปัจจุบัน

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

- สร้างขึ้นใหม่หรือปฏิสังขรณ์ (Reconstruction) หมายถึงการก่อสร้างแหล่งมรดกขึ้นมาใหม่บนพื้นที่เดิมและให้มีขนาดและรูปแบบเหมือนเดิม
- ย้ายที่ตั้ง (Relocation) หมายถึงการย้ายแหล่งมรดกจากที่ตั้งเดิมไปยังที่ใหม่ที่เหมาะสมกว่า
- สื่อความหมาย (Interpretation) หมายถึงการสร้างสรรค์งานใหม่ที่ทำให้เกิดความเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งมรดกวัฒนธรรมโดยที่อาจไม่มีแหล่งมรดกนั้นให้เห็นเป็นหลักฐานแล้ว

3. การบูรณาการแผนการอนุรักษ์กับแผนพัฒนาเมือง (Integrated urban development and conservation plans)

ในการอนุรักษ์เมืองเก่าจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเนื่องด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรกเพื่อให้มีการจัดตั้งและจัดสรรงบประมาณการอนุรักษ์องค์ประกอบของเมืองที่อยู่ในความดูแลของทางราชการ ประการที่สองเพื่อให้การพัฒนาโครงการต่างๆ ในเมืองไม่รบกวนหรือทำลายคุณค่าของเมืองเก่า

การจัดทำแผนอนุรักษ์เมือง อาจทำได้สองลักษณะดังนี้

- ก) จัดทำแผนอนุรักษ์เป็นเอกเทศ (Stand-alone plan) หมายถึงการมีแผนการอนุรักษ์เมืองแยกออกเป็นแผนต่างหาก แผนการอนุรักษ์แบบนี้จะต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เป็นผู้รับผิดชอบ แผนที่แยกเป็นเอกเทศมักจะมีการกำหนดแผนงานและโครงการพร้อมทั้งงบประมาณที่หน่วยงานรับผิดชอบจะต้องดำเนินการ แต่อาจมีข้อด้อย หากว่าแผนอนุรักษ์นั้นจัดทำโดยหน่วยงานของรัฐบาลกลางที่ไม่ได้ดำเนินการหรือประสานงานร่วมกับองค์กรในท้องถิ่น ทำให้องค์กรท้องถิ่นและชุมชนไม่ได้เข้าร่วมในการดำเนินงาน จึงมักเกิดปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมในการนำมาปฏิบัติ
- ข) ผสมผสานแผนงานและโครงการอนุรักษ์ในแผนพัฒนาเมือง (integrated plan) ในกรณีที่หน่วยงานท้องถิ่นมีความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์และนโยบายในการอนุรักษ์เมือง ก็มักจะนำแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์นั้นเข้าไปรวมกับแผนงานพัฒนาเมืองอื่นๆ

4. การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (Control of change)

ในย่านเมืองเก่าที่มีชีวิตยังประกอบไปด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ และยังมีโอกาสที่จะเกิดสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ ขึ้นได้อีกจากการรื้ออาคารเดิมและวางที่ว่างที่รอการพัฒนา ฉะนั้นจึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองและมีการควบคุมการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อคุณค่าความสำคัญของเมือง การควบคุมดังกล่าวอาจต้องใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยอาจจะพิจารณาเป็นประเด็นได้แก่ กิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ขนาดของการพัฒนาและความหนาแน่น การปกป้องแหล่งมรดกวัฒนธรรมด้วยการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน การอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การกำหนดพื้นที่กันชน

5. การออกแบบสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติม (Infill design)

แม้ว่าจะมีการควบคุมการพัฒนาในย่านเมืองเก่าแล้ว แต่ในรายละเอียดของการพัฒนาอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่หรือมีการต่อเติมอาคารเดิม ทั้งที่เป็นอาคารที่มีคุณค่าหรืออาคารอื่นๆ โดยเฉพาะในเรื่องรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม อาจจะต้องมีการกำหนดแนวทางในการออกแบบด้วยเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับลักษณะเฉพาะของย่านเมืองเก่า โดยมากในการสร้างกลไกในการออกแบบสิ่งก่อสร้างเพิ่มเติมนี้ประกอบไปด้วยสองสิ่ง ได้แก่ 1) แนวทางในการพัฒนาหรือออกแบบอาคาร (design guidelines) และ 2) กลไกการตัดสินใจ เช่น การกำหนดให้มีคณะกรรมการท้องถิ่นเพื่อกลั่นกรองโครงการพัฒนา

6. การบริหารจัดการและบุคลากรวิชาชีพ (Administration and professionals)

การจัดการและจัดหาบุคลากรที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ การบริหารจัดการต้องกำหนดกลไกในการดำเนินงาน โดยให้มีคณะกรรมการท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่าที่เชื่อมโยงกับคณะกรรมการอนุรักษ์ระดับชาติ ได้แก่ คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ.2546 และคณะกรรมการหรืออนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เมืองเก่าในระดับจังหวัด ส่วนที่สองในระดับท้องถิ่นจะต้องส่งเสริมให้มีคณะกรรมการชุมชนในย่านอนุรักษ์เพื่อสร้างการเชื่อมโยงระหว่างผู้อยู่อาศัยกับหน่วยงานและองค์กรของรัฐและเอกชน และอาจจะมียุทธศาสตร์สนับสนุนการอนุรักษ์ที่เป็นองค์การกุศลอื่นๆ

2.1.2 แนวคิดจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554b) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระบุถึงการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่าไว้ว่า กระบวนการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ การระบุ (Identification) การรักษา (Treatment) และการปฏิบัติ (Implementation) ตามแผนภาพข้างล่าง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554b)

ภาพที่ 2 ผังขั้นตอนแสดงกระบวนการวางแผนอนุรักษ์เมืองเก่า

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554

1. กระบวนการวางแผนอนุรักษ์เมืองเก่า

ขั้นที่ 1 การระบุ (Identification)

การระบุเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวางแผน ในการดำเนินการประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

- i. การระบุ (Identification) การระบุเป็นการประกาศว่าอาคารสิ่งก่อสร้างหรือสถานที่นั้นๆ ที่มีคุณค่าและความสำคัญ โดยพิจารณาปัจจัยใน 4 ด้านคือ
 - **ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์** เป็นการพิจารณาความเกี่ยวข้องของแหล่งกับเหตุการณ์ หรือบุคคลสำคัญโดยมีข้อพิจารณาจากวิธีการศึกษาและเขียนประวัติศาสตร์เอกสารที่ใช้ เช่น พงศาวดาร จดหมายเหตุ บันทึก

ภาพถ่าย แผนที่ ฯลฯ ซึ่งควรนำมาตรวจสอบเพื่อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งให้ได้มากที่สุด

- **ปัจจัยด้านโบราณคดี** เป็นการพิจารณาจากหลักฐานที่อยู่ใต้ดิน จึงต้องดำเนินการขุดค้นและพิสูจน์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อค้นหาคำตอบที่ว่าในอดีตแหล่งนั้นเป็นอย่างไร โดยหลักฐานมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับคนหรือกิจกรรมของคนในอดีตที่แสดงออกถึงอารยธรรมของคน ในอีกกรณีหนึ่งอาจไม่เกี่ยวข้องกับอาคารเลยก็ได้
- **ปัจจัยด้านการก่อสร้าง** เป็นการพิจารณาถึงโครงสร้างของอาคาร ซึ่งอาจจะมี ความโดดเด่น หรือรูปแบบที่สะท้อนถึงยุคของศิลปะและสถาปัตยกรรม หรืออาจเป็นอาคารที่ยังเหลืออยู่น้อยแห่ง หรือเป็นอาคารแห่งแรก ทั้งหมดนี้แสดงถึงแบบอย่างที่ดีที่สุดของยุคนั้น รวมทั้งพิจารณาในเรื่องของสุนทรียภาพศิลปกรรม ในหลายเรื่องต้องใช้วิชาการทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมมาช่วยเป็นตัวกำหนด
- **ปัจจัยด้านอายุ** เป็นการพิจารณาถึงความเก่าแก่ของอาคาร ในทางสากลนิยมกำหนดอายุอาคารตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปเป็นอาคารเก่า แต่ของประเทศไทยไม่ได้มีการกำหนดไว้ เนื่องจากเกณฑ์ในการเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2535 ได้ให้คำนิยามของโบราณสถานไว้ว่า *“อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีทั้ง ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย”* จะเห็นได้ว่าคำนิยามดังกล่าวได้พิจารณาเรื่องอายุไว้ด้วย แต่ไม่ได้กำหนดว่าจะต้องมากกว่ากี่ปีจึงจะถือว่าเป็นโบราณสถาน

- ii. การบันทึก (Documentation) เป็นการถ่ายภาพหรือแปลงคุณค่าความสำคัญลงในเอกสาร มีความจำเป็นมากสำหรับการบริหารจัดการในอนาคต จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีอาคารที่มีคุณค่าหลายแห่งที่ชำรุดทรุดโทรมจนหมดสภาพ และไม่สามารถบูรณะขึ้นใหม่ได้ เนื่องจากไม่ทราบ

1668014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

รูปแบบดั้งเดิมของอาคารเหล่านั้น เพราะการขาดหลักฐานที่ได้จากการบันทึก การบันทึกควรมีการดำเนินการใน 3 ด้าน ดังนี้

- **การบันทึกทางประวัติศาสตร์** โดยการเรียบเรียงและอ้างอิงข้อมูลหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์
- **การบันทึกทางโบราณคดี** โดยการถ่ายภาพหลักฐานที่พบ การพรรณนาและผลการวิเคราะห์สิ่งที่ค้นพบ ซึ่งเป็นหลักฐานทางโบราณคดีนั้นๆ การบันทึกทางโบราณคดีอาจปฏิบัติตามแนวทางสากลที่ว่าด้วยการขุดค้นและนำเสนอข้อมูลทางโบราณคดี
- **การบันทึกทางสถาปัตยกรรม** โดยการถ่ายภาพ รั้ววัด เขียนแบบ การบันทึกอาจทำในลักษณะของเอกสารการศึกษาโดยรวม เป็นการสรุปผลการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วผนวกเข้ากับผังของงานระบบและความต้องการของผู้ใช้ในอนาคตด้วยก็ได้

iii. การประเมิน (Assessment) เป็นขั้นตอนก่อนการตัดสินใจว่าจะอนุรักษ์หรือพัฒนาอย่างไร โดยส่วนใหญ่พิจารณา 2 ปัจจัย คือ

- **คุณภาพของอาคารที่มีคุณค่า** คือระดับความแท้ (authenticity) ดังนั้น การรักษาคคุณค่า คือการคงความแท้ที่พิจารณาจากลักษณะ 4 ประกอบ ได้แก่
 - วัสดุ (Material) โดยมีการใช้วัสดุเดิมในการบูรณะซ่อมแซม อาทิ ของเดิมเป็นไม้ ต้องใช้ไม้แบบเดิมในการซ่อม ยกเว้นกรณีที่ของเดิมไม่มีแล้ว อาจใช้วัสดุและวิธีก่อสร้างอื่นทดแทนได้
 - รูปแบบ (Design) โดยรักษารูปแบบดั้งเดิมที่ได้มีการพิสูจน์และมีหลักฐานประกอบ ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบอื่น
 - วิธีการก่อสร้างและฝีมือช่าง (Workmanship) โดยรักษาวิธีการช่างดั้งเดิมและยังคงมีการใช้วิธีการดั้งเดิมในการบูรณะซ่อมแซม
 - สภาพโดยรอบ (Setting) โดยยังคงรักษาสภาพแวดล้อมไว้ได้ รวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียงต้องได้รับการดูแลด้วย

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

- **ความเสี่ยงต่อการสูญสลาย** คือ ระดับของบูรณภาพ (Integrity) ที่พิจารณาจากลักษณะ 2 ประการ ได้แก่
 - การรักษาองค์รวม (Wholeness) โดยพิจารณาว่าของดั้งเดิมอยู่ครบมากน้อยเพียงใด
 - การไม่ถูกรบกวน (Intactness) โดยพิจารณาว่ามีการเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด
 - การเสื่อมตามธรรมชาติ ทั้งจากสภาพแวดล้อม เช่น ลม ฝน แสงแดด น้ำใต้ดิน ฯลฯ และกระบวนการเสื่อมสภาพทางชีวภาพ (Biodeterioration) เช่น แมลง นกพิราบ รา สาหร่าย ตะไคร่น้ำ ฯลฯ
 - กิจกรรมของมนุษย์ ทั้งที่ทำกับตัวศิลปกรรมโดยตรง และที่กระทำให้เกิดความเสียหายกับสภาพแวดล้อมโดยรวม กิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อศิลปกรรมโดยตรง เช่น การตัดแปลง การต่อเติม การติดตั้งป้าย การติดตั้งอุปกรณ์ ส่วนกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดความเสียหายกับสภาพแวดล้อมโดยรวม อาทิ แรงสั่นสะเทือน มลพิษ (Visual Pollution) ฝนกรด (Acid Rain) สงคราม ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ขั้นตอนการรักษา (Treatment)

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการนำคุณค่าและบูรณภาพที่ประเมินได้ในขั้นของการระบุ มาตัดสินใจเลือกใช้วิธีการอนุรักษ์ มีอยู่ 7 วิธีได้แก่

- การป้องกัน (Protection) เป็นการหยุดการเสื่อมสลายโดยไม่รบกวนแหล่ง ส่วนใหญ่ใช้กับแหล่งโบราณคดีที่มีความสำคัญสูงและอ่อนไหวต่อการเสื่อมสลาย
- การสงวนรักษา (Preservation) เป็นการรักษาของเดิมเท่าที่มีอยู่และป้องกันไม่ให้เสื่อมสภาพ โดยทั่วไปมักใช้กับอาคารหรือแหล่งที่มีความสำคัญสูงและไม่สามารถต่อเติมได้
- การบูรณะ (Restoration) เป็นการนำกลับสู่สภาพเดิมอย่างที่เคยเป็นมา แต่จะต้องพิจารณาถึงประเด็น ดังต่อไปนี้ด้วย
 - ต้องมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้ว่าสภาพเดิมเป็นอย่างไร

1668014950

CT Thesiss 6073327025 thesiss / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

○ สภาพเดิมอาจมีหลายยุคหลายสมัย จึงต้องตกลงว่าจะนำกลับ
สู่สมัยใด

- การฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นการบูรณะส่วนที่มีคุณค่าและนำอาคารกลับมาใช้สอยใหม่ วิธีนี้ต้องประเมินว่าส่วนใดของอาคารที่มีความสำคัญเพื่อดำเนินการรักษาในส่วนนั้นก่อน
- การสร้างขึ้นใหม่ (Reconstruction) เป็นการสร้างอาคารขึ้นใหม่ให้เหมือนของเดิมที่สูญหายไปแล้ว นิยมดำเนินการกับอาคารที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ หรือมีความสำคัญต่อองค์ประกอบของเมือง ที่สำคัญคือต้องมีหลักฐานของเดิมที่เพียงพอจะดำเนินการก่อสร้างใหม่ได้
- การย้ายที่ตั้ง (Relocation) เป็นการย้ายอาคารจากที่เดิมไปยังที่ตั้งใหม่เนื่องจากที่ตั้งเดิมอาจถูกรบกวนหรือถูกการเวนคืนหรือสภาพโดยรอบได้ถูกทำลาย วิธีนี้มีข้อจำกัดในการดำเนินการสำหรับอาคารก่ออิฐถือปูนเพราะรื้อย้ายได้ยาก
- การสื่อความหมาย (Interpretation) เป็นการนำเสนอคุณค่าความสำคัญโดยไม่ดำเนินการกับอาคาร วิธีนี้จึงอาจมีอาคารหรือไม่ก็ได้

ขั้นที่ 3 การนำมาปฏิบัติ (Implementation)

ในขั้นตอนของการปฏิบัตินั้นมี 2 ลักษณะคือ กรอบและโอกาส เกี่ยวข้องกับเรื่องของแผนและโครงการ กฎหมาย และงบประมาณ และกลไกในการนำมาปฏิบัติซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของการกลั่นกรอง แนวทางการพัฒนา และการบูรณะซ่อมแซม มีรายละเอียดดังนี้

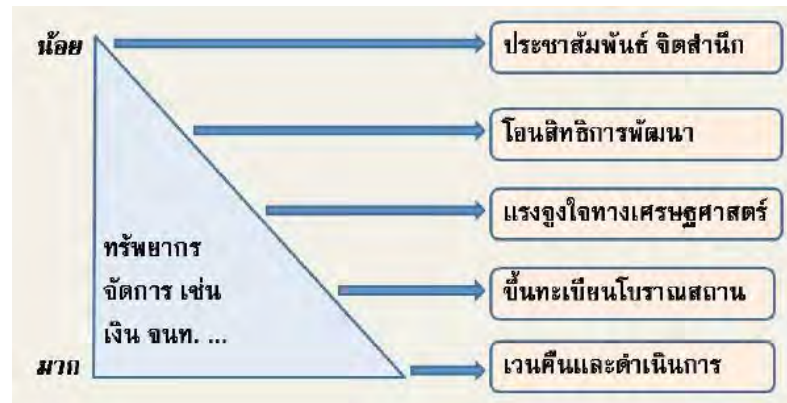
(1) กรอบและโอกาส

- **แผนและโครงการอนุรักษ์** สามารถดำเนินงานได้ 2 รูปแบบ ได้แก่การแยกเป็นแผนอนุรักษ์ต่างหาก และการผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่น

- **กฎหมาย** แบ่งได้ 2 ระดับ ได้แก่ ส่วนกลางควรทำหน้าที่ระบุอาคารหรือแหล่งที่มีคุณค่าในเมืองเก่าตรงไหนที่มีความสำคัญ ซึ่งการดำเนินงานในส่วนนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับการรอนสิทธิส่วนท้องถิ่นจะต้องทำหน้าที่เพื่อปกป้อง เช่น การห้ามรื้อถอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรอนสิทธิ โดยในการคุ้มครองจะแยกตามระดับความสำคัญของอาคาร ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ อาคารสำคัญ จะคุ้มครองด้วยการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน อาคารอื่นๆ อาจจะใช้ข้อกำหนดทางผังเมือง กฎหมายควบคุมอาคาร หรือการประกาศคุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในการควบคุมองค์ประกอบของอาคาร ท้องถิ่นสามารถออกประกาศ

โดยอาศัย อำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550

- **งบประมาณ** เป็นเรื่องในแต่ละพื้นที่ที่จะต้องพิจารณาทรัพยากรของตนเองว่ามีทรัพยากรมากน้อยเพียงไร และเลือกดำเนินการในเรื่องต่างๆ

ภาพที่ 3 แสดงถึงการมีทรัพยากรในการจัดการ

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554

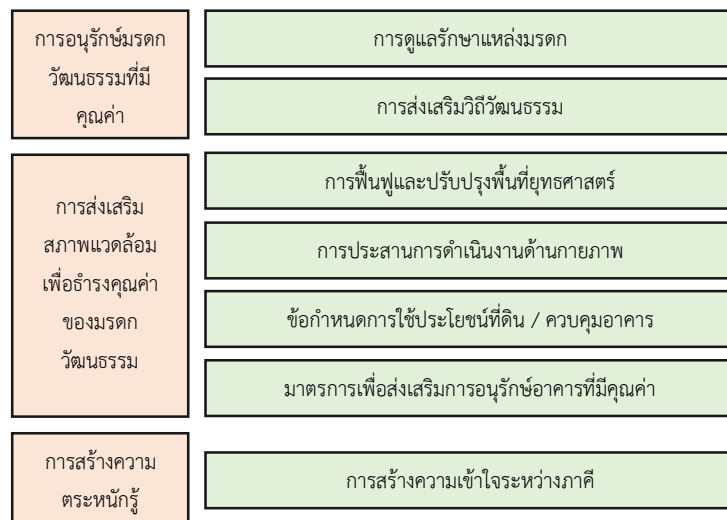
(2) กลไกในการนำมาปฏิบัติ

- การตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองที่มีความเป็นวิชาการสูงเพื่อให้ข้อมูลหรือแทรกแซงการตัดสินใจของผู้บริหาร

- แนวทางการพัฒนาอาคาร ใช้กับอาคารที่จะสร้างใหม่และอาคารอื่นๆ แนวทางในการออกแบบเพื่อการอนุรักษ์เป็นกรอบในการพัฒนาอาคารที่อยู่ในย่านอนุรักษ์ชุมชนเมือง ทำให้พื้นที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ซึ่งในย่านอนุรักษ์ชุมชนเมืองส่วนใหญ่ยังคงมีคนอยู่อาศัยและทำกิจกรรมในพื้นที่ มักมีความต้องการในการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงอาคารที่มีคุณค่าเพื่อความเหมาะสมหรือความสะดวกในการใช้งานปัจจุบัน ดังนั้นจึงควรมีแนวทางเพื่อป้องกันการพัฒนาที่ขัดแย้งต่อการอนุรักษ์ขึ้น

2.1.3 แนวคิดจากแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์

โดยแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินการไว้ว่าการดำเนินการจำเป็นต้องอาศัยกลไกและมาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม รวมถึงต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรทั้งภาครัฐ ภาคการศึกษา ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการขับเคลื่อนให้เกิดผลไปในทิศทางเดียวกัน ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ จำเป็นต้องมีการดำเนินการในหลายรูปแบบ ได้แก่ การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่า การส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อธำรงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม และการสร้างความตระหนักรู้ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2560) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4 แผนภาพแสดงรูปแบบการดำเนินการ

ที่มา : แผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์, 2560

การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่า

○ การดูแลรักษาแหล่งมรดก

แหล่งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้จำเป็นต้องได้ดำเนินการอย่างยั่งยืนต้องมีการดูแลรักษาที่ดี และมีการบำรุงรักษาให้อยู่สภาพดีอยู่จึงจะสามารถคงคุณค่าเอาไว้ได้ ดังนั้น จึงต้องให้มีการดูแลรักษาแหล่งมรดกวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม โดยหลักการพื้นฐานว่า การดูแลรักษาต้องเป็นหน้าที่ของผู้ทรงสิทธิในแหล่งมรดกนั้น หากมีการระบุว่าเป็นโบราณสถานก็ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากร

นอกจากนั้นยังเสนอให้มีการเพิ่มกลไกการกำกับดูแลแหล่งมรดกที่ไม่ได้เข้าข่ายนิยามโบราณสถานโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถดูแลรักษาได้อย่างทั่วถึง

○ การส่งเสริมวิถีวัฒนธรรม

วิถีวัฒนธรรมหรือมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เป็นองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่ติดอยู่กับกลุ่มบุคคล จำเป็นต้องมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ต่อไปในอนาคต การรวบรวมและบันทึกภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่ถูกต้องมีความสำคัญ เช่นเดียวกับการพัฒนาและต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจ จึงต้องพิจารณาแนวทางการส่งเสริมวิถีวัฒนธรรมให้ครอบคลุมทั้งสองประเด็น

การส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อธำรงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรม

○ การฟื้นฟูและปรับปรุงพื้นที่ยุทธศาสตร์

การฟื้นฟูพื้นที่เมืองและการปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าเป็นการดำเนินการที่ช่วยส่งเสริมคุณค่ามรดกวัฒนธรรมให้โดดเด่นยิ่งขึ้น จึงสมควรให้มีการฟื้นฟูและปรับปรุงพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ เช่น พื้นที่ที่มีมรดกวัฒนธรรมรวมตัวอยู่หนาแน่น พื้นที่ที่สถาปัตยกรรมที่สื่อถึงยุคใดยุคหนึ่งและอยู่ในสภาพสมบูรณ์ พื้นที่สาธารณะที่มีการใช้งานเข้มข้น พื้นที่จุดเปลี่ยนถ่ายการสัญจร เป็นต้น การปรับปรุงพื้นที่ยุทธศาสตร์นี้ นอกจากจะทำให้มรดกวัฒนธรรมมีความโดดเด่นแล้วยังช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ สร้างความภาคภูมิใจและความตระหนักรู้ในแหล่งมรดก รวมถึงยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

○ การประสานการดำเนินการถ่ายภาพ

การดำเนินการด้านกายภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจการสาธารณูปโภค การคมนาคมขนส่ง และการจัดการพื้นที่สาธารณะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการมีการประสานกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ลดความเดือดร้อนของประชาชนในช่วงของการก่อสร้างและซ่อมบำรุง ทำให้เกิดความสวยงามเชิงภูมิทัศน์

○ ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและการควบคุมอาคาร

การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและการควบคุมอาคารเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จำเป็นต้องมีการนำมาใช้งาน เพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนาที่ขัดแย้งกับอัตลักษณ์ของย่านและภาพรวมของการอนุรักษ์และพัฒนา

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

○ มาตรการเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่า

การอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาคารที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน จำเป็นต้องมีการเพิ่มมาตรการส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการ เนื่องจากกลไกสำหรับการอนุรักษ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ เป็นการควบคุมด้วยกฎหมายเพื่อไม่ให้เกิดการทำลายหรือเสื่อมคุณค่าของแหล่งมรดกเท่านั้น โดยอาคารที่มีคุณค่าที่อยู่ในความดูแลของภาคเอกชนอาจไม่มีทุนในการดูแลรักษาเพียงพอจึงมักมีสภาพเสื่อมโทรม เนื่องจากการอนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพดีจำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่ายมากกว่าการปรับปรุงอาคารตามปกติ จึงต้องมีมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจหรือแบ่งเบาภาระในการบำรุงรักษาอาคารที่มีคุณค่า

การสร้างความตระหนักรู้

○ การสร้างความเข้าใจระหว่างภาคี

การประสานการดำเนินงานของภาครัฐให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันและการสื่อสารกับภาคเอกชน ภาคการศึกษาและภาคประชาสังคม ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การลงทุน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร การสร้างเสริมความตระหนักรู้ในสังคม รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น การสร้างความเข้าใจร่วมระหว่างกันจึงเป็นประเด็นสำคัญอีกหนึ่งประการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุปว่า ในการอนุรักษ์นั้นจำเป็นต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้านคือ 1) มรดกวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้คืออาคารสำคัญต่างๆ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้คือ ประเพณี เทศกาล เป็นต้น 2) สิ่งแวดล้อมโดยรอบ หมายถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยรอบอาคารสำคัญให้ส่งเสริมกับพื้นที่แกนหลัก ซึ่งในที่นี้รวมไปถึงพื้นที่สาธารณะและพื้นที่เปิดโล่ง และ 3) กิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้ หมายถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เป็นการเสริมสร้างความตระหนักรู้ในสังคม และเป็นกิจกรรมที่สร้างความร่วมมือระหว่างภาคีด้วย

1688014950

2.2 ขอบเขตของการอนุรักษ์

พื้นที่ที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์หลายพื้นที่อาจมีขอบเขตของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน เช่น กำแพงเมือง คูเมือง เป็นต้น แต่บางพื้นที่อาจไม่มีขอบเขตเมืองที่ชัดเจน การกำหนดขอบเขตพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ให้ชัดเจนจะเป็นประโยชน์ในการบำรุงรักษา การบริหารจัดการ การควบคุม การอนุรักษ์ และการนำพื้นที่กลับมาใช้ประโยชน์ โดยต้องอาศัยการตัดสินใจจากลักษณะทางกายภาพ ประกอบกับปัจจัยด้านอื่นๆ คือ ปัจจัยทางธรรมชาติ ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ และปัจจัยทางวัฒนธรรม (สาริณี ประทุมสุวรรณ, 2554) ได้สรุปเรื่องผู้เชี่ยวชาญหลายท่านกล่าวถึงขอบเขตของการอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

(ปรานอม ต้นสุขานันท์, 2559) กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์คือการปรับปรุงป้องกันอาคาร หรือกลุ่มอาคารและบริเวณใกล้เคียง (Conservation area) โดยส่วนใหญ่เป็นอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมหรือทางประวัติศาสตร์ ซึ่งอาจมีขอบเขตเป็นเมืองขนาดเล็ก หรือเป็นส่วนหนึ่งของเมือง เช่น ถนน ตลาด กลุ่มอาคาร หรือส่วนหนึ่งของอาคาร เป็นต้น

Alan Dobby (1978), Gerald Burke (1976), City Plan Commission Province (1967) และ (Worskett, 1969) อ้างถึงใน ปรานอม ต้นสุขานันท์ (2530) ได้แบ่งสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เป็น 2 ส่วน ได้แก่ สถาปัตยกรรม คือ อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เช่น อนุสาวรีย์ สะพาน กำแพงเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นวัตถุที่มองเห็นได้ชัดเจน อย่างที่สองคืออัตลักษณ์ของเมืองซึ่งเกิดจากภาพรวมของอาคารหลายหลัง ขนาดของชุมชน จำนวนประชากร ผังเมือง ผังถนนหรือบรรยากาศของชุมชน

ภาพที่ 5 แสดงขอบเขตการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม
ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554

Antony J. Catanese and James C. Snyder (1979) อ้างถึงใน (สาริณี ประทุมสุวรรณ, 2554) ได้ให้แนวทางในการเลือกขอบเขตของการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับเมืองและสอดคล้องกับการพัฒนา ได้แก่ Building คือ อาคารทั้งหลาย เช่น บ้าน โบสถ์ วัด Fragment คือ ชิ้นส่วนที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสถาปัตยกรรมที่หลงเหลืออยู่หรือถูกทำลายเพียงบางส่วน Street Space เป็นการเก็บสภาพถนนทั้งสายเพื่อรักษาทางเดิน ซึ่งภายในอาคารจะเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยเพื่อรักษาภูมิทัศน์ของถนนทั้งสายให้มีความต่อเนื่องกันของรูปแบบอาคารที่ร่วมสมัยกัน มีรูปแบบอาคารเหมือนกันหรือใช้วัสดุคล้ายคลึงกัน Neighborhoods หมายถึง ชุมชนที่มีกิจกรรม มีการดำเนินวิถีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในอดีตมาถึงปัจจุบัน District คือย่านที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง หรือย่านที่มีกิจกรรมแตกต่างไปจากย่านอื่น Village & Town เป็นการรักษาเมืองทั้งเมือง เช่น เกาะรัตนโกสินทร์ Skyline การรักษาเส้นขอบฟ้า ในกรณีที่ไม่สามารถรักษาทั้งย่านได้ เหลือเพียงอาคารเดี่ยวจึงต้องรักษาแนวเส้นขอบฟ้าเดิมได้ โดยรอบไม่ให้เกิดอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอื่นบดบังอาคารเดิม

(สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554a) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรอนุรักษ์ว่ามีหลายประเภททั้งที่เป็นรูปธรรมหรือกายภาพ และเป็นนามธรรม โดยจำแนกเป็นพื้นที่ทางธรรมชาติ (Natural Area) เมืองขนาดเล็กและชุมชน (Town and villages) เส้นขอบฟ้าและช่องมองทิวทัศน์ (Skyline and Visual Corridors) ย่านและชุมชน (District and Neighborhoods) ภูมิทัศน์ถนน (Streetscape) รูปด้านหน้าอาคาร (Façade) อาคาร (Building) วัตถุและชิ้นส่วน (Objects and Fragments) และมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage)

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ตารางที่ 1 ขอบเขตการอนุรักษ์

แนวคิดขอบเขตการอนุรักษ์	Antony J. Catanese and James C.Snyder (1979)	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2554)	Alan Dobby (1978), Gerald Burke (1976), City Plan Commission Province (1967) และ Roy Worskett
องค์ประกอบทางทัศนียภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - อาคาร (Building) - สภาพถนน (Street Space) - ภูมิทัศน์ของถนน (Side Walk) - ชุมชน (Neighborhoods) - ย่าน (District) - เมือง (Village and Town) 	<ul style="list-style-type: none"> - อาคาร (Building) - ภูมิทัศน์ถนน (Streetscape) - รูปลักษณ์อาคาร (Facade) - ย่านและชุมชนย่อย (Districts and Neighborhoods) - เมืองขนาดเล็กและชุมชน (Town and Villages) - พื้นที่ทางธรรมชาติ (Natural Area) - วัตถุและชิ้นส่วน (Objects and Fragments) - มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) 	สถาปัตยกรรม
โครงสร้างทางทัศนียภาพ	เส้นขอบฟ้า (Skyline)	เส้นขอบฟ้าและช่องมองทิวทัศน์ (Skyline and View Corridors)	อัตลักษณ์ของเมือง

ที่มา : สาริณี ประทุมสุวรรณ (2559)

กล่าวสรุปได้ว่าขอบเขตของการอนุรักษ์สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) องค์ประกอบทางทัศนียภาพที่เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีเอกลักษณ์และมีความสำคัญในพื้นที่ เช่น อาคาร ภูมิทัศน์ถนน อุปกรณ์ประกอบถนน ย่าน ชุมชน เป็นต้น และ 2) โครงสร้างทางทัศนียภาพที่เป็นความสัมพันธ์ทางกายภาพของสิ่งปลูกสร้างที่สร้างให้เกิดการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมนั้นๆ เช่น ระยะอาคาร แนวอาคาร ผังถนน ช่องวิว เป็นต้น

2.3 แนวคิดการบริหารจัดการย่านเมือง

2.3.1 การวางแผน

การบริหารจัดการในพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ตามคำกล่าวที่ว่าไม่มีแผนอนุรักษ์ใดที่ทำได้สำเร็จหากไม่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น (Shankland, 1975) และในบางครั้งต้องอาศัยอำนาจระดับสูงในการดำเนินงานให้เป็นผล (Holiday, 1973) นอกจากหน่วยงานท้องถิ่นยังมีหน่วยงานอีกหลายส่วนที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ รวมทั้งการออกกฎหมายและมาตรการควบคุมและสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์ที่ได้จัดทำไว้ การบริหารจัดการเมืองเก่าจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในกรณีเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตหรือมีกิจกรรม (Living City) และเมืองที่ตายแล้วหรือไร้กิจกรรม (Dead City)

เมืองเก่าที่ยังมีชีวิต หมายถึง เมืองที่ยังคงมีกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ การส่งเสริมการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า จะต้องคำนึงถึงเครื่องมือทางการเมืองที่ยังมีพลวัต (Dynamic political instruments) มากกว่าวิธีการที่หยุดนิ่งหรือเน้นเฉพาะทางด้านเทคนิค (Static or technical means) ซึ่งจะทำให้เมืองหยุดการเจริญเติบโตและให้ผลร้ายกับพื้นที่อนุรักษ์ไปด้วย ดังนั้น การบริหารจัดการเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่จะต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเน้นทางด้านกายภาพ (Feilden, 1993) แต่สำหรับเมืองที่ตายแล้ว วิธีการจะเน้นที่การสร้างสรรค์ หรือจัดเตรียมที่ว่างและลักษณะภูมิทัศน์ จะมีความสำคัญมาก (Goakes, 1987) ดังนั้น การบริหารจัดการควรที่จะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านกายภาพมากกว่าพิจารณาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม

(สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554b) กล่าวว่า ในการบริหารจัดการเมืองเก่านั้น สิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่จะต้องมีการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า เนื่องจากการรักษาคุณค่าความเป็นเมืองเก่าทั้งในส่วนของอัตลักษณ์ คุณลักษณะเฉพาะ บุรณภาพ และความเป็นของเดิมแท้ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการให้ได้ก่อนที่จะมีการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

การวางแผนเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่าจะเริ่มจากการกำหนดขอบเขตของเมืองเก่า ซึ่งเป็นการกำหนดบริเวณที่จะดำเนินการอนุรักษ์ตามแผน โดยบริเวณดังกล่าวอาจไม่ได้ครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่าทั้งหมด แต่อาจกำหนดเฉพาะบริเวณที่ตกลงกับประชาชนได้ก่อนเป็นอันดับแรก ดังเช่นการประกาศเขตเมืองเก่าในประเทศอังกฤษและอาจมีการขยายพื้นที่เพิ่มเติมในอนาคต สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการกำหนดขอบเขตของเมืองเก่า คือการกำหนดหลักเกณฑ์ของอาคารที่มีคุณค่า ทั้งที่เป็นอาคารเก่าหรืออาคารที่อาจไม่เก่าแต่เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพื่อนำมาจัดทำรายการของอาคารที่มีคุณค่า รวมทั้งจัดทำผังบริเวณที่แสดงอาคารที่มีคุณค่า อาคารที่อาจไม่มีคุณค่า

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

แต่มีความกลมกลืนกับความเป็นเมืองเก่าและอาคาร ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุงหน้าอาคารเพื่อให้มีความกลมกลืนต่อไป (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554b)

2.3.2 กฎระเบียบและข้อบังคับ

(สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554c) กล่าวว่าระเบียบกฎหมายและข้อบังคับเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการเมืองเก่าได้ทั้งในด้านการอนุรักษ์และการพัฒนา ซึ่งมีกฎบัตรระหว่างประเทศซึ่งเป็นหลักการในการอนุรักษ์ที่ปฏิบัติกันเป็นสากล ดังนี้

○ กฎบัตรว่าด้วยมรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น (Charter on the Built Vernacular Heritage 1999)

กฎบัตรนี้ได้ผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมสามัญสภาการโบราณสถานระหว่างประเทศในปี พ.ศ. 2542 โดยสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นจัดได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของเมืองเก่าที่สะท้อนภาพของการพัฒนาของเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี กฎบัตรดังกล่าวได้ให้หลักการที่สำคัญในการอนุรักษ์ดังนี้

- การอนุรักษ์มรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นต้องดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา ในขณะที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และความจำเป็นที่ต้องเคารพต่อลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชน
- ชีวงานร่วมสมัยที่อยู่บนสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่น กลุ่มของสิ่งก่อสร้างหรือชุมชนพื้นถิ่นควรเคารพคุณค่าทางวัฒนธรรมและลักษณะตามแบบดั้งเดิมของสิ่งเหล่านั้นด้วย
- มีเพียงน้อยครั้งมากที่สิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นจะสามารถสื่อได้จากโครงสร้างเพียงอย่างเดียว การอนุรักษ์จะดีที่สุดเมื่อทำการบำรุงรักษาและสงวนรักษาไว้ซึ่งลักษณะที่แสดงความเป็นตัวแทนของกลุ่มของสิ่งก่อสร้างและชุมชนได้
- มรดกสิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่ผสมผสานกลมกลืนอยู่กับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์นี้ต้องนำมาใช้ในการพิจารณาในการพัฒนาวิธีการในการอนุรักษ์
- สิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นมิได้รวมเฉพาะรูปทรงทางกายภาพ เนื้อวัสดุของสิ่งก่อสร้าง โครงสร้างและที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างเท่านั้น แต่รวมถึงแนวทางที่สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ถูกใช้สอยและเป็นที่น่าสนใจ รวมทั้งจารีตประเพณีและการร่วมกลุ่มเชิงนามธรรมซึ่งผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งก่อสร้างนั้นด้วย

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

จะเห็นได้ว่ากฎบัตรดังกล่าวค่อนข้างเกี่ยวข้องกับชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม การอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างพื้นถิ่นจึงเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ย่านเก่าหรือเมืองเก่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การประยุกต์ใช้หลักในการอนุรักษ์ตามกฎบัตรนี้จึงสามารถเป็นไปได้กับการอนุรักษ์เมืองเก่าด้วย

○ กฎบัตรระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์เมืองและชุมชนเมืองประวัติศาสตร์

(Washington Charter 1987)

กฎบัตรนี้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับการอนุรักษ์เมืองเก่า โดยมีสาระสำคัญที่สรุปโดยสังเขปได้

11 ข้อ ดังนี้

- 1) กฎบัตรนี้ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์ทั้งใหญ่และเล็ก ทั้งเมือง ใจกลางเมืองหรือย่านประวัติศาสตร์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ทั้งที่มนุษย์สร้างและธรรมชาติ
- 2) การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์และชุมชนเมืองจะต้องรวมเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายหรือแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 3) คุณลักษณะที่ต้องรักษาไว้ ประกอบด้วย
 - รูปแบบแผนผังของเมืองที่เห็นได้จากการแบ่งพื้นที่ดินและโครงข่ายถนน
 - ความสัมพันธ์ระหว่างอาคารและพื้นที่สีเขียวและพื้นที่เปิดโล่ง
 - รูปลักษณ์ภายนอกภายในอาคาร
 - ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหรือชุมชนเมืองและแหล่งที่ตั้งสภาพแวดล้อมทั้งที่มนุษย์สร้างและเป็นธรรมชาติ
 - การใช้สอยที่หลากหลายที่อยู่ในเมือง
- 4) การวางแผนการอนุรักษ์เมืองประชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ ควรมีการศึกษาในหลายวิชา
 - แผนการอนุรักษ์ต้องให้ความสำคัญกับทุกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย โบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม เทคโนโลยีวิทยาศาสตร์และเศรษฐศาสตร์
 - ระบุวัตถุประสงค์หลักของแผนการอนุรักษ์ให้ชัดเจน เพื่อให้มาตรการทางกฎหมายการบริหารและการเงินบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น
 - แผนการอนุรักษ์ควรมีเป้าหมายในการสร้างความต่อเนื่องที่กลมกลืนระหว่างชุมชนเมืองประวัติศาสตร์กับเมืองในส่วนอื่นๆ

1688014950

CU Thesisis 6073327025 thesisis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

- แผนการอนุรักษ์ควรกำหนดว่าอาคารใดควรรักษาไว้ อาคารใดควรรักษาไว้ภายใต้ข้อแม้บางประการ อาคารใดที่น่าจะรื้อถอนได้ในกรณีพิเศษ
 - ต้องเก็บข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่โดยละเอียด
 - แผนการอนุรักษ์ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ประวัติศาสตร์นั้น
- 5) ต้องมีการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง
 - 6) การใช้สอยและกิจกรรมใหม่ควรเข้ากันได้กับลักษณะของเมืองและชุมชนประวัติศาสตร์ การประยุกต์การใช้สอยพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันต้องมีการปรับปรุงสาธารณูปโภคด้วยความระมัดระวัง
 - 7) การปรับปรุงการพักอาศัยควรเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานข้อหนึ่งของการอนุรักษ์
 - 8) ควรมีการควบคุมการจราจรภายในเมืองหรือชุมชนเมืองประวัติศาสตร์และวางแผนกำหนดพื้นที่จอดรถเพื่อไม่ให้สิ่งเหล่านี้สร้างความเสียหายแก่สิ่งปลูกสร้างที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม
 - 9) ต้องไม่มีการก่อสร้างเส้นทางหลักตามผังเมืองผ่านเข้าไปในพื้นที่ประวัติศาสตร์
 - 10) เมืองประวัติศาสตร์ควรได้รับการปรับปรุงคุ้มครองจากภัยธรรมชาติ และสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น ภาวะมลพิษและแรงสั่นสะเทือนต่างๆ
 - 11) ควรมีแผนงานการเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้อาศัยในพื้นที่เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และควรมีมาตรการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อการอนุรักษ์

จะเห็นได้ว่าการทบทวนส่วนนี้ได้พิจารณาทั้งข้อกำหนด ระเบียบและวิธีปฏิบัติ ทั้งในส่วนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานและในส่วนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ควบคุม บริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่า

2.4 แนวคิดกิจการเพื่อสังคม

2.4.1 นิยามกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE)

การให้ความหมายของกิจการเพื่อสังคมส่วนใหญ่เป็นการกล่าวถึง การให้ความสำคัญกับจุดมุ่งหมายแรกเริ่มของการก่อตั้งกิจการที่มาจากการมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และนำมากำหนดเป็นเป้าหมายองค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกิจการ โดยไม่เพียงแค่นับผลกำไรจากการประกอบกิจการตอบแทนสังคมเท่านั้น แต่เป็นการดำเนินกิจการที่ตั้งอยู่บนการ

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ตระหนักถึงปัญหาและมีเป้าหมายอย่างแน่ชัดต่อการแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง และมีความยั่งยืนจากการผลิตสินค้า/บริการ กำไรที่ได้จากการดำเนินงานต้องนำไปขยายผลกิจการหรือคืนประโยชน์สู่สังคมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมต่อไป และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือต้องมีศักยภาพทางการเงิน มีความยั่งยืนทางการเงิน ลดการพึ่งพิงจากการขอรับบริจาคหรือขอการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ทั้งนี้ไม่ว่าแต่ละกิจการจะมีรูปแบบหรือการดำเนินงานที่แตกต่างกันอย่างไร จะต้องมีสองสิ่งที่เหมาะสมกันคือการตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนทางการเงิน (ปิยาณี สุขมณี, 2558)

กิจการเพื่อสังคมแตกต่างกับ CSR (Corporate Social Responsibility) ตรงเป้าประสงค์ของกิจการ CSR นั้น เป็นกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมดำเนินการโดยกิจการที่แสวงหากำไร ต่างจากกิจการเพื่อสังคมตรงที่กิจการเพื่อสังคมนั้นมีธุรกิจที่มีเป้าหมายไม่ได้แสวงหากำไร แต่มีเป้าหมายที่จะแก้ไขปัญหาสังคม หรือเป็นวิถีทางหนึ่งในการแก้ปัญหาให้กับสังคมหรือสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเริ่มของการก่อตั้งกิจการ¹

นอกจากนั้นยังมีความคิดเห็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและจะช่วยทำให้เข้าใจแนวคิดกิจการเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้นคือ การมองกิจการเพื่อสังคมเป็นองค์กรธุรกิจแบบใหม่ กล่าวคือ มีการผสมผสานทางความคิดของภาคธุรกิจกับความคิดของภาคสังคมที่ต้องการแก้ไขปัญหาส่วนรวม โดยนำเทคนิคทางการตลาดมาเป็นพลังในการขับเคลื่อน เกิดเป็นนวัตกรรมการพัฒนาสังคมแบบใหม่ที่ตอบสนองการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานธุรกิจกับภาคสังคม นอกจากนี้การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจะช่วยให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ เกิดสภาพแวดล้อมในสังคมเอื้ออำนวยต่อการเติบโตขององค์กรในระยะยาว การดำเนินธุรกิจแบบใหม่นี้ไม่ใช่เพียงเฉพาะฝ่ายธุรกิจเท่านั้นที่จะได้รับประโยชน์ แต่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ถือหุ้น พนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ สิ่งแวดล้อมโดยรวม จะถูกนับรวมเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้รับประโยชน์ร่วมกัน

เมื่อกิจการเพื่อสังคมเป็นธุรกิจแบบใหม่ที่มีส่วนผสมทางความคิดของภาคธุรกิจและภาคสังคม จึงไม่มีการกำหนดอย่างเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องเป็นองค์กรที่แสวงหากำไรเท่านั้น กล่าวคือ กิจการเพื่อสังคมคือธุรกิจที่เป็นได้ทั้งประเภทที่หาผลกำไรและไม่แสวงหากำไร ถึงแม้จะจัดอยู่ในประเภทไม่แสวงหากำไร แต่กิจการนั้นก็ยังคงต้องดำเนินการตามหลักสำคัญของแนวคิดนี้ คือการตอบแทนสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการสร้างความยั่งยืนทางการเงินด้วย ส่วนกิจการมีการดำเนินกิจการแบบแสวงหากำไรโดยมีการจำหน่ายสินค้า/บริการนั้น เป็นไปเพื่อการแสวงหารายได้เพื่อนำไปใช้ในการ

¹ ัญฐพล กาญจนะ โภคิน. (2559). จาก CSR สู่ SE. สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 2562 จาก www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637678

บริหารจัดการองค์กรและสร้างประโยชน์กลับคืนสู่สังคมมากกว่าการมุ่งหวังผลกำไรสูงสุดเพื่อความมั่นคง ที่เป็นดังนี้เพราะกิจการเพื่อสังคมต้องดำเนินการอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และวิธีการแสวงหาผลกำไรจะต้องมาจากการจำหน่ายสินค้า/บริการมากกว่าการรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปหรือหน่วยงานอื่น

2.4.2 กิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย

ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่ดูแลและให้การสนับสนุนกิจการเพื่อสังคม เช่น สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (Thai Social Enterprise Office) หรือ สกส. ซึ่งมีหน่วยงานที่มีกลุ่มพนักงานสร้างกิจการเพื่อสังคมหลากหลายรูปแบบ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลายโครงการสามารถสร้างสิ่งใหม่ให้กับสังคม โดยใช้องค์ประกอบในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี (New wave technology) ระบบคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ และระบบอินเทอร์เน็ตราคาถูกลง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้มีการเชื่อมโยง (Connectivity) การโต้ตอบ (Interactivity) ทั้งในระดับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มพัฒนาอิสระ (Open Source) มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นความคิดสร้างสรรค์ ข่าวสาร ความบันเทิง และรูปแบบการทำการตลาด ที่สามารถเปลี่ยนจากการเป็นผู้บริโภค (Consumer) ไปสู่รูปแบบใหม่ของการเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคในคนเดียวกัน (Prosumer)²

ในประเทศไทยนั้นมีการดำเนินกิจกรรมลักษณะคล้ายกับซูเปอร์มาร์เก็ตที่ประเทศอังกฤษ³ คือ ดอยตุง ที่ผลิตสินค้าและบริการจากฝีมือและแรงงานของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนดอยตุง เงินที่เสียไปจะไปเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในชุมชน พร้อมกับการได้คืนทุนให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปได้พร้อมๆ กัน ดังนั้นแล้ว ผู้บริโภคยุคใหม่จำนวนมากจึงเริ่มหันมาสนับสนุนหรืออยากจะเป็นส่วนหนึ่งของกิจการเพื่อสังคมที่มีเป้าหมายชัดเจนว่า แสวงหากำไรเพื่อนำมาพัฒนาให้ทั้งธุรกิจและสังคมอยู่ด้วยกันได้อย่างยั่งยืน (วรรณเพ็ญ บุญเพ็ญ, 2560)

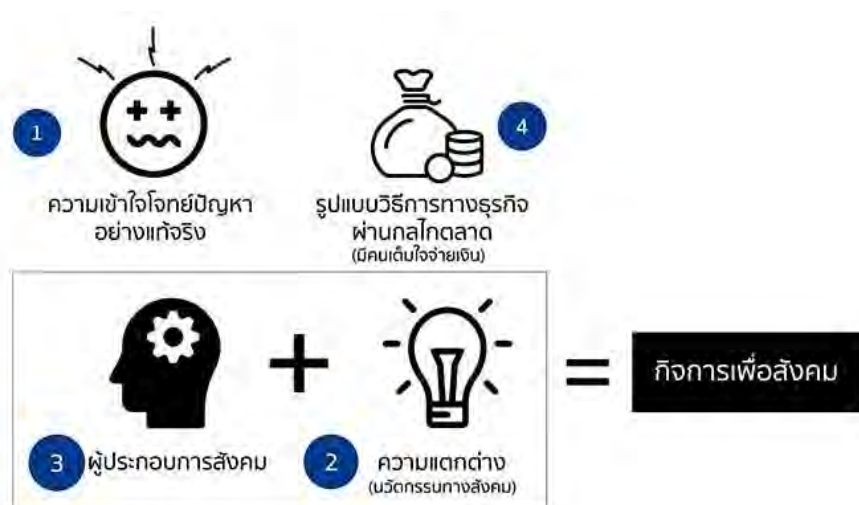
แผนแม่บทสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม พ.ศ.2553 – 2557 ระบุว่า กิจการเพื่อสังคมคือกิจการที่มีรายรับจากการขาย การผลิตสินค้า และ/หรือการให้บริการที่ตั้งขึ้นเพื่อเป้าหมายทางสังคมอย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มแรก หรือมีการกำหนดเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา

² ณัฐพล กาญจนะโกติน. อ้างแล้ว.

³ “The People’s Supermarket” ซูเปอร์มาร์เก็ตชุมชนจากประเทศอังกฤษที่มีโมเดลการทำธุรกิจคล้ายสหกรณ์ ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2010 โดยซูเปอร์มาร์เก็ตแห่งนี้จะนำผลผลิตทางการเกษตรจากคนในชุมชนมาขายในราคาที่เป็นธรรม และสมาชิกยังสามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงกว่า เกิดการจ้างงานในตำแหน่งใหม่ๆ ภายในชุมชน และมีรายได้เพียงพอในการดำเนินธุรกิจมาจนถึงปัจจุบัน

ชุมชน สังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยไม่ได้มีเป้าหมายเพียงการสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นและเจ้าของ และในปัจจุบันมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการจากภาคเอกชน ซึ่งมีเป้าหมายหลักของกิจการในการส่งเสริมการจ้างงาน การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาประกอบกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมเพิ่มมากขึ้น กำหนดมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยการจดทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิประโยชน์อันเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ประกอบการกิจการดังกล่าวให้ความร่วมมือในการแข่งขันทางการค้าทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ⁴

กิจการเพื่อสังคมเหมือนกับธุรกิจโดยทั่วไปที่จำเป็นต้องสร้างสินค้าหรือบริการให้มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ โปร่งใสการเริ่มต้นทำกิจการเพื่อสังคมให้ประสบความสำเร็จจึงต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจทั้งจากปัญหาที่แท้จริงของสังคมที่ต้องการแก้ไข และความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการที่จะต้องดำเนินธุรกิจให้อยู่รอดได้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ปัจจัยที่ทำให้กิจการเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ ได้แก่

ภาพที่ 6 องค์ประกอบที่ทำให้กิจการเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ

ที่มา: ส่วนหนึ่งของการบรรยายให้ความรู้เรื่องกิจการเพื่อสังคมแก่ชุมชนทอผ้า จังหวัดน่าน โดย ณัฐพงษ์ จารุวรรณพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.)

⁴ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ.2562. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 2562, จากเว็บไซต์ <https://gnews.apps.go.th/news?news=34558>

1. **เข้าใจโจทย์ปัญหาอย่างแท้จริง** คือศึกษาลงไปถึงรากเหง้าหรือต้นตอของปัญหาทางสังคมที่ต้องการช่วยเหลือ

2. **เข้าใจความแตกต่างทางสังคม (นวัตกรรมทางสังคม)** คือเข้าใจถึงเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เพื่อหาว่านวัตกรรมทางสังคมที่สร้างเรื่องราวและความแตกต่างให้ธุรกิจ

3. **มีผู้ประกอบการสังคมที่มีทักษะผู้ประกอบการ** คือ มีผู้ประกอบการสังคมอย่างน้อย 1 คนที่จริงจัง และไม่ยอมจำนนต่อปัญหา และสามารถพึ่งพาตัวเองได้ (ไม่ใช่แค่รอความช่วยเหลือจากภายนอก)

4. **มีรูปแบบการทำธุรกิจที่ชัดเจน** คือ มีระบบการทำธุรกิจให้สามารถผลิตสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคเต็มใจจ่าย

2.4.3 รูปแบบของกิจการเพื่อสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า Mal Warwick ได้สรุปประเภทของกิจการเพื่อสังคมไว้ในบทความเรื่อง Who are you calling a “Social Enterprise” โดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

- 1) **องค์กรภาคสังคมที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไร** คือ การที่องค์กรไม่แสวงหากำไรดำเนินกิจการเพื่อหารายได้ไปใช้ในการสนับสนุนเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาสังคม เห็นได้จากการดำเนินงานของสมาคม มูลนิธิ ที่มีการจำหน่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์ต่างๆ หรือหน่วยงานของรัฐ เช่น โรงพยาบาลซึ่งเป็นหน่วยงานภาคสังคม แต่มีการหารายได้จากการเก็บค่าบริการจอดรถเพื่อนำรายได้มาใช้จ่ายสำหรับค่าบริหารจัดการองค์กร เป็นต้น
- 2) **องค์กรภาคธุรกิจที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแสวงหากำไร** คือ การดำเนินงานของหน่วยงานภาคธุรกิจที่มุ่งแสวงหาผลกำไร แต่นำผลกำไรที่ได้รับมาจัดสรรนำไปบริจาคหรือมอบให้แก่หน่วยงานที่มุ่งแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ เพื่อส่งต่อผลกำไรให้มีการตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาสังคมต่อไป
- 3) **องค์กรภาคสังคมที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม** คือ เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรก่อตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน มุ่งดำเนินงานทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาโดยตรง เช่น การช่วยดำเนินงานจัดหาทุนแก่ผู้ไม่มีงานทำ ช่วยเสริมความรู้ด้านสุขภาพเพื่อลดปัญหาการเจ็บป่วย เป็นต้น
- 4) **องค์กรภาคธุรกิจ ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม** เป็นองค์กรธุรกิจที่มีการดำเนินงานที่แสวงหากำไร แต่มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมมากกว่าภารกิจด้านอื่นๆ การดำเนินงานลักษณะนี้จะดูแลและคำนึงถึงทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร ทั้งพนักงานในองค์กร ชุมชน และสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบองค์กร

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบของกิจการเพื่อสังคม

	ภาคธุรกิจ	ภาคสังคม
ได้แรงบันดาลใจ	องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ดำเนินงานกิจการหารายได้เพื่อนำมาใช้ในการตอบสนองต่อเป้าหมายการแก้ไขปัญหาสังคม	องค์กรธุรกิจ ดำเนินกิจการแสวงหารายได้โดยนำผลกำไรไปสนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคม
เผชิญปัญหา	องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมอย่างจริงจัง	องค์กรภาคธุรกิจ ที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมอย่างจริงจัง

ที่มา : ปิยาณี สุขมณี, 2558

ดาวอนส์ และคณะ ได้สรุปโมเดลของกิจการเพื่อสังคม ตามระดับของการผสมกันระหว่างธุรกิจและโครงการทางสังคมได้ 3 แบบ คือ Embedded, Integrated และ External มีรายละเอียดดังนี้

1. **Embedded Social Enterprise** คือ การดำเนินองค์กรแบบผสมผสานความคิดของภาคธุรกิจที่ต้องการผลกำไรควบคู่ไปกับการมีความรับผิดชอบต่อความต้องการตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาสังคมแบบแนบแน่น องค์กรลักษณะนี้สามารถดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ทั้งทางธุรกิจและทางสังคมไปพร้อมกัน มีความมั่นคงทางการเงินและสามารถพัฒนาเป็นองค์กรที่ยั่งยืนในอนาคต

2. **Integrated Social Enterprises** คือ องค์กรที่มีการผสมผสานความคิดของภาคธุรกิจกับภาคสังคม ต้องการผลกำไรและมีความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาสังคมทับซ้อนกันอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางธุรกิจกับโครงการด้านสังคมเป็นแบบที่ทำงานร่วมกัน เพิ่มคุณค่าให้กัน การดำเนินกิจกรรมในทางธุรกิจถือเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อตอบสนองการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานขององค์กรลักษณะนี้มีการผลิตสินค้า/บริการรูปแบบใหม่ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายเดิมขององค์กร ซึ่งเป็นไปเพื่อการหารายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในกิจกรรมทางธุรกิจและโครงการด้านสังคมขององค์กร อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานขององค์กรก็ได้

3. **External Social Enterprises** คือ กิจกรรมทางธุรกิจและโครงการเพื่อสังคมถูกแยกออกจากกันชัดเจน การดำเนินงานกิจกรรมธุรกิจเป็นการดำเนินงานที่ให้ประโยชน์ทางอ้อม

1668014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ความสัมพันธ์ของกิจกรรมธุรกิจและโครงการเพื่อสังคมเป็นไปในแนวทางที่ธุรกิจสนับสนุนและจัดหาแหล่งเงินทุนที่ไม่มีรูปแบบการดำเนินงานตายตัวให้แก่โครงการเพื่อสังคม

สามารถกล่าวสรุปเกี่ยวกับกิจการเพื่อสังคมได้ว่า เป็นการดำเนินกิจกรรมที่มาจากส่วนผสมทางความคิดของภาคธุรกิจและภาคสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้พิจารณากิจการเพื่อสังคมของชุมชนริมน้ำจันทบูรได้ และในเบื้องต้นพบว่าบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด เป็นรูปแบบองค์กรกิจการเพื่อสังคมที่ดำเนินกิจการแสวงหารายได้โดยนำผลกำไรไปสนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาสังคม⁵

2.5 รูปแบบองค์กรต่างๆ ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์

การดำเนินการอนุรักษ์เมืองในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลาย มีการทดลองและขยายผลจากการดำเนินการของรัฐหรือชุมชนในอดีต อีกทั้งยังมีการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ที่แตกต่างกันไปเป็นการดำเนินงานในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมตัวอย่างการดำเนินงานที่น่าสนใจเอาไว้ ดังนี้

2.5.1 องค์กรรูปแบบใหม่ของรัฐ

- George Town World Heritage Incorporated

George Town World Heritage Incorporated (GTWHI) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาลรัฐปีนังของประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2553 เพื่อเป็นองค์กรนำในการรักษาคุณค่าที่โดดเด่นเป็นสากล (Outstanding Universal Value - OUV) ของพื้นที่ George Town ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในปี 2551 โดยคณะทำงานของกลุ่ม George Town World Heritage Incorporated มีพันธกิจในการจัดการป้องกันและส่งเสริม George Town ให้เป็นเมืองมรดกที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลากหลายเชื้อชาติเข้ามาร่วมอนุรักษ์และปกป้องมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของพื้นที่ (Incorporated, 2010)

GTWHI ได้ดำเนินงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานอื่นหลายราย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเทศเพื่อดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ ตัวอย่างของโครงการล่าสุด ได้แก่ The Greening of George Town เพื่อปรับปรุงพื้นที่ให้สามารถเดินได้ การสร้างระบบการค้นหาเส้นทางเพื่อปรับปรุงและจัดตั้งป้ายแสดงเส้นทางและสถานที่สำคัญในแหล่งมรดกโลก และการทำความสะอาดสุสาน

⁵ จากงานวิทยานิพนธ์ของปิยาณี สุขมณี. (2558). การพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรด้วยแนวคิดกิจการเพื่อสังคม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประวัติศาสตร์ของชาวโปรเตสแตนต์ แต่นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานที่ผ่านมามากกว่า 50 โครงการและเป็นโครงการประจำปี ที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลรัฐปีนัง ร่วมกับ UNESCO

การมีสถานะเป็นแหล่งมรดกโลกของ George Town ได้แสดงให้เห็นว่าพื้นที่มีศักยภาพอย่างยิ่งสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สิน การเพิ่มความมั่งคั่งให้กับท้องถิ่น และมีกระบวนการสร้างแรงจูงใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยในปี 2554 เว็บไซต์ The Penang State Tourism รายงานว่าในปี 2550 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 5.19 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 6.31 ล้านคนในปี 2551 นั้นเป็นผลมาจากการมีสถานะเป็นแหล่งมรดกโลกของพื้นที่นี้ (Badaruddin Mohamed, 2017) ดังนั้นรัฐบาลรัฐปีนังจึงตั้งองค์กรรูปแบบพิเศษนี้ขึ้นเพื่อบริหารจัดการพื้นที่อย่างบูรณาการเพื่อลดข้อจำกัดในการดำเนินของภาครัฐภายใต้โครงสร้างเดิมๆ

ภาพที่ 7 ย่าน George Town, Penang

ที่มา : www.gettingstamped.com

1688014950

2.5.2 บริษัทเอกชน

• บริษัทพัฒนาเมืองต่างๆ ในประเทศไทย

การก่อตั้งบริษัทพัฒนาเมือง เป็นกระแสนการรวมตัวของนักธุรกิจท้องถิ่นเพื่อจัดตั้งเป็นบริษัทในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ โดยไม่ได้หวังพึ่งภาครัฐบาลอย่างเดียว ซึ่งการดำเนินงานจะเน้นลงทุนไปที่โครงสร้างพื้นฐาน และการให้บริการสาธารณะเป็นหลัก การทำงานก็จะคล่องตัวกว่าการทำงานของภาครัฐที่ล่าช้าและเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากนักธุรกิจในจังหวัดขอนแก่นที่ได้รวมตัวกันจดทะเบียนในชื่อว่า บริษัท ขอนแก่นพัฒนาเมือง (เคเคทีที) จำกัด ทั้งนี้ภายหลังการดำเนินการจัดตั้งบริษัทพัฒนาเมืองดังกล่าวได้เป็นตัวอย่างให้แก่ภาคธุรกิจจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต ดำเนินการจัดตั้งบริษัทในรูปแบบเดียวกัน

ปัจจุบันมีบริษัทพัฒนาเมืองจำกัดมีการจดทะเบียนแล้ว 11 จังหวัด ดังนี้ ขอนแก่น ภูเก็ต เชียงใหม่ พิษณุโลก ระยอง สมุทรสาคร สระบุรี สุโขทัย ชลบุรี สงขลา อุบลราชธานี⁶ โดยส่วนใหญ่ มักจะมีความสัมพันธ์และการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของพื้นที่นั้นๆ พบว่าทั้งหมด จะให้ความสนใจในเรื่องของการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน แต่มีอยู่ตัวอย่างหนึ่งที่สนใจในประเด็นการอนุรักษ์เมือง และดำเนินงานในเขตพื้นที่เมืองเก่าคือการดำเนินงานในจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากสมุทรสาครเป็นอีกจังหวัดที่ประสบปัญหาการขยายตัวอย่างกระจัดกระจายของเมือง และเป็นจังหวัดที่ขาดความสมดุลของโครงสร้างพื้นฐานอย่างรุนแรง โดยหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาครจึงมีมติให้จัดตั้งบริษัท สมุทรสาครพัฒนาเมือง (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ขึ้นเพื่อเป็นกลไกหลักในการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและสร้างความสมดุลให้กับโครงสร้างพื้นฐาน

ปัจจุบัน การดำเนินงานยังอยู่ในระยะแรก โดย บริษัท สมุทรสาครพัฒนาเมือง จำกัด ได้ร่วมกับเครือข่ายสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมสร้างองค์ความรู้และจัดกิจกรรมในพื้นที่ชุมชนท่าฉลอม เพื่อฟื้นฟูให้ชุมชนท่าฉลอมกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงชุมชนและประวัติศาสตร์

• บริษัท ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ จำกัด

บริษัท ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ จำกัด เป็นบริษัทที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนในการเจรจากับเจ้าของพื้นที่คือสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เนื่องจากแต่เดิมทางสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีโครงการจะสร้างศูนย์การค้าในพื้นที่ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ แต่ชาวชุมชนเห็นว่าควรพัฒนา

⁶ ประชาชาติธุรกิจ. (2561). คุยกับ “ธำปนา บุญยประวิตร” มือปั้น “บริษัทพัฒนาเมือง” ทั่วประเทศ. สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-141262>

ในเชิงอนุรักษ์ ซึ่งกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ชุมชนโดยรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นบริษัท เพื่อร่วมลงทุนในการปรับปรุงพื้นที่ด้วยตนเอง และทำให้เกิดความมั่นคงในการเช่าพื้นที่ที่มากขึ้น

ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ประกอบด้วยอาคารพาณิชย์ 231 คูหา ลักษณะเป็นตึกแถวแบบตะวันตก หลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องว่าว นับได้ว่าเป็นอาคารพาณิชย์ยุคแรกของประเทศไทย ซึ่งมีอายุกว่า 100 ปี ซึ่งอยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

การพัฒนาเกิดขึ้นโดยไม่มีกรรื้อย้ายผู้เช่า แต่เดินหน้าพัฒนาเชิงอนุรักษ์ไปด้วยกัน ซึ่งประกอบด้วย บริษัท ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ จำกัด กรมศิลปากร สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมปรับปรุงอาคารพาณิชย์ภายในพื้นที่ทั้งหมด โดยคงรูปทรงอาคารและโครงสร้างไว้ดั้งเดิม แต่มีการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยเล็กน้อยในส่วนที่มองไม่เห็นจากภายนอก เพื่อให้เกิดการใช้งานที่ร่วมสมัยมากขึ้น โดยจะพัฒนาให้กลายเป็นถนนคนเดิน หรือ Walking Street (กองบรรณาธิการ, 2558)

ภาพที่ 8 ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ หลังการปรับปรุง
ที่มา : facebook Chumchon Luenrit Co.Ltd.

2.5.3 องค์กรพัฒนาเอกชน Non-Governmental Organization

● The Bandung Society for Heritage Conservation

The Bandung Society for Heritage Conservation ก่อตั้งขึ้นเป็นสมาคมในเมือง Bandung ประเทศอินโดนีเซียในปี 2530 จัดทะเบียนเป็น “Lembaga Swadaya Masyarakat” (NGO) มีคณะกรรมการสืบทอดซึ่งจะประชุมกันในทุกเดือน และมีสมาชิกในสมาคมมากกว่า 200 คน ซึ่งทุกคนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการเป็นสมาชิก แต่สมาชิกจะต้องสละเวลาและความสามารถในการดำเนินงานต่างๆ โดยจะมีรูปแบบของการเป็นสมาชิกว่าจะให้ความช่วยเหลือและร่วมกันดำเนินงานอย่างไรบ้าง การไม่เก็บค่าธรรมเนียมนี้เองทำให้มีนักเรียนนักศึกษาหลายคนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคม

จุดประสงค์ของการก่อตั้งสมาคมคือเพื่อการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นอาคารสำคัญในพื้นที่ประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมประเพณี โดยมีเป้าหมายดังนี้

- เพื่อพัฒนาและส่งเสริมเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ Bandung
- เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่สามารถอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน
- เพื่อเพิ่มการรับรู้ทั้งในภาครัฐและเอกชนที่มีความสำคัญและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจของเมืองประวัติศาสตร์และสภาพแวดล้อมของเมือง

เงินทุนของสมาคมส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคโดยสมัครใจ และเงินที่รับจากการดำเนินการให้ความรู้และให้คำปรึกษาต่างๆ แต่ก็ยังมีความขัดสนในเรื่องของเงินทุนอยู่คือ ขาดเงินทุนประจำและคงที่ทำให้การวางแผนต่างๆ ในระยะยาวจะดำเนินงานได้ยาก แต่ยังมีจุดแข็งอยู่ที่ประธานสมาคมเป็นเจ้าของเครือข่ายโรงแรมท้องถิ่น จึงได้อนุเคราะห์พื้นที่ทำเป็นสำนักงาน ห้องบรรยายและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (Wiltcher, n.d.)

● Institute for Historical Resources Management-IHRM

Institute for Historical Resources Management หรือ IHRM เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ก่อตั้งในปี 2547 โดยผู้ที่มีแนวคิดในการอนุรักษ์ทั้งได้วันร่วมกันดำเนินงานอนุรักษ์ย่าน Dadaocheng ซึ่งเป็นย่านประวัติศาสตร์ในเมือง Taipei ประเทศไต้หวัน

ในปี 2548 IHRM ได้รับมอบหมายให้ ตรวจสอบประสิทธิภาพโดยรวมของกฎหมายใน Dadaocheng โดยมีข้อเสนอแนะต่อข้อกำหนดในขณะนั้นว่าควรมีการเพิ่มความหนาแน่นเพื่อให้มีผู้อยู่อาศัยมากกว่าเดิมและมีมาตรการการควบคุมที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น รวมทั้งควรมีการทบทวนแนวทางการอนุรักษ์ภายใต้กรอบกฎหมายอยู่เป็นประจำ

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

IHRM มีการดำเนินงานต่างๆ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีการอภิปราย และจัดทัวร์นำเที่ยวเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยและประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้จากการตั้งถิ่นฐานทางประวัติศาสตร์ทั่วเอเชีย เช่น ปีนัง (มาเลเซีย) และ ทสีมาโงะ (ญี่ปุ่น)

ผลการดำเนินในย่าน Dadaocheng ของ IHRM เป็นผลให้มันักวิชาการของเทศบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชนในพื้นที่ทำงานร่วมกันเพื่ออนุรักษ์ทัศนียภาพของถนนและวิถีชีวิตของการตั้งถิ่นฐานทางประวัติศาสตร์ในย่านนี้ ซึ่งยังคงเป็นตลาดขายส่งอาหารแห่งที่สำคัญที่สุดในได้หวันตอนเหนือเช่นเดียวกับเมื่อ 100 ปีก่อน ซึ่งการอนุรักษ์พื้นที่ดังกล่าวดำเนินไปอย่างยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน (Wong, 2017)

ภาพที่ 9 ย่าน Dadaocheng, Taiwan

ที่มา : <http://www.sixaugust.com>

จากตัวอย่างทั้งสองจะเห็นได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ก็สามารถเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์เมืองได้ โดยส่วนมากจะมีจุดเริ่มต้นจากการดำเนินงานของชุมชนหรือภาคประชาชน และมีการจดทะเบียนกับภาครัฐในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้เกิดสถานะทางกฎหมาย และสามารถร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ เพื่อดำเนินการพัฒนาฟื้นฟูพื้นที่ได้ ซึ่งปัญหาสำคัญของการดำเนินงานในรูปแบบองค์กรพัฒนาเอกชนเช่นนี้ มักจะเป็นประเด็นเรื่องของเงินทุนที่มีความไม่แน่นอน

2.6 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยระบุบุคคล กลุ่มบุคคลและองค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสียหลักต่อการวางนโยบายและแผนการพัฒนา การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ขั้นตอนหลัก (อภิวัฒน์ รัตนวราหะ, ม.ป.ป.) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.6.1 การวางแผนกระบวนการวิเคราะห์

ขั้นตอนแรกของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ การวางแผนกระบวนการวิเคราะห์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายการวิเคราะห์ที่ชัดเจน โดยระบุถึงบุคคลหรือองค์กรที่จะนำข้อมูลและผลการวิเคราะห์ไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการวางแผนว่าจะนำผลการวิเคราะห์ไปใช้อย่างไร ทั้งนี้ องค์กรที่รับผิดชอบในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ควรตั้งคณะทำงานและการกำหนดเวลาในการดำเนินการวิเคราะห์ที่ชัดเจน

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการวางนโยบายและแผน การบริหารจัดการ หรือแม้แต่ในการดำเนินโครงการ ดังนั้น ก่อนที่จะดำเนินการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คณะทำงานจึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดขอบเขตเนื้อหาและเวลาในการทำงานให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ขอบเขตเนื้อหาที่ว่านี้อาจครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการวางนโยบายและแผนการพัฒนาคือ การทำความเข้าใจกับบริบทและกระบวนการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งวิวัฒนาการที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ไปจนถึงการคาดการณ์ในระยะยาวในอนาคต ประเด็นการพัฒนาที่มีความซับซ้อนมากมักมีกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่เป็นจำนวนมาก ในกรณีนี้ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำเป็นต้องมีความละเอียดและครอบคลุม จึงอาจใช้เวลานานกว่าประเด็นการพัฒนาที่มีความซับซ้อนน้อยกว่า

2.6.2 การเลือกและกำหนดขอบเขตประเด็นการพัฒนา

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเป็นประโยชน์ต่อเมื่อได้มีการกำหนดประเด็นการพัฒนาที่ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลและสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ คณะทำงานจะวิเคราะห์ได้อย่างตรงประเด็น ขอบเขตประเด็นการพัฒนาที่เป็นกรอบในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนี้ไม่ควรกว้างมากเกินไปจนเกินกว่าที่จะสามารถวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แล้วนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปฏิบัติได้

2.6.3 การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในขั้นตอนการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คณะทำงานจะจัดทำรายชื่อบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรที่อาจมีและควรมีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ เนื่องจากการพัฒนาเชิงพื้นที่ในด้านต่างๆ มีความซับซ้อน นักวางแผนที่ผ่านมามักมองข้ามกลุ่มคนด้อยโอกาสในสังคมที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา แต่ไม่มีการรวมกลุ่มและตัวแทนทางการเมืองอย่างเป็นทางการ ด้วยเหตุนี้การระบุรายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นขั้นตอนหลัก ซึ่งจะเป็พื้นฐานของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนในขั้นต่อไป

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบาย แผนและโครงการที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยแบ่งได้หลายกลุ่ม เช่น

- ภาครัฐ – หน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น
- ภาคการเมือง – ระดับประเภทและระดับท้องถิ่น
- ภาคเอกชน – สภาอุตสาหกรรม สมาคมอุตสาหกรรม หอการค้า สหภาพแรงงาน
- ภาคประชาสังคม – องค์กรเอกชน ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้บริโภค ฯลฯ

จะเห็นได้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่จำกัดอยู่เพียงแค่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่นอกท้องถิ่น นอกจากนี้แล้ว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่จำกัดเพียงแค่หน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นทางการ แต่รวมไปถึงบุคคลสำคัญและการร่วมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา คณะทำงานต้องสามารถระบุถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่มีการรวมกลุ่มหรือตัวแทนอย่างเป็นทางการอีกด้วย

2.6.4 การสร้างตารางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เมื่อได้ระบุรายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนแต่ละกลุ่ม โดยเริ่มจากการสร้างตารางวิเคราะห์ลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ตัวอย่างในตารางที่ 3) คณะทำงานจะเป็นผู้กำหนดว่า ข้อมูลที่จำเป็นในการวิเคราะห์มีอะไรบ้าง ซึ่งโดยทั่วไปมีดังนี้

- หมายเลขผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - คณะทำงานควรกำหนดหมายเลขผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแบบสอบถาม หรือบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ง่ายต่อการอ้างอิงและเปรียบเทียบในการวิเคราะห์ในขั้นต่อไป
- องค์กรและตำแหน่งของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย - ข้อมูลส่วนนี้จะทำให้ทราบถึงระดับอำนาจในการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์กร

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในหรือภายนอก - ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในองค์กรในที่นี้หมายถึงเจ้าหน้าที่หรือผู้บริหารที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการวางนโยบายและแผน รวมทั้งในการนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติ ผู้มีส่วนร่วมอื่นๆ ถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย แผน และโครงการ ข้อมูลในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับระดับความรู้ความเข้าใจในประเด็นปัญหา นโยบาย แผนและโครงการที่เป็นเป้าหมายของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ แต่ละคนอาจมีความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ไม่เหมือนกัน ข้อมูลนี้มีความสำคัญคือ จะช่วยระบุว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใดคัดค้านนโยบาย แผนหรือโครงการการพัฒนา เพียงเพราะความเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือมีข้อมูลไม่เพียงพอ คณะทำงานอาจแบ่งระดับของความรู้ความเข้าใจออกเป็นสามระดับ คือ สูง กลางและต่ำ เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบ
- จุดยืนเกี่ยวกับนโยบาย ข้อมูลแสดงจุดยืนจะแสดงว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เห็นด้วย คัดค้าน หรือเป็นกลางในประเด็นปัญหาของการพัฒนา ข้อมูลนี้ได้มาจากการตอบคำถามของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วยตนเอง หรือได้มาจากการกล่าวถึงโดยผู้มีส่วนร่วมสำคัญอื่น
- ส่วนได้ส่วนเสียอันเนื่องมาจากนโยบาย แผน และโครงการ ข้อมูลนี้จะสร้างความเข้าใจในลักษณะและระดับของส่วนได้ส่วนเสียที่มีอยู่และที่จะเปลี่ยนไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในด้านนโยบายและแผน
- ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มกับผู้มีส่วนร่วมอื่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจรวมกลุ่มพันธมิตรเพื่อผลักดันหรือคัดค้านการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญแต่ไม่มีอำนาจและอิทธิพลเท่ากับกลุ่มอื่น
- ทรัพยากร ทรัพยากรด้านต่างๆ เช่น เงินทุน งบประมาณ บุคลากรและเทคโนโลยี ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นปัจจัยสนับสนุนอำนาจและอิทธิพลที่มีผลต่อกระบวนการวางแผนและนำแผนไปปฏิบัติ การวิเคราะห์ในส่วนนี้แบ่งทรัพยากรออกเป็นสองประเภทคือ ทรัพยากรที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีอยู่แล้วภายในองค์กรและที่สามารถใช้ได้เมื่อมีความจำเป็น ผู้วิเคราะห์อาจแบ่งระดับทรัพยากรที่มีอยู่ออกเป็นสามระดับคือ มาก ปานกลางและน้อย และอาจแบ่งความสามารถในการใช้ทรัพยากรออกเป็นสามระดับเช่นกัน คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรนั้นได้ด้วยตนเอง หรือต้องตัดสินใจร่วมกับผู้อื่น และไม่มีสิทธิตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรนั้น
- อำนาจและอิทธิพล ระดับอำนาจและอิทธิพลนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อผลักดันให้กระบวนการและผลลัพธ์ในการวางแผนเป็นไปตามที่

1668014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

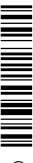
ตนเองต้องการ ในการวิเคราะห์ในตารางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิเคราะห์อาจแบ่งระดับอำนาจออกเป็นสามระดับคือ สูง กลางและต่ำ

- ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้นำในที่นี้หมายถึงความตั้งใจและความพร้อมที่จะริเริ่มและนำการผลักดันหรือคัดค้านการพัฒนา ข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์ในการระบุว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนไหนหรือกลุ่มไหนที่สามารถเป็นผู้นำในการผลักดันหรือคัดค้านกระบวนการวางแผนและการนำไปปฏิบัติ

การกรอกข้อมูลเหล่านี้ลงในตารางวิเคราะห์ ขณะทำงานอาจใช้ตัวเลขหรืออักษรย่อที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว รูปแบบและขอบเขตการวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้จะขึ้นอยู่กับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และประเด็นการพัฒนาที่ได้วิเคราะห์มาแล้วก่อนหน้านี้

1688014950

ตารางที่ 3 ตัวอย่างตารางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (กรณีสมมติ: นโยบายกำหนดเขตควบคุมมลพิษ)

ลำดับ เลขที่	ตำแหน่ง และ องค์กร	ภายใน/ ภายนอก	ความรู้ ความ เข้าใจ	จุดยืน		ส่วนได้ส่วนเสีย		การ รวมกลุ่ม (หมายเลข)	ทรัพยากร		อำนาจ / อิทธิพล	ความ เป็น ผู้นำ
				บอก ด้วย ตนเอง	ความ เห็น ผู้อื่น (หมายเลข)	ส่วน ได้	ส่วน เสีย		ปริมาณที่มี อยู่	ความสามารถ ในการใช้ ทรัพยากร		
1	ผู้บริหาร (รัฐ ส่วนกลาง)	ภายใน	สูง	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย (2,3,4,5)	สรุปล	ความ สำคัญ ของ โครงการจะ เป็นผล สำคัญ	3, 4	มาก	มาก	มาก	มาก
2	เจ้าของ โรงงาน บริษัท ก.	ภายนอก	ปาน กลาง	คัดค้าน	คัดค้าน (1, 3, 4)	คัดค้าน	-	?	มาก	มาก	มาก	มาก
3	เทศบาล
4	ชุมชน...
5	หอการค้า
...

ที่มา : อภิวัฒน์ รัตนวราหะ

2.6.5 การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูล

เมื่อได้ระบุรายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว คณะทำงานจะประยุกต์ใช้เครื่องมือวิเคราะห์ เช่น ตารางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะด้านต่างๆ ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแผน ส่วนได้ส่วนเสียที่อาจได้รับการพัฒนา จุดยืนและความคิดเห็น ความเป็นได้ในการรวมกลุ่มพันธมิตรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น อำนาจและอิทธิพลที่มีต่อกระบวนการวางแผน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ซึ่งโดยมากมักเริ่มจากการเก็บข้อมูลทุติยภูมิก่อน หลังจากนั้นจึงเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลระดับปฐมภูมิ เช่น การสังเกตการณ์ภาคสนาม การสัมภาษณ์เจาะลึก ทั้งแบบตัวต่อตัวและแบบเป็นกลุ่ม การออกแบบสอบถาม รวมถึงการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

2.6.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว โดยเน้นที่การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละคน เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญทั้งหมด วิธีการหนึ่งที่ยั่งยืนและใช้ได้คือการสร้างตารางแยกตามคุณลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แล้วจัดลำดับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามคุณลักษณะนั้น

2.6.7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์

ขั้นสุดท้ายคือการนำเสนอผลการวิเคราะห์ คณะทำงานอาจนำเสนอผลการวิเคราะห์ให้กับคณะผู้วางแผนและผู้บริหาร โดยเป็นการสรุปและอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ให้น่าเชื่อถือ เพื่อให้มีการดำเนินการต่อไป ซึ่งอาจเป็นในลักษณะการวางแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ หรือแผนการระดมทรัพยากรในการนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติ อีกกรณีหนึ่งคือ การนำเสนอผลการวิเคราะห์อาจเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างประชาคมตีในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้ผลการวิเคราะห์ที่ได้มาเป็นจุดเริ่มต้นของการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่ม

สำหรับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในงานวิจัยนี้ สามารถนำมาใช้ในเรื่องการอนุรักษ์เพราะการดำเนินงานอนุรักษ์จำเป็นต้องระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่ใช้ในการอนุรักษ์ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้ใช้ทรัพยากร ผู้ได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากร หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรนั้นๆ

1688014950

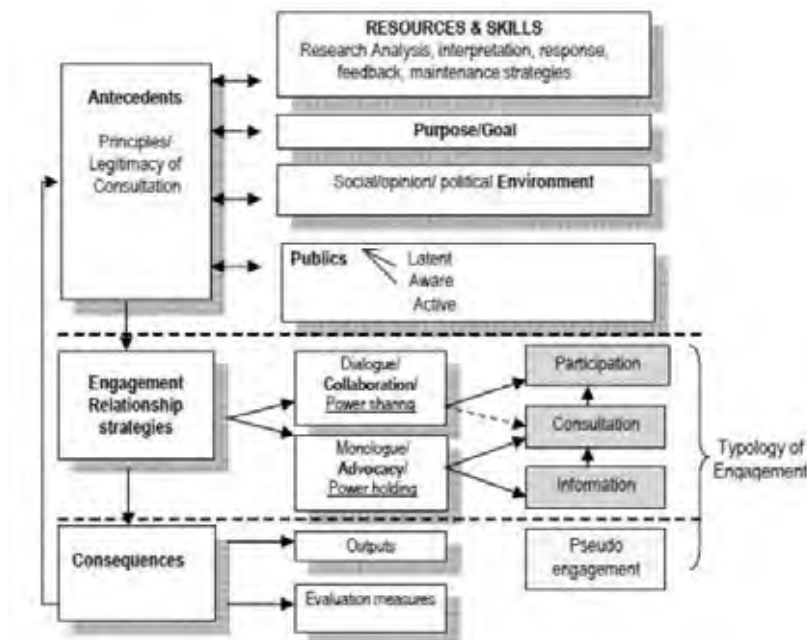
CD :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

2.7 แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับชุมชนเป็นประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งในการบริหารองค์กร การบริหารความสัมพันธ์เป็นแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับประชาชน เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์แบบต่างๆ ที่สะท้อนผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนและความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรกับประชาชน

Ledingham and Bruning (1998) อ้างใน (ชุติมา เกศดาญรัตน์, ม.ป.ป) อธิบายถึงสถานะความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและกลุ่มประชาชนกลุ่มหลักที่เกี่ยวข้องกับองค์กร ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมในเชิงที่เกิดประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรและประชาชน นิยามดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารระหว่างองค์กรกับประชาชน ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับความต้องการ ผลประโยชน์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการผสมผสานผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอดที่ยั่งยืนของทั้งสองฝ่าย

ในการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับประชาชน การวิเคราะห์สถานะความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและองค์กร สามารถใช้โมเดลความสัมพันธ์ของความยึดมั่นผูกพันกับชุมชน (Relational Model of Community Engagement) (Grunig and Huang,2000) ซึ่งอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชนกลุ่มต่างๆ ประกอบด้วย สาเหตุแห่งความสัมพันธ์ กลยุทธ์ในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ และผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 10 โมเดลความสัมพันธ์ของความยึดมั่นผูกพันกับชุมชน

ที่มา : Grunig and Huang (2000)

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและชุมชนให้มีประสิทธิภาพ คือ แนวทางการดำเนินการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับชุมชนที่ต้องตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2.7.1 สาเหตุแห่งความสัมพันธ์ (Relationship Antecedents)

ในแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและชุมชนต้องรวมไปถึงทรัพยากรขององค์กร เป้าหมายของการมีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมทางสังคมและสาธารณะ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอาจมีเป้าหมายตั้งแต่ระดับล่าง เช่น การแสดงผลคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้งาน โปรแกรม ทรัพยากรขององค์กรถูกจัดแบ่งเข้าไปใช้ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัยสาธารณะ การพัฒนาและการใช้กลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายที่มีผลต่อความสัมพันธ์ รวมไปถึงใช้ในการติดตามประเด็นในสังคมปัจจุบันที่อาจจะนำไปสู่การปรึกษาหารือต่อไป (Broom,2000)

2.7.2 กลยุทธ์ในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ (Relationship Maintenance Strategies)

ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชนถูกสร้างขึ้นเมื่อมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างองค์กรและประชาชนไม่ว่าจะโดยสมัครใจหรือถูกบังคับ (Hung, 2005) กลยุทธ์ในการสร้างความสัมพันธ์คือกำหนดวิธีการให้ชัดเจนและต้องมีการสื่อสารกับชุมชน การสื่อสารได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จ (Persson, 2006) กรอบของการสื่อสารจะส่งเสริมให้ได้รับข้อมูลที่เป็นจริงของสังคม (Scheufele, 1999) รวมถึงสามารถรู้ถึงบางแง่มุมของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่จริงทำให้องค์กรได้ทราบปัญหาของชุมชน การสร้างกรอบขึ้นมาให้ชัดเจนจะทำให้วิธีการสื่อสารระหว่างองค์กรและประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น Spicer (1997) กล่าวว่าการทำงานร่วมกันจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อ การรับรู้ค่านิยม ความเชื่อ และความเห็นที่องค์กรเสนอแนะเป็นที่ยอมรับจากประชาชน การรับรู้นี้มาจากการร่วมมือทุกฝ่ายผ่านการดำเนินการเพื่อแสวงหาสิ่งที่ยอมรับร่วมกัน

2.7.3 ผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ (Relationship Consequences)

ผลของความสัมพันธ์คือสถานะหรือเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเกิดจากกลยุทธ์ความสัมพันธ์ (Broom et al., 2000) ในการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจเป็นความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร หรืออาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือสภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น มีการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมนักร้องเคลื่อนไหว การเพิ่มขึ้นของความสนใจของสื่อ ไม่ว่าจะผลลัพธ์ใด ๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชน

1668014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

สำหรับแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและประชาชนนำมาใช้เป็นหลักอ้างอิงที่จะสร้างชุดคำถามขึ้นมาเพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับประชาชนทั้งใน 3 ประเด็น คือ สาเหตุแห่งความสัมพันธ์ กลยุทธ์ในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์และผลลัพธ์ของความสัมพันธ์

2.8 แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนถือได้ว่าเป็นขั้นตอนและกระบวนการที่สำคัญ ที่ช่วยให้การดำเนินโครงการต่างๆ ของหน่วยงานประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน รวมถึงประชาชนรู้สึกสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการด้วย ในงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวความคิดของ (Cohen, 1980) อังใน (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557) กล่าวถึงกรอบในการพิจารณาเรื่องของการมีส่วนร่วมว่า มีโครงสร้างพื้นฐานจำแนกเป็น 3 มิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?) หรือเรียกอีกอย่างว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม ได้สร้างกรอบพื้นฐานของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Participation in benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Whose participation are we concerned with?) ในส่วนนี้ มีคำที่ใช้ในความหมายว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (Popular participation) Cohen and Uphoff ได้จำแนกให้เป็นกลุ่มบุคคลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ 1) ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น 2) ผู้นำท้องถิ่น 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ 4) คนต่างพื้นที่

มิตีที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is participation occurring with in the project?) ในมิตีนี้ มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็นด้วยกันคือ

1. พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับแรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง และแรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด
2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์กร การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและช่องของกิจกรรม
4. ประสิทธิผลของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ การให้อำนาจแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่างๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

2.9 กรณีศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9.1 งานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนริมน้ำจันทบูร

จากการทบทวนวรรณกรรมของนักศึกษาจากสถาบันอาศรมศิลป์เรื่องการสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร⁷ ของ (รัตนิน สุพถุฒิปานิชย์, 2554) และงานวิจัยเรื่องประสบการณ์การเรียนรู้การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร⁸ ของ (แพรวพร สุขชัยเกียรติ, 2554) ที่ใช้เวลาลงพื้นที่เพื่อทำการศึกษาในช่วงเวลาเดียวกันเป็นระยะเวลา 2 ปี ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาประเด็นกระบวนการเรียนรู้ในการฟื้นฟูและพัฒนาชุมชน โดยใช้เครื่องมือและกิจกรรมต่างๆ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้เมื่อเราเห็นคุณค่าของตนเอง จากที่ได้นำเครื่องมือศึกษาดูงานและการสำรวจชุมชนมาใช้ในการศึกษาช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้าใจตัวเอง เกิดกลุ่มอาสาสมัครที่พร้อมขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นแกนนำในการกระตุ้นผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง

⁷ รัตนิน สุพถุฒิปานิชย์. (2554). การสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. (ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันอาศรมศิลป์, กรุงเทพฯ.

⁸ แพรวพร สุขชัยเกียรติ. (2554). ประสบการณ์การเรียนรู้การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. (สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันอาศรมศิลป์, กรุงเทพฯ.

งานวิจัยเรื่องการจัดทำแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร⁹ ของ (กุสุมา บุญกาญจน์, 2556) เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ร่วมกับชาวชุมชนริมน้ำจันทบูรและหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ ศึกษาและทดลองดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน เพื่อสร้างแนวทางการออกแบบผังและมาตรการกำกับผังอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนที่เหมาะสมรวมทั้งศึกษาปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการทำงานช่วยสร้างการมีส่วนร่วมได้ในระดับสูง ทำให้ชุมชนและเทศบาลเข้าใจและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนมากขึ้น จนเกิดมติยอมรับแนวทางดังกล่าวร่วมกัน โดยมีปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดการมีส่วนร่วมคือ การที่ชุมชนมีประเด็นปัญหาาร่วมกัน ส่วนอุปสรรคที่มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วมคือ ความขัดแย้งของคนในชุมชนที่ยังคงมีอยู่ ทำให้ไม่สามารถเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรด้วยแนวคิดกิจการเพื่อสังคม¹⁰ ของ (ปิยาณี สุขมณี, 2558) ศึกษาการนำแนวคิดกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรในฐานะเครื่องมือการพัฒนา พบว่าชุมชนริมน้ำจันทบูรได้ดำเนินกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีเป็นไปตามลักษณะสำคัญของกิจการเพื่อสังคมทั้ง 5 ประการ ตั้งแต่แรกเริ่ม คือมีเป้าหมายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความยั่งยืนทางการเงิน เป็นมิตรต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการนำผลกำไรคืนสู่สังคมและเป้าหมาย และมีการดำเนินกิจการอย่างโปร่งใส เมื่อประเมินผลการดำเนินกิจการตามแนวทาง Triple Bottom Line พบว่า บ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชัดเจน 2 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการฟื้นฟูอาชีพเดิมและเกิดอาชีพเสริม ด้านสังคมส่งผลให้เกิดจิตสำนึกร่วมต่อการอนุรักษ์และเกิดจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน

⁹ กุสุมา บุญกาญจน์. (2556). การจัดทำแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. (ปริญญาสาปตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันอาศรมศิลป์, กรุงเทพฯ.

¹⁰ ปิยาณี สุขมณี. (2558). การพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรด้วยแนวคิดกิจการเพื่อสังคม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

2.9.2 งานวิจัยเกี่ยวกับองค์กรเพื่อการอนุรักษ์

งานวิจัยเรื่ององค์กรชุมชนและกลไกของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม : ชุมชนตลาดสามชุกจังหวัดสุพรรณบุรี¹¹ ของ (เสาวนีย์ จันทสอน, 2553) ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์กรชุมชนด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งวิเคราะห์กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยเลือกศึกษาชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากการสำรวจ การสังเกตการณ์ ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่ากลไกการมีส่วนร่วมได้ส่งผลให้การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนตลาดสามชุกประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยแบ่งเป็นระยะก่อตัวกลไกการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ในระยะขยายตัวพบว่า กลไกการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นทางการและในระยะรุ่งเรืองของกลไกการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นทางการ โดยคณะกรรมการพัฒนาตลาดฯ ได้ดำเนินการขอรับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เพื่อให้มีสถานภาพทางกฎหมาย

งานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน¹² ของ (ณัฐพงษ์ สายพวงแก้ว, 2554) ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามของภาครัฐและภาคชุมชน วิเคราะห์บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกาม และสรุปหาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามและเสนอแนะแนวทางการบูรณาการการบริหารจัดการในเขตพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามมีความซับซ้อน เนื่องจากแต่ละหน่วยงานยังคงแยกส่วนความรับผิดชอบ อีกทั้งยังไม่มีรูปแบบการบูรณาการที่สามารถเข้ามาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการได้ ในส่วนของโบราณสถานอยู่ในการกำกับดูแลของกรมศิลปากร ส่วนโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในการดูแลของส่วนท้องถิ่นและอำเภอ การกำหนดนโยบายต่างๆจะเป็นส่วนของภาครัฐทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบ้างตามโอกาส ในส่วนของภาคประชาชนนั้นได้มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมท้องถิ่นขึ้น แต่ก็ไม่ได้มีบทบาทมากนักเนื่องจากชุมชนเวียงกุมกามนั้นเป็นชุมชนขนาดใหญ่และมีการทับซ้อนกันหลายพื้นที่

¹¹ เสาวนีย์ จันทสอน. (2553). องค์กรชุมชนและกลไกของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม : ชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. (ปริญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

¹² ณัฐพงษ์ สายพวงแก้ว. (2554). การบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (ปริญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

2.10 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนพบว่า องค์กรที่มีหน้าที่ดูแลงานอนุรักษ์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภาครัฐอย่างเดียวเหมือนก่อน แต่ขยายวงกว้างขึ้นให้เป็นหน้าที่ขององค์กรชุมชนด้วย ซึ่งในปัจจุบันมีรูปแบบภาคเอกชนขึ้นมาเป็นตัวหลักในการดำเนินงานอีกเช่นกัน รวมทั้งมีการแบ่งขอบเขตงานออกไป รวมเรียกสิ่งนี้ว่ามรดกวัฒนธรรม ประกอบด้วยมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ และยังพบอีกว่าขอบเขตของงานอนุรักษ์สามารถจัดแบ่งองค์ประกอบได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม 2) การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมโดยรอบ และ 3) การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้ โดยแต่ละประเภทงานจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการและความร่วมมือของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการดำเนินงานเพื่อให้งานอนุรักษ์ประสบความสำเร็จ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนริมน้ำและองค์กรการบริหารจัดการพื้นที่ย่านเมืองเก่า พบว่า งานวิจัยในที่เลือกพื้นที่ชุมชนริมน้ำเป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการและส่วนมากจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมหรือการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ยังมีงานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรด้านนี้อยู่น้อย และสำหรับชุมชนริมน้ำจันทบุรีถือว่ามืองค์กรที่เป็นลักษณะเฉพาะและเป็นที่แรกคือ บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ซึ่งยังไม่มีที่งานศึกษา จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด พบว่าเป็นการศึกษาถึงการดำเนินงานของรูปแบบกิจการเพื่อสังคมว่ามีลักษณะของการเป็นกิจการเพื่อสังคมอย่างไร แต่ยังคงขาดมิติของการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ของบริษัท และจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าพบว่ายังไม่มีการพูดถึงรูปแบบบริษัทอย่างชัดเจน จึงเป็นที่มาของงานวิจัยในหัวข้อ การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า : กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบุรี จ.จันทบุรี ว่ามีการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์อย่างไร การดำเนินงานแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์มีข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินงานอย่างไร และแตกต่างกับการดำเนินงานในรูปแบบอื่นอย่างไร

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าในรูปแบบบริษัท กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จังหวัดจันทบุรี โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปรากฏการณ์ (Exploratory Research) โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์รูปแบบของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า โดยผู้วิจัยแบ่งการอธิบาย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบของงานวิจัย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน
- 3.5 การวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูล

3.1 รูปแบบของงานวิจัย

งานวิจัยเรื่องการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า : กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จ.จันทบุรี เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ข้อมูลเชิงคุณลักษณะและไม่ได้ใช้คณิตศาสตร์หรือสถิติเข้ามาช่วย มีการเก็บข้อมูลโดย การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึก วิเคราะห์โดยการพรรณนาและสรุปความคิดเห็น โดยมีเนื้อหาในประเด็นวิเคราะห์การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทของบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งก่อนการสัมภาษณ์มีการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิก่อนลงพื้นที่จริง เพื่อวิเคราะห์ขอบเขตหน้าที่ บทบาทในการดำเนินงานอนุรักษ์ในพื้นที่โดยหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับบริษัทฯ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจ การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 การสำรวจ เพื่อรวบรวมข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ พร้อมบันทึกภาพถ่าย ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจะนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์

3.2.2 การสังเกตการณ์ เป็นการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม ใช้วิธีการสังเกตจากสภาพแวดล้อมและปฏิกริยาของผู้คนในชุมชน

3.2.3 การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเด็นของการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร รวมทั้งความคิดเห็นต่อการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทของ บริษัท จันทบูร รัักษ์ตี จำกัด ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะใช้เป็นชุดคำถามแบบมีโครงสร้างและเป็นคำถามปลายเปิด โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เสนอแนวคิดบริษัทเพื่อสังคมในชุมชนริมน้ำจันทบูร, ผู้จัดการบริษัท จันทบูรรัักษ์ตี จำกัด,เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองจันทบุรี ฝ่ายกองช่าง, อาจารย์จากสถาบันอาศรมศิลป์, หัวหน้าชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร, เจ้าของธุรกิจชุมชน, ผู้อยู่อาศัยในชุมชน เป็นต้น สามารถจัดกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้เป็น 1) บริษัท จันทบูรรัักษ์ตี จำกัด ในเรื่องลักษณะการดำเนินงานบริษัท ขั้นตอนการเกิดขึ้นของบริษัท รวมทั้งความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 2) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในเรื่องลักษณะการดำเนินงานอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกผู้ทำงานในบริษัท จันทบูรรัักษ์ตี จำกัด และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการดำเนินงานของบริษัท จันทบูรรัักษ์ตี จำกัด ประกอบด้วยเทศบาลเมืองจันทบุรี ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร สถาบันอาศรมศิลป์ ผู้ประกอบการในชุมชน และผู้อยู่อาศัย ซึ่งในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อคัดเลือกบุคคลมาสัมภาษณ์และใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ คืออาศัยการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว ประกอบด้วย

- 1) ตัวแทนจากเทศบาลเมืองจันทบุรี
 - นายวิจิต สำโรงทอง (นายช่างโยธาชำนาญการ)
 - นายอนุชา มงคลสุข (วิศวกรโยธาชำนาญการ)
 - นายศุภกฤต บุญศักดิ์ (นักผังเมืองปฏิบัติการ)
- 2) ตัวแทนจากบริษัท จันทบูรรัักษ์ตี จำกัด
 - นายธิป ศรีสกุลไชยรัก
 - นางสาวปัทมา ปรารงค์พันธ์
- 3) ตัวแทนจากชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร
 - นางประภาพรพรรณ ฉัตรมาลัย
- 4) ตัวแทนจากสถาบันอาศรมศิลป์
 - นายธิป ศรีสกุลไชยรัก
- 5) ตัวแทนผู้ประกอบการในชุมชนและผู้อยู่อาศัย
 - นายพณท์ สุขสบาย
 - นายบุญสุข วิริยะภิรมย์
 - นายนพดล โพธิ์โชติ

- นายวิพุทธ วัฒนพิสิษฐ์พงษ์
- นางสาวรัชฎาภรณ์ กัลปนา
- นางสาวสมศรี ประเสริฐศักดิ์

3.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิที่ได้รวบรวมข้อมูลและการเก็บข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศโดยที่มาของข้อมูลมีดังนี้ ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานเทศบาลเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ห้องสมุดสถาบันอาศรมศิลป์และบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัดนำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย รวมถึงยังทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานภายในเขตพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรและพื้นที่อื่นที่มีบริบทคล้ายกัน
2. วิเคราะห์การดำเนินงานในขั้นแรกก่อน เกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานในรูปแบบบริษัท เพื่อให้ทราบถึงประเด็นหลักที่เกิดขึ้นในชุมชนริมน้ำจันทบูร และหากรณีศึกษาที่มีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างเพื่อมาเปรียบเทียบภายหลัง
3. เก็บข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการลงภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เนื้อหาในการสัมภาษณ์แบ่งเป็น
 - A. การสัมภาษณ์บุคคลทั้งในภาครัฐและภาคประชาสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าในชุมชนริมน้ำจันทบูรโดยตรง ผู้วิจัยเลือกการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ภาคผนวก) และสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปในพื้นที่เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประเด็นและมีประโยชน์ในด้านอื่น ครั้งที่สองเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าในชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 2 ช่วงคือ 1) ระยะเวลาก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด 2) หลังการก่อตั้ง บริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด รวมถึงสอบถามความคิดเห็นขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานของบริษัท ของบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด
 - B. การสัมภาษณ์บริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด ในครั้งแรกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทของบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบริษัท ครั้งที่สองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบริษัทกับองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่

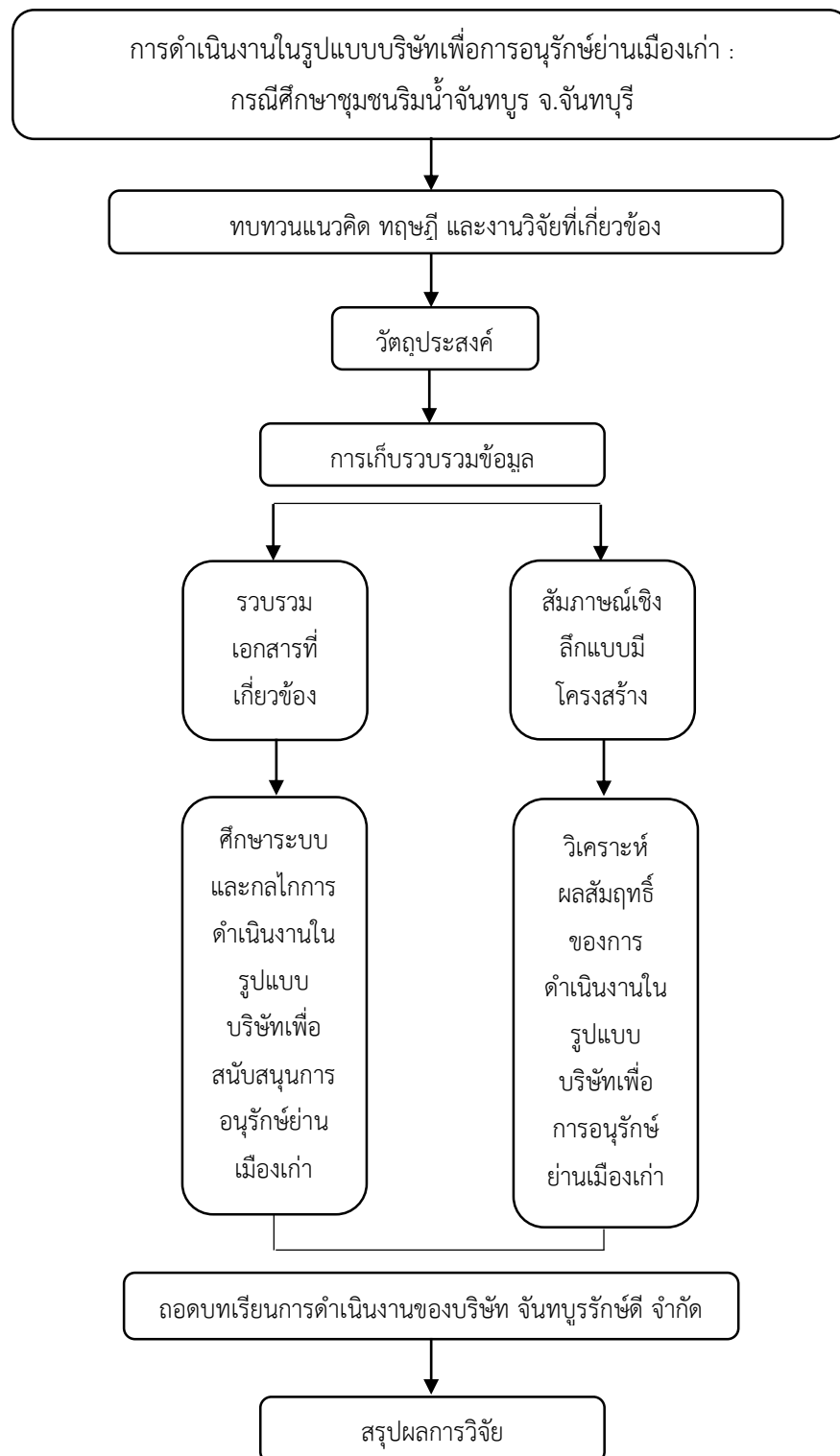
4. วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่ที่ผ่านมาในชุมชนริมน้ำจันทบูร รวมทั้งวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ขอบเขต รวมทั้งความสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยงานที่ดำเนินงานอนุรักษ์และสรุปผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยแบ่งช่วงเวลาในการอธิบาย
5. สรุปผลการศึกษา อภิปรายเพิ่มเติมและเสนอแนะ ในขั้นสุดท้ายเพื่อเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาที่ควรเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร

3.5 การวิเคราะห์ผลและนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสำรวจมารวบรวมและจัดระบบวิเคราะห์ตามประเด็นต่างๆที่วางไว้ คือ ขั้นตอนการดำเนินงานของบริษัท จันทบูรรักส์ดี จำกัด บทบาทหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่างขององค์กรในการดำเนินงานอนุรักษ์ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์และสำรวจมาวิเคราะห์ร่วม โดยนำเสนอข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาประกอบรูปภาพ แผนที่และตาราง

1688014950

ภาพที่ 11 กรอบการดำเนินงานวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

1658014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

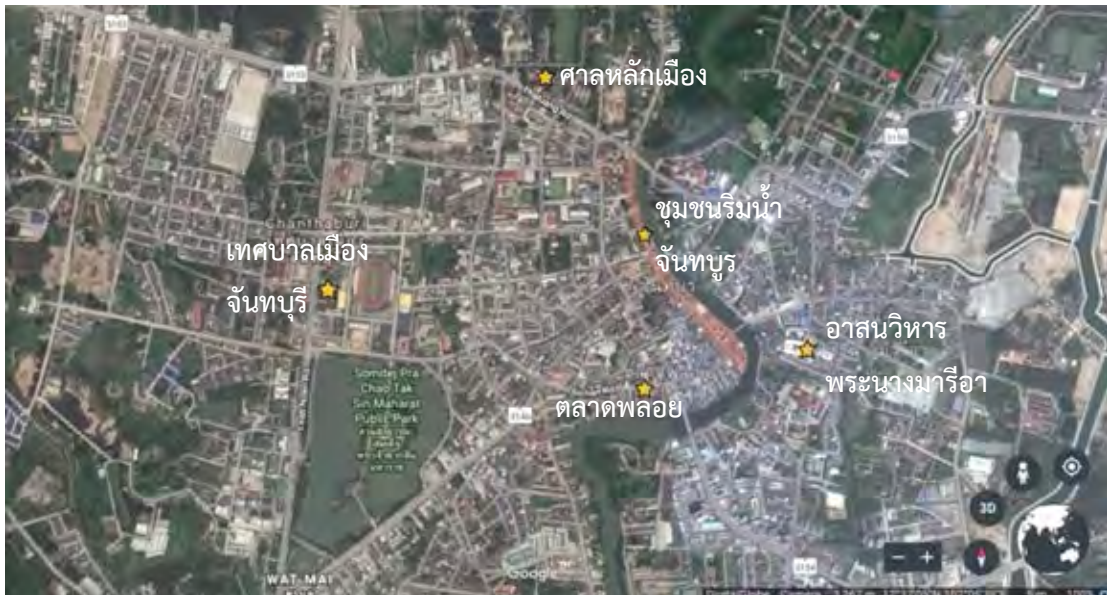
บทที่ 4 พื้นที่ศึกษา

การศึกษาในบทนี้เป็นการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนริมน้ำจันทบูรตั้งแต่อดีต ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมรวมถึงมรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ตลอดจนแผน นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงความเป็นมาของบริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัด และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร

4.1 รายละเอียดพื้นที่ศึกษา

4.1.1 ที่ตั้งและขอบเขต

ชุมชนริมน้ำจันทบูรตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี เป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วยผู้อยู่อาศัยในบ้านเรือนที่ตั้งอยู่สองฟากฝั่งของถนนสุขาภิบาลซึ่งเป็นถนนสายแรกของเมืองจันทบุรี ระยะทางยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ประมาณ 200 ครัวเรือนตั้งแต่นานท่าหลวงถึงตลาดล่าง สำหรับชื่อชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นชื่อที่ได้มาจากการประกวดตั้งชื่อชุมชนเมื่อปี 2552 พร้อมสโลแกน “ย้อนวิถีจันท์ สร้างสรรค์วิถีไทย”

ภาพที่ 12 แผนที่ในเขตอำเภอเมือง จ.จันทบุรี

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

4.1.2 ประวัติและความสำคัญ

ชุมชนริมน้ำหรือชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นชุมชนเมืองเก่าที่มีประวัติความเป็นมากว่า 300 ปี ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงย้ายตัวเมืองจันทบุรีจากบ้านหัววังซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรีมาตั้งใหม่ที่บ้านลุ่มฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี นับเป็นการย้ายเมืองครั้งที่ 3 ตัวเมืองสร้างอยู่บนเนิน (บริเวณค่ายตากสินในปัจจุบัน) และมีพื้นที่ลาดลงมาถึงบริเวณริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี เนื่องจากเมืองใหม่ที่บ้านลุ่มเป็นพื้นที่ทำเลดี ดินแม่น้ำเดินทางสะดวกในการคมนาคมขนส่งและการอุปโภคบริโภค จึงมีการขยายตัวทั้งพื้นที่และจำนวนประชากรมากขึ้นตามแนวริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี ตั้งแต่ย่านท่าสิงห์ ท่าหลวงถึงตลาดล่าง ซึ่งในอดีตเรียก ตลาดเหนือ ตลาดกลางและตลาดใต้ ประกอบกับเมืองจันทบูรเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญทางชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 4 ย่านท่าหลวงเคยเป็นศูนย์กลางการเดินทางและการพาณิชย์และด่านเก็บภาษีที่สำคัญ และในรัชกาลที่ 5 ได้ตั้งย่านท่าหลวงให้เป็นอำเภอท่าหลวง

ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อประเทศหลายเหตุการณ์นับตั้งแต่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเลือกจันทบุรีเป็นสถานที่รวบรวมสรรพกำลัง อาวุธ เรือรบ และเสบียงอาหารเพื่อใช้ในการกอบกู้เอกราชจากพม่าเมื่อ พ.ศ.2310 นอกจากเหตุผลทางยุทธศาสตร์แล้ว พระองค์ยังทรงคุ้นเคยกับพื้นที่และชาวจีนในเมืองจันทบุรีเพราะเคยติดตามบิดามารดาค้าขายในเมืองจันทบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 3 สยามเกิดกรณีพิพาทกับญวนจึงโปรดฯ ให้ย้ายเมืองจากบ้านลุ่มไปสร้างใหม่ที่ค่ายเนินวง ซึ่งเป็นเนินเขาสูงมองเห็นทะเลแต่ห่างไกลแม่น้ำ เพื่อป้องกันการรุกรานจากเวียดนามแต่ไม่มีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงโปรดฯ ให้ย้ายเมืองกลับมาอยู่ที่บ้านลุ่มเหมือนเดิม เนื่องจากค่ายเนินวงคับแคบ ไม่เหมาะสมกับการพัฒนาและขยายเมืองให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการปกครองแบบใหม่ของพระองค์ นอกจากนี้รัชกาลที่ 5 ยังเสด็จประพาสเมืองจันทบุรีหลายครั้ง ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2419 ซึ่งได้ทรงพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต้นไว้เป็นหลักฐาน และครั้งสุดท้าย พ.ศ. 2450 เมื่อพระองค์เสด็จกลับจากยุโรป ได้เสด็จมาเยี่ยมพลอบบขั้วชาวตราดและชาวจันทบุรีหลังจากที่รัฐบาลไทยได้รับมอบ 2 จังหวัดคืนจากฝรั่งเศสที่มายึดเมืองจันทบุรีเป็นประกันถึง 11 ปี ดังนั้นย่านท่าหลวงจึงเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการทั้งของไทยและฝรั่งเศส ซึ่งส่งผลให้เกิดมรดกทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกอย่างชัดเจน (ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, 2554)

4.1.3 มรดกทางวัฒนธรรม

ชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นชุมชนที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างไทย ญวน และจีน จากข้อมูลประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดจันทบุรีพบว่าคนญวนเป็นคนรุ่นแรกๆ ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ทำให้วัฒนธรรมญวนได้เผยแพร่ไปทั่วเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของคนจันทบุรี ทั้งอาหารข้าวและข้าวของเครื่องใช้ วัฒนธรรมจีนในจันทบุรีก็เช่นกัน เป็นวัฒนธรรมที่มีการเผยแพร่อย่างมากโดยเริ่มมาจากการติดต่อค้าขายกับพ่อค้าชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าในช่วงรัชกาลที่ 5 โดยบริเวณชุมชนริมน้ำจันทบูรเคยเป็นศูนย์กลางการติดต่อค้าขายทางเรือที่สำคัญ เป็นชุมชนที่รับแขกบ้านแขกเมืองที่เข้ามาทำการค้า ทำให้วัฒนธรรมจีนที่มากับพ่อค้ากระจายและส่งต่อไปยังพื้นที่ใกล้เคียง

การเผยแพร่ทางวัฒนธรรมญวนและจีนได้สืบทอดเรื่อยมา โดยปัจจุบันคนในชุมชนริมน้ำจันทบูรไม่ได้แบ่งแยกว่าอะไรคือวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมญวน หรือวัฒนธรรมจีน แต่การปฏิบัติตัวและใช้ชีวิตของคนได้ผสมผสานความหลากหลายและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกันแล้ว ความหลากหลายที่เกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนจึงถือเป็นลักษณะพิเศษของชุมชนริมน้ำจันทบูร (ปิยาณี สุขมณี, 2558)

จากวิถีชีวิตที่ประกอบด้วยชาวจีน ญวน และไทย จึงมีการผสมผสานประเพณีและวัฒนธรรม ศิลปะและสถาปัตยกรรมซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ยังคงดำรงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนริมน้ำจันทบูร อย่างเด่นชัด เช่น รูปแบบของอาคารบ้านเรือนแบบตะวันตก จีน และญวน ความสวยงามของช่องไม้ฉลุลายขนมปังขิงและลวดลายต่างๆ ที่อ่อนช้อย ลูกกรงเหล็กตัดแบบชิโนโปตุเกส เป็นต้น แต่ก็มีบางส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมและสูญหายไปตามกาลเวลาและสถานการณ์ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ การย้ายถิ่นของเจ้าของเดิม การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้อาศัยปัจจุบัน เป็นต้น (ประภาพรณ ฉัตรมาลัย, 2554)

ภาพที่ 13 ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงเหลือในชุมชน

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

รายละเอียดของลักษณะเด่นทางสถาปัตยกรรมที่ยังคงเหลืออยู่ในชุมชนจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบสถาปัตยกรรม ดังนี้

- กลุ่มอาคารไม้ ส่วนใหญ่เป็นเรือนแถวไม้ 2 ชั้น ช่องลมมีการฉลุลวดลายขนมปังขิง ลายเถา ดอกไม้และบางบ้านฉลุตัวอักษรจีน ซึ่งมีความหมายถึงความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรือง ตัวอย่างเช่น บ้านโกศบาล โรงเรียนเซ่งเต็ง เป็นต้น
- กลุ่มอาคารปูน เป็นตึก 2 ชั้น บางอาคารได้เว้นช่องทางเดินบริเวณด้านหน้าอาคารที่เรียกว่า “อาเขต” กล่าวได้ว่ามี 2 ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมนี้ คือ การติดต่อค้าขายทางพารากับสิงคโปร์ และหลวงราชไมตรี “บิดาแห่งทางพาราตะวันออก” ซึ่งได้รับการศึกษาที่ป็นัง ได้นำรูปแบบสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสมาสร้างในชุมชนริมน้ำจันทบูร อีกปัจจัยหนึ่งเป็นการยึดดินแดนจันทบุรีโดยฝรั่งเศส ในช่วงปี ร.ศ.112-123 ตัวอย่างสถาปัตยกรรมกลุ่มนี้คือ บ้านหลวงประกอบนิติสาร บ้านหลวงราชไมตรี บ้านขุนบูรพาภิผล ร้านจันทบุรีเบเกอร์ และร้านไอติมจรวด เป็นต้น

- กลุ่มอาคารครึ่งปูนครึ่งไม้ ส่วนใหญ่เป็นอาคารเดี่ยว มีขนาด 3-4 ห้อง มีโครงสร้างแบบ ตะวันตก ซึ่งชั้นบนเป็นไม้และมีช่องลมฉลุลดตายชนมบังซิง และลดตายเถาดอกไม้

4.1.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนริมน้ำจันทบูรประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลัก มีทั้งร้านที่ สืบทอดกันมาเป็นรุ่นต่อรุ่น ได้แก่ การค้าขายสินค้าบริโภคทั่วไปที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร ยา กระจาดขงเต็ก แต่ก่อนที่ชุมชนจะได้รับการพัฒนาเป็นชุมชนอนุรักษ์ ผู้ประกอบการที่มาเปิด กิจการส่วนมากจะเปิดเป็นร้านขายเหล้าและปิดหลัง 22.00 น. ทำให้ชาวชุมชนไม่พอใจเนื่องจากเสียง ดังรบกวน¹³ จึงเริ่มมีการควบคุมและเริ่มแบ่งโซนร้านอาหาร รวมถึงมีร้านค้าที่เพิ่งเปิดใหม่ซึ่งส่วนมาก จะประเภทเป็นร้านกาแฟและโฮสเทล นอกจากนี้มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ทำงานนอกพื้นที่ชุมชนริมน้ำ จันทบูร

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ดี มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง สังเกตได้จากเริ่มมีการเกิดขึ้นของร้านค้าที่เป็นคนนอกพื้นที่เข้ามาเช่าอาคาร และเจ้าของบ้านเริ่มเอา ของมาขายหน้าบ้านตัวเอง ทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากการฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบูรและการสร้าง อัตลักษณ์ให้ชุมชนมีจุดแข็งรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ทำให้กลายเป็นจุดดึงดูดจากคน ภายนอกเข้ามา มากขึ้นจนเกิดเป็นชุมชนที่กลับมาใช้ชีวิตอีกครั้ง

ภาพที่ 14 บรรยากาศการค้าขายในชุมชนริมน้ำจันทบูร
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

¹³ สัมภาษณ์ นพดล โพธิ์โชติ. จันทบุรี. 16 พฤษภาคม 2562.

ในด้านการท่องเที่ยวพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวตั้งแต่ปี 2555-2560 ที่เข้ามาในจังหวัดจันทบุรีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเกือบเท่าตัวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประเภทที่เพิ่มมากที่สุดคือนักท่องเที่ยวประเภทนักท่องเที่ยว (Tourist) ที่มีการพักค้างแรม เพิ่มขึ้นถึง 60.05%

ตารางที่ 4 ข้อมูลผู้เยี่ยมชมเยือนในจังหวัดจันทบุรี

	จำนวนผู้เยี่ยมชมเยือน		
	2555	2560	% การเปลี่ยนแปลง
ผู้เยี่ยมชมเยือน	1,559,370	2,360,286	+51.36%
ชาวไทย	1,488,038	2,270,094	+52.57%
ชาวต่างชาติ	71,332	90,192	+26.44%
นักท่องเที่ยว	1,072,348	1,716,230	+60.05%
ชาวไทย	1,018,905	1,649,344	+61.87%
ชาวต่างชาติ	53,443	66,886	+25.15%
นักท่องเที่ยว	487,022	644,056	+32.31%
ชาวไทย	469,133	620,750	+32.31%
ชาวต่างชาติ	17,889	23,306	+51.36%

ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561

แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว ได้แก่ โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน, โอเอซิส ซีเวิลด์, หาดเจ้าหลาว, ถนนอัญมณี, อาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล และชุมชนริมน้ำจันทบูร ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่มีที่พักไว้บริการจะอยู่บริเวณหาดเจ้าหลาวและในตัวเมืองจันทบุรีเป็นจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีการพักค้างแรมที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรด้วยเช่นกัน

4.1.5 สภาพทางสังคม

ชุมชนริมน้ำจันทบูรแบ่งเป็นชุมชนย่อยคือ ชุมชนย่อยที่ 3 และชุมชนย่อยที่ 4 (ชุมชนย่อยที่ 3 มีพื้นที่ตั้งแต่บริเวณหัวถนนแฉะสะพานวัดจันทนาราม-ถนนขวาง ชุมชนย่อยที่ 4 มีพื้นที่ตั้งแต่ถนนขวาง-สุดถนนสุขาภิบาล) (ภาพที่ 1) แต่ชาวชุมชนรู้จักกันเกือบตลอดทั้งชุมชนและยังรู้จักกันข้ามชุมชนย่อยและมีการไปมาหาสู่กันข้ามชุมชนย่อยอีกด้วย การแบ่งเขตการปกครองไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์แบบพี่น้องของคนในชุมชนริมน้ำจันทบูรหายไป และมีบางคนไม่รู้ด้วยว่าจุดแบ่งเขตชุมชนย่อยอยู่บริเวณใด ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีทั้งความสัมพันธ์แบบเครือญาติ มีการอาศัยอยู่เป็นกลุ่มญาติพี่น้องมีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของบ้าน บางรายมีบ้านหลายหลังจึงแบ่งให้เช่าหรือบางราย

ไม่ได้อยู่อาศัยในชุมชนแล้วจึงปล่อยให้ผู้อื่นเช่า โดยผู้เช่าในบ้านชุมชนบางรายอยู่มาหลายสิบปี ลักษณะของครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่มีรุ่นปู่ตายายยังอยู่ในพื้นที่ลูกหลานไปอยู่ต่างที่ และกลับมาเป็นครั้งคราว

ชาวชุมชนนับถือทั้ง 2 ศาสนาคือ ศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ สำหรับชาวพุทธมี วัดอยู่รอบชุมชนหลายวัดให้คนในชุมชนเลือกไปวัดตามความสะดวก ทั้งวัดเขตร์นาบุญญาราม วัดโบสถ์ วัดกลาง วัดจันทนาราม วัดเหล่านี้อยู่ใกล้ชุมชนในระยะทางที่สามารถเดินไปได้ ส่วนคนที่นับถือศาสนาคริสต์จะไปทำพิธีทางศาสนาที่อาสนวิหารพระนางมารีอาซึ่งอยู่ตรงข้ามฝั่งแม่น้ำ นอกจากนั้น ยังมีศาลเจ้าเล่าตัวเอี้ยะ ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าที่ตลาดล่าง ศาลเจ้าโจวซือกง ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อของคนจีน ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนกับวัดในศาสนาพุทธ วัดในศาสนาคริสต์และศาลเจ้าทั้ง 4 ศาลนั้น ชุมชนจะเป็นผู้ร่วมกิจกรรมเมื่อมีงานบุญ มีเทศกาลในแต่ละปี มีแกนนำชุมชนเป็นตัวแทนวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกรรมการอื่นๆ ภายนอกชุมชน ทั้งงานแข่งเรือที่วัดจันทนาราม งานถือศีลกินเจและการประกอบพิธีบูชาดาวนพเคราะห์ การแห่เจ้าและการทิ้งกระจาดของทั้ง 4 ศาล (ภาพที่ 15)

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาพที่ 15 แสดงตำแหน่งศาสนสถานรอบพื้นที่
ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

4.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า

จากการศึกษา สํารวจและสัมภาษณ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร สามารถจำแนกกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก 2) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก

กลุ่มคนหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ มีผลกระทบต่อการทำงาน มีทรัพยากร ความรู้ ความเชี่ยวชาญและงบประมาณ ได้แก่

1) **เทศบาลเมืองจันทบุรี** เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรรัฐที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมาก ทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นตามกฎหมาย จึงมีบทบาทในการสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะ ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

2) **ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร (ชื่อเดิม คณะกรรมการชุมชนริมน้ำจันทบูร)** เป็นองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่ที่มีความสมัครใจจะเข้ามาทำงานเกี่ยวกับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชนตั้งแต่ประมาณปี 2552 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานการแก้ไขปัญหา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเชื่อมประสานระหว่างประชาชนในพื้นที่กับภาคีในการดำเนินงานต่างๆ ปัจจุบันเป็นผู้ดูแลบ้านเรียนรู้อเลขที่ 69 ในชุมชนริมน้ำจันทบูรและทำหน้าที่ต้อนรับคณะดูงานจากหน่วยงานภายนอก ในปี 2556 มีการจดทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นองค์กรสาธารณประโยชน์

3) **สถาบันอาศรมศิลป์** เป็นองค์กรการศึกษาที่มีบทบาทต่อชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นอย่างมาก ในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ รวมถึงสนับสนุนองค์ความรู้ให้แก่คนในชุมชนนอกเหนือจากนั้นยังทำหน้าที่ร่วมกันชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรจัดกิจกรรมฟื้นฟูและอนุรักษ์

4) **บริษัท จันทบูรรักซ์ตี จำกัด** เป็นองค์กรเอกชนที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของชาวชุมชน คณะกรรมการชุมชนริมน้ำจันทบูรและสถาบันอาศรมศิลป์มาเป็นระยะเวลาชานาน เมื่อเกิดบ้านเรียนรู้อเลขที่ 69 และบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี จึงมีการร่วมกันก่อตั้งบริษัทขึ้นมา โดยวิธีการรวมหุ้นของคนที่มีความคิดในการอนุรักษ์เหมือนกันทั้งในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร และคนนอกพื้นที่ เพื่อมาบริหารอาคารสำคัญเหล่านี้ โดยบริษัทมีบทบาทหลักคือบริหารกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี

5) **ประชาชนในชุมชนริมน้ำจันทบูร** เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการอนุรักษ์พื้นที่ และเป็นกลุ่มที่มีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็น ถึงแนวทางการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นได้ในพื้นที่

4.2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง

กลุ่มคนหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับรองลงมา ได้แก่

- 1) **สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี** ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณในระยะแรกเริ่มเท่านั้น และส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการสร้างจิตสำนึกร่วมกันที่จะฟื้นฟูชุมชนให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง
- 2) **การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจันทบุรี** ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ชุมชนริมน้ำจันทบูร และบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีไปสู่ภายนอก
- 3) **โรงเรียนศรียานุสรณ์** เป็นโรงเรียนประจำจังหวัด เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษา เข้ามามีบทบาทในช่วงแรกในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียนและชุมชน เข้ามาเป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล สำรวจพื้นที่ในระยะแรก
- 4) **วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี** ให้ความช่วยเหลือในด้านบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเขียนภาพ Vernadoc
- 5) **มูลนิธิ Rockefeller** ให้การสนับสนุนเงินทุนแก่สถาบันอาศรมศิลป์เพื่อนำมาดำเนินงานอนุรักษ์บ้านให้เป็นกรณีตัวอย่างแก่ชุมชน

4.3 แผนโครงการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.3.1 แผนและโครงการ

○ **โครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า : เมืองเก่าจันทบุรี ปี 2554** เป็นโครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่า โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มอบหมายให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปฏิบัติงานเป็นที่ปรึกษาดำเนินโครงการภายใต้คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า โดยมีกรอบแนวคิดบนหลักของการพัฒนาเมืองเชิงอนุรักษ์ ว่าเป็นการพัฒนาโดยแยกพื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจออกจากพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ทางศิลปกรรมและธรรมชาติ แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมต่อของพื้นที่ทั้งสองลักษณะ โดยให้เห็นการคลี่คลายที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจากพื้นที่อนุรักษ์ไปสู่พื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจ พื้นที่อนุรักษ์ต้องปรับปรุงให้องค์ประกอบของชุมชนเมืองเดิมปรากฏเอกลักษณ์ของพื้นที่อย่างเด่นชัด ทั้งรูปแบบอาคาร ผังบริเวณ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศของทั้งพื้นที่ โดยต้องระมัดระวังไม่ให้นัยการตกแต่งรายละเอียดมากเกินไปจนเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเดิม ส่วนพื้นที่ที่พัฒนาเพื่อเศรษฐกิจต้องให้ห่างจากพื้นที่อนุรักษ์

ระยะห่างระหว่างสองพื้นที่ต้องขึ้นอยู่กับอัตราความเจริญเติบโตของเมืองแต่ละเมือง ทั้งนี้ต้องไม่ให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้ามาครอบงำพื้นที่อนุรักษ์

การพัฒนาเมืองเก่าในเชิงอนุรักษ์นั้นนอกจากการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมสำคัญ คุณลักษณะเฉพาะบุรณภาพและความเป็นของแท้ดั้งเดิมของเมืองเก่าแล้ว จะต้องคำนึงถึงระบบนิเวศของเมืองด้วย เช่น แหล่งน้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับเมืองเก่า เพราะระบบนิเวศเหล่านี้ย่อมมีผลในการทำให้เมืองเก่าสามารถดำรงอยู่ได้

ในตอนท้ายของโครงการนี้ได้สรุปแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจันทบุรีไว้ 2 แนวทางคือ 1) แนวทางทั่วไป 2) แนวทางสำหรับเขตพื้นที่ ซึ่งแบ่งเป็น พื้นที่หลักและพื้นที่ต่อเนื่อง ดังนี้

1. แนวทางทั่วไป สามารถนำไปใช้ปฏิบัติตามความเหมาะสมสำหรับพื้นที่แต่ละบริเวณได้ เป็นการเน้นเรื่องของการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ ส่งเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น และการบำรุงดูแลรักษาอาคารและสาธารณูปการ

2. แนวทางสำหรับเขตพื้นที่ (Zoning) แบ่งพื้นที่เป็น 2 ประเภท

- **พื้นที่หลัก** เป็นส่วนสำคัญมากสำหรับการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร สำคัญในส่วนแบ่งแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูไว้ 4 แนวทาง คือ

1) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือให้ลดการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนไม่จำเป็นในเขตพื้นที่ศาสนสถาน และที่ดินของรัฐและเอกชนให้เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นหลัก

2) ด้านอาคารและสภาพแวดล้อมให้รักษาสภาพแวดล้อมโดยกำหนดความสูง สัดส่วนพื้นที่ว่าง ขนาด ลักษณะ แบบ รูปทรง ของอาคารให้สอดคล้องและกลมกลืนกับบริบทเดิม

3) ด้านระบบจราจรและคมนาคมขนส่ง ส่งเสริมให้มีทางเท้า ลดปริมาณจราจร ห้ามรถบรรทุกหนักและรถขนาดใหญ่เข้าสู่พื้นที่

4) ด้านการพัฒนาภูมิทัศน์ ให้สร้างเส้นทางต่อเนื่องระหว่างตำแหน่งองค์ประกอบเมือง โบราณสถานและพื้นที่เปิดโล่งในเมือง โดยจัดให้มีทางคนเดินที่ปลอดภัย พร้อมอุปกรณ์สาธารณูปโภคอำนวยความสะดวก เช่น โคมไฟ ม้านั่ง ถังขยะ ป้ายบอกทาง ฯลฯ

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

- **พื้นที่ต่อเนื่อง** เป็นพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชนริมน้ำจันทบุรีโดยแบ่งแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูไว้ 4 แนวทาง คือ

- 1) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือที่ดินของรัฐและเอกชนให้พัฒนาส่งเสริมพื้นที่หลัก
- 2) ด้านอาคารและสภาพแวดล้อม คือให้มีข้อกำหนดความสูงและแนวถอยร่นอาคาร ใช้วัสดุและสีของอาคารเพื่อส่งเสริมบรรยากาศในเขตพื้นที่เมืองเก่า
- 3) ด้านระบบจราจรและคมนาคมขนส่ง คือสร้างที่จอดรถในตำแหน่งที่เหมาะสม เป็นจุดเปลี่ยนระบบการสัญจรเข้าถึงยังพื้นที่หลักและส่งเสริมให้มีทางเดินเท้า
- 4) ด้านการพัฒนาภูมิทัศน์ ให้เส้นทางหลักเข้าสู่เมืองเก่ามีเอกลักษณ์และจุดหมายตาที่ระบุงการมาถึงย่านเมืองเก่า และควรจำกัดป้ายโฆษณาและป้ายกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่ไม่เหมาะสมและเป็นปัญหาต่อทัศนียภาพ เป็นต้น

จากโครงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เมืองเก่าจันทบุรีนำไปสู่การประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าจันทบุรีจากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2557 ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีในการชุมชนเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2558 จึงประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าจันทบุรี มีเนื้อที่รวม 0.45 ตารางกิโลเมตร (ภาพที่ 16)

ภาพที่ 16 แผนที่เขตพื้นที่เมืองเก่าจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
ที่มา : ประกาศคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า, 2557

○ รายงานกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชุมชนริมน้ำจันทบูร (ปี 2557) เป็นส่วนหนึ่งของผลลัพธ์จาก โครงการ “การสร้างพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร” ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ดำเนินงานมาเป็นเวลา 1 ปี ให้ศึกษารวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนและได้ทำกิจกรรมหोजดหมายเพื่อ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในจังหวัด จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ทำให้เกิดกิจกรรมออกแบบพื้นที่ประวัติศาสตร์ในชุมชนให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น โดยทางสถาบันอาศรมศิลป์ได้ออกแบบพื้นที่ที่เป็นสาธารณะในชุมชน 10 จุด ได้แก่ ท่าหลวง ท่าหมอทอด ท่าหลวงประพนธ์ ท่าประชานิยม ท่าตรอกโกคา ท่าแม่ผ่อง ท่าแม่ฟุ้ง ท่าวัดโรมัน ท่าตาโท และบริเวณเสาไฟฟ้าโบราณ (ภาพที่ 17) เพื่อให้เกิดการสื่อสารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าของชุมชน พร้อมทั้งให้เกิดการใช้งานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคตได้

ภาพที่ 17 ผังแสดงพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร
ที่มา : รายงานกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชุมชนริมน้ำจันทบูร, 2557

ภาพที่ 18 ตัวอย่างการออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร
ที่มา : รายงานกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชุมชนริมน้ำจันทบูร, 2557

1688014950

CU Thesisis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

จากการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมทำให้มีผลผลิตเป็นเล่มรายงานการออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนริมน้ำจันทบูรขึ้นมา และมีการนำเสนอต่อเทศบาลจันทบุรีเพื่อใช้เป็นแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ได้ ซึ่งผลการดำเนินงานในปัจจุบันมีการนำเอาพื้นที่บางส่วนมาปรับปรุงและพัฒนาโดยเทศบาลเมืองจันทบุรี

4.3.2 กฎหมาย

○ **เทศบัญญัติเทศบาลเมืองจันทบุรี เรื่อง กำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ตัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่เขตเทศบาลเมืองจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2552**

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อห้ามกิจกรรมรบกวนและส่งเสริมกิจกรรมประเภทอัญมณี โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า พื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรถูกจัดอยู่ในประเภทพื้นที่ “บริเวณที่ 1” ภายในบริเวณที่ 1 (ภาพที่ 19) ห้ามมิให้บุคคลใดก่อสร้างอาคารดังต่อไปนี้

(1) โรงงานทุกจำพวกตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ยกเว้น โรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับเพชร พลอย ทอง เงิน นาก หรืออัญมณีอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามประเภทหรือชนิดของโรงงานในลำดับที่ 84 (1) (2) (3) (4) และ (5) โดยมีขนาดไม่เกินโรงงานจำพวกที่ 2¹⁴

(2) คลังน้ำมันเชื้อเพลิงและสถานที่ที่ใช้ในการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิงที่

(3) สถานที่บรรจุก๊าซ สถานที่เก็บก๊าซและห้องบรรจุก๊าซสำหรับปิโตรเลียมเหลว

(4) สถานที่เลี้ยงสัตว์ทุกชนิดเพื่อการค้า

(5) สุสานและฌาปนสถานตามกฎหมายว่าด้วยสุสานและฌาปนสถาน

(6) สถานที่เก็บสินค้าซึ่งเป็นที่เก็บพักหรือขนถ่ายสินค้าหรือสิ่งของเพื่อประโยชน์ทางอุตสาหกรรม

(7) โรงฆ่าสัตว์หรือโรงพักสัตว์ ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์

(8) ไซโลเก็บผลผลิตทางการเกษตร

(9) สนามแข่งรถยนต์ รถจักรยานยนต์หรือรถที่ใช้เครื่องจักรกล เว้นแต่รถจักรยาน

(10) สนามยิงปืน

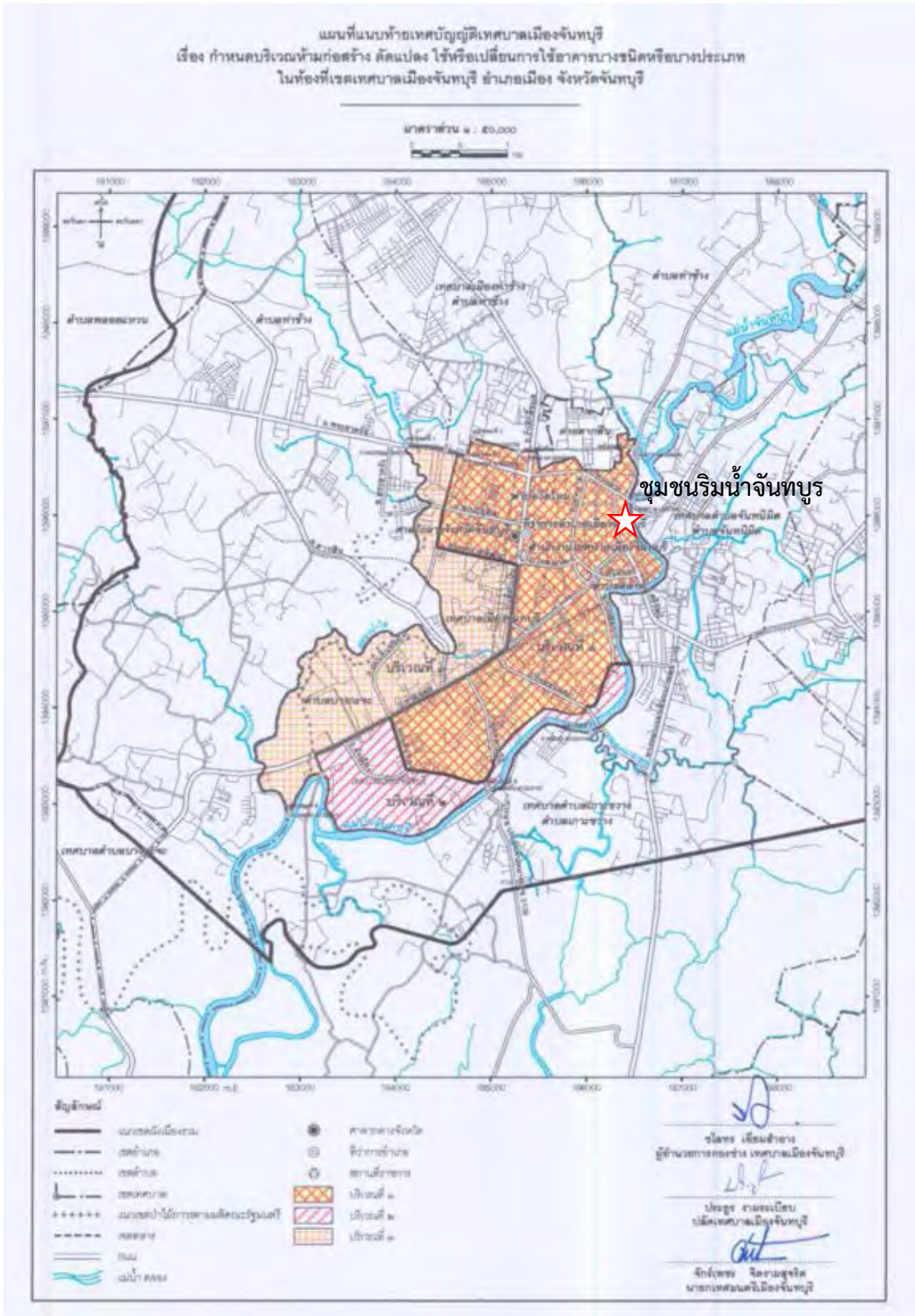
14 โรงงานจำพวกที่ 2 คือ โรงงานขนาดกลาง ใช้เครื่องจักรเกิน 20 แรงม้า แต่ไม่เกิน 50 แรงม้า เป็นโรงงานที่อาจก่อปัญหามลพิษหรือเหตุเดือดร้อนรำคาญเล็กน้อย แก้ไขปรับปรุงได้ไม่ยาก เช่น การขุดลอก กรวดทราย ดิน การลำเลียงหิน กรวด/ทราย/ดิน ด้วยสายพานลำเลียง เช่น โรงงานผลิตน้ำดื่ม ไอศกรีม โรงผลิตน้ำแข็งใช้เครื่องจักร ไม่เกิน 50 แรงม้า

- (11) สถานที่กำจัดมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูล
- (12) สถานที่กำจัดวัตถุอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย
- (13) สถานที่ซื้อขายหรือเก็บเศษวัสดุ
- (14) คลังสินค้า

1658014950

CU Thesais 6073327025 thesais / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

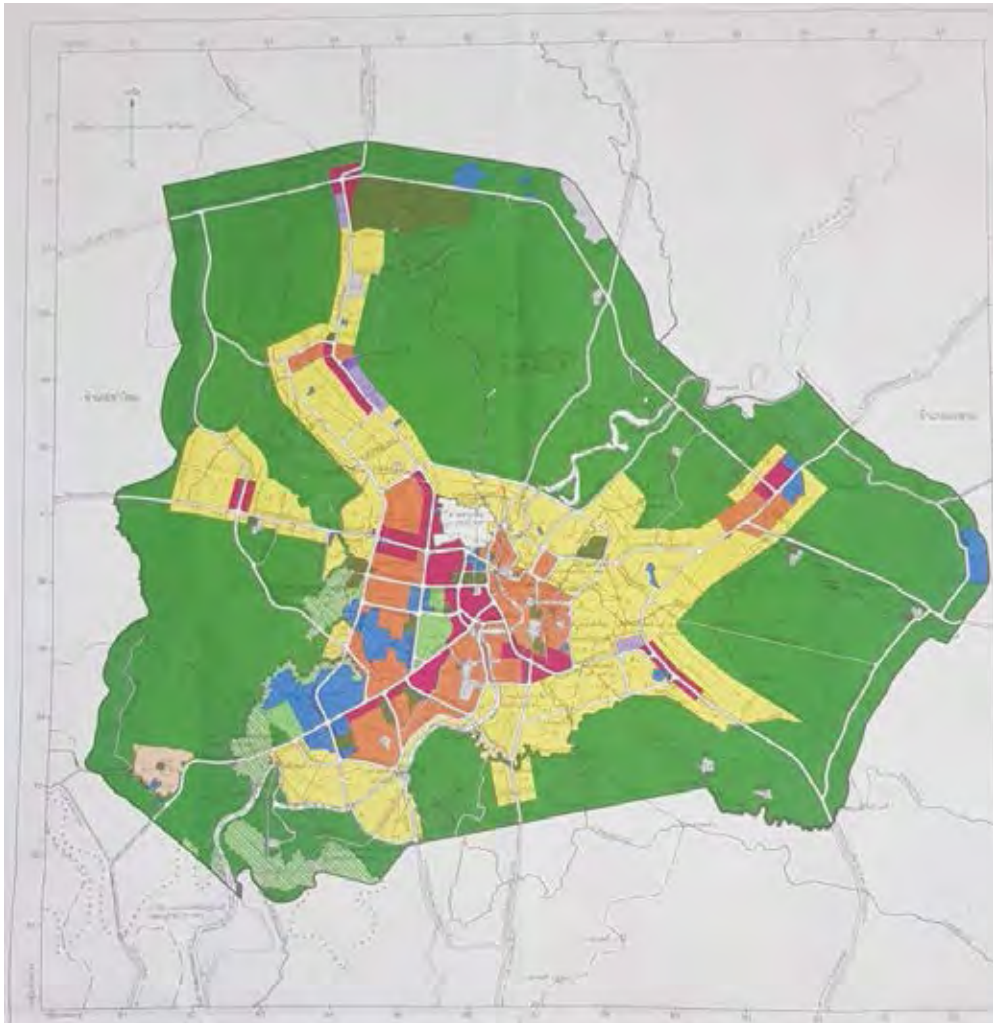

ภาพที่ 19 แผนผังแสดงขอบเขตพื้นที่ตามเทศบัญญัติเทศบาลเมืองจันทบุรี
 ที่มา : ราชกิจจานุเบกษา, 2552

1668014950
 CT :Thesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

○ ผังเมืองรวมเมืองจันทบุรี

ผังเมืองรวมเมืองจันทบุรีฉบับล่าสุดที่ประกาศใช้คือ ฉบับพ.ศ. 2545 และหมดอายุไปเมื่อปี 2552 ซึ่งในฉบับเก่าพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรถูกกำหนดไว้เป็นสีส้ม ให้เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางและในปัจจุบันผังเมืองรวมเมืองจันทบุรีฉบับใหม่ยังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน

ภาพที่ 20 แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเมืองจันทบุรี ฉบับร่าง
ที่มา : เทศบาลเมืองจันทบุรี, 2562

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับข้อกำหนดได้ว่า ชุมชนริมน้ำจันทบูรยังขาดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พื้นที่โดยตรง ปัจจุบันมีแต่เพียงผังเมืองรวมของจังหวัดเท่านั้น

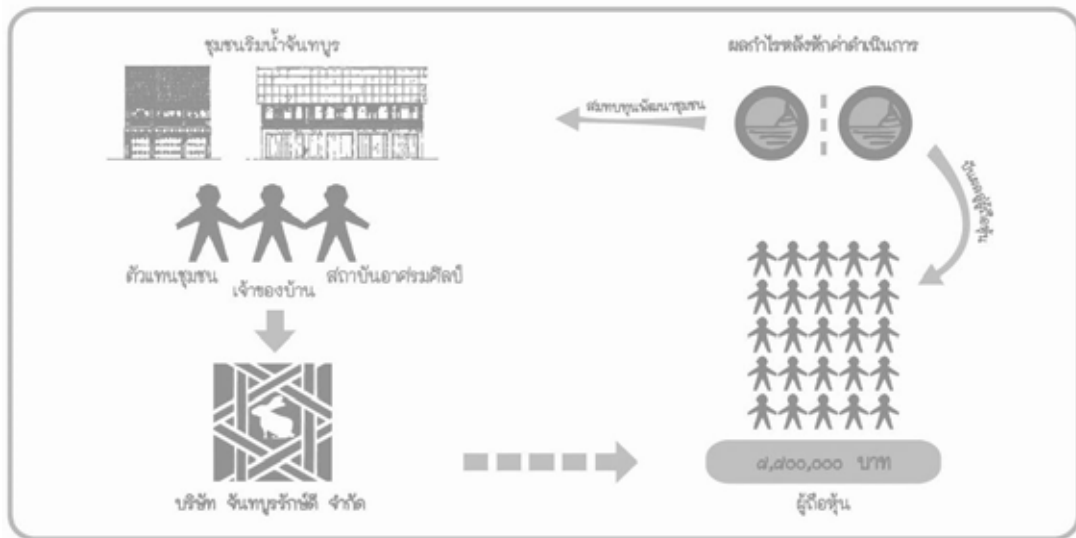
4.4 การจัดตั้งบริษัท จันทบูรรักษิตี จำกัด

ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี สถาบันอาศรมศิลป์ และหน่วยงานอื่นๆ ได้ดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านมาเป็นเวลากว่า 4 ปีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่แรก ตั้งแต่การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ การสร้างอัตลักษณ์ชุมชน การประชาสัมพันธ์ชุมชน การสร้างความร่วมมือและหาภาคีเครือข่าย จากนั้นชมรมพัฒนาริมน้ำจันทบูรและสถาบันอาศรมศิลป์ ร่วมกันดำเนินงานอนุรักษ์จนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมคือ การบูรณะบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติโดยการปรับเปลี่ยนบ้านที่ไม่มีการใช้งานให้เป็นบ้านเรียนรู้ชุมชนและเปิดให้คนภายนอกพื้นที่ได้เข้ามาเรียนรู้ กระบวนการดำเนินงานอนุรักษ์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร จากผลการดำเนินงานทำให้ชุมชนสามารถรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยที่ไม่มุ่งพัฒนาไปตามกระแสการท่องเที่ยวเชิงการค้าเพียงอย่างเดียวตามวิสัยทัศน์ “วัฒนธรรมนำการค้า” ของชุมชนในช่วงนั้น

ก่อนหน้าการดำเนินงานในชุมชนริมน้ำจันทบูร สถาบันอาศรมศิลป์ได้ก่อตั้งบริษัท ร่วมทุนรักษิตี จำกัด ไว้อยู่แล้วโดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับลึก ทำให้เกิดการอนุรักษ์ที่ให้ชาวชุมชนได้มีส่วนร่วมจริงๆ ซึ่งจากการทำงานอนุรักษ์ของสถาบันอาศรมศิลป์ที่ผ่านมาและพบว่าการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจะอยู่ในระดับขั้นวางแผนและขั้นดำเนินงานเท่านั้น ยังไม่มีพื้นที่ไหนลงไปในระดับลึก ซึ่งในขณะนั้นทางสถาบันอาศรมศิลป์ได้เลือกพื้นที่มา 3 ที่คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และจันทบุรี ซึ่งทางสถาบันอาศรมศิลป์เองเห็นว่าจันทบุรีมีความเป็นไปได้มากที่สุด เนื่องจากมีฐานข้อมูลจากนักศึกษาที่ลงมาทำวิทยานิพนธ์และชาวชุมชนเริ่มมีความคิดเรื่องการอนุรักษ์ไปในทิศทางเดียวกันกับสถาบันอาศรมศิลป์ ผนวกกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยดีในชุมชน จึงเกิดมีแนวคิดกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) และจัดตั้งบริษัท จันทบูรรักษิตี จำกัด¹⁵ ซึ่งเป็นบริษัทที่มีแนวคิดเดียวกันกับบริษัท ร่วมทุนรักษิตี จำกัด โดยวัตถุประสงค์ของบริษัท จันทบูรรักษิตี จำกัด ตั้งขึ้นเพื่อเป็นโครงการตัวอย่างของการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม¹⁶ ด้วยแนวคิดกิจการเพื่อสังคมที่ประกอบธุรกิจประเภทโรงแรม

¹⁵ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2556 เป็นประเภท บริษัท/ให้เช่าห้องพัก ทุนจดทะเบียน 8,800,000 บาท

¹⁶ สัมภาษณ์ ธิป ศรีสกุลไชยรัก, 10 มิถุนายน 2562.

ภาพที่ 21 แสดงขั้นตอนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักษดี จำกัด

ที่มา : โครงการกิจการสังคมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านประวัติศาสตร์ชุมชนริมน้ำจันทบูร

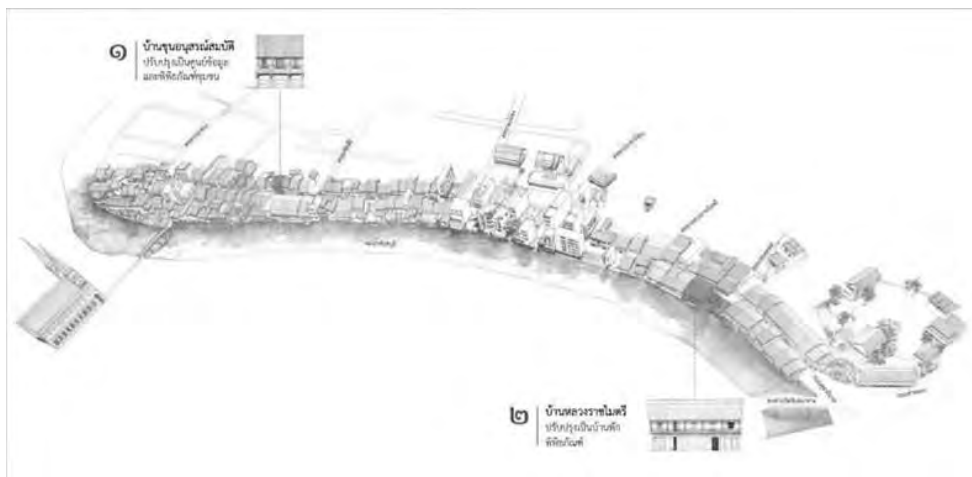
โดยมีขั้นตอนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักษดี จำกัด เริ่มจากการเปิดระดมทุนจากชาวชุมชนชาวจังหวัดจันทบุรี และบุคคลทั่วไปที่มีเจตนารมณ์ร่วมกันเพื่อปรับปรุงบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ (บ้านเรียนรู้อเลขที่ 69) และบ้านหลวงราชไมตรี (ภาพที่ 21) ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนและที่พักในรูปแบบบ้านพักประวัติศาสตร์ โดยรายได้บางส่วนจากการดำเนินกิจการจะถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาวต่อไป

การจัดตั้งโครงการกิจการสังคมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูย่านประวัติศาสตร์ชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นความร่วมมือระหว่างชุมชนได้แก่ เจ้าของบ้านทั้ง 2 หลังคือบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติและบ้านหลวงราชไมตรี และสถาบันอาศรมศิลป์ ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และแผนการดำเนินงาน ศึกษาความเป็นไปได้ทางการตลาด การเงิน การลงทุนและดำเนินธุรกิจสังคมในชื่อ บริษัท จันทบูรรักษดี จำกัด

งบประมาณในการดำเนินงานของบริษัทเริ่มต้นจากการระดมทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปรับปรุง ตกแต่งอาคารและดำเนินกิจการด้วยงบประมาณ 8.8 ล้านบาท โดยเปิดให้ชาวชุมชนชาวจันทบุรี ตลอดจนบุคคลที่มีเจตนารมณ์เดียวกัน ร่วมเป็นหุ้นส่วนได้มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท ผลกำไรหลังหักค่าดำเนินการจะถูกจัดสรรเป็น 2 ส่วนคือ เงินปันผลสู่ผู้ถือหุ้น และสมทบทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน

ในเรื่องของผลตอบแทนและสิทธิพิเศษของผู้ถือหุ้นคือ ถ้าสมมติฐานอัตราการเข้าพักเฉลี่ย 60% ต่อปี โครงการจะสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 10 ปี และจะเริ่มปันผลทันทีเมื่อมีกำไรจากการดำเนินงาน ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามภาวะเศรษฐกิจในแต่ละปี ทั้งนี้ผู้ถือหุ้นจะได้รับสิทธิในการเข้าพักบ้านหลวงราชไมตรีในอัตราพิเศษตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบริษัท¹⁷

โครงสร้างการบริหารจัดการประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 คนที่มาจาก การคัดเลือกของผู้ถือหุ้น และในจำนวนนี้ต้องมีผู้แทนจากชุมชนอย่างน้อย 3 คน คณะกรรมการบริหารมีหน้าที่กำหนดวัตถุประสงค์ วางนโยบายและแผนการดำเนินงาน รวมถึงคัดเลือกผู้จัดการโครงการและบุคลากรด้านอื่นๆ ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 22 ตำแหน่งของบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติและบ้านหลวงราชไมตรี

ที่มา : <http://www.baanluangrajamaitri.com>

ในปัจจุบันบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด มีผู้ถือหุ้นจำนวนทั้งหมด 503 ราย มีรายละเอียดดังนี้ ชาวชุมชนริมน้ำจันทบุรี คิดเป็น 15% ของจำนวนผู้ถือหุ้น, ชาวจังหวัดจันทบุรี คิดเป็น 10% ของจำนวนผู้ถือหุ้น, บริษัท ร่วมทุนรักษ์ดี จำกัด¹⁸ คิดเป็น 26% ของจำนวนผู้ถือหุ้น และส่วนที่เหลือเป็นบุคคลทั่วไปที่มีเจตนารมณ์ร่วมกัน โดยทางบริษัทจะมีการประชุมรายงานผู้ถือหุ้นทุกๆ ปีที่ศาลเจ้าตลาดล่าง โดยทางบริษัทตั้งเกณฑ์ไว้ว่าต้องให้มีผู้เข้าร่วมรับฟัง 10% ของจำนวนผู้ถือหุ้น

¹⁷ ผู้ถือหุ้นจะได้สิทธิพิเศษ 2 ประเภทคือ 1) คุ้มครองเงินสดมูลค่า 100 บาท ต่อ 1 หุ้น สามารถโอนสิทธิให้ผู้อื่นมาใช้แทนได้ และ 2) บัตรกำนัลส่วนลดค่าห้องพัก 40% จำนวน 1 ใบ ต่อ 1 หุ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นต้องมอบให้ผู้อื่นมาใช้แทนเท่านั้น

¹⁸ ที่ก่อตั้งโดยสถาบันอาศรมศิลป์

ตารางที่ 5 กิจกรรมการดำเนินงานฟื้นฟูย่านชุมชนริมน้ำจันทบุรีที่ผ่านมา ก่อนการก่อตั้งบริษัท

ปี	กิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการจัดตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด	กิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่
2551	- นักศึกษาจากสถาบันอาศรมศิลป์ลงพื้นที่ทำวิทยานิพนธ์	- เทศบาลเมืองจันทบุรีจ้างเอกชน นิติบุคคลภายนอกดำเนินงานออกแบบโครงสร้าง ค.ส.ล. ชำมะแม่น้ำจันทบุรี
2552	- ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรี สถาบันอาศรมศิลป์และชาวชุมชนไปศึกษาดูงานที่ตลาดสามชุก - เกิดคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรี - ประกวดตั้งชื่อชุมชนและโลโก้ - Big Cleaning Day	
2553	- กิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่ายท้องถิ่น วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรีเข้ามาช่วยเขียนภาพ Vernadoc ของอาคาร - เจ้าของบ้านเลขที่ 69 มอบบ้านให้สถาบันอาศรมศิลป์ออกแบบเป็นบ้านเรียนรู้ชุมชน - Rockefeller มอบทุนให้สถาบันอาศรมศิลป์ปรับปรุงบ้าน	- อสม. ดูแลสุขภาพครอบครัว - เทศบาลเมืองจันทบุรีรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม “รักษ์แม่น้ำจันท” - เทศบาลเมืองจันทบุรีศึกษาดูงานธนาคารขยะ
2554	- ชุมชนต้องการให้มีจำนวนบ้านเรียนรู้เพิ่มขึ้น สถาบันอาศรมศิลป์จึงเสนอแนวคิดกิจการเพื่อสังคม - ชุมชนได้รับรางวัล “ชุมชนอนุรักษ์ดีเด่น” จากสมาคมสถาปนิกสยามฯ	- เทศบาลเมืองจันทบุรีออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการอนุรักษ์ชุมชนโบราณริมน้ำจันทบุรี - เทศบาลเมืองจันทบุรีปรับปรุงโคมไฟส่องสว่างภายในเขตเทศบาล
2555	- ได้รับความร่วมมือจากเจ้าของบ้านอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์และจุดเริ่มต้นโครงการร่วมทุนรักษ์ดี	
2556	จดทะเบียนบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด	
2557	เปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี	

ที่มา : <http://www.baanluangrajamaitri.com/progress> ดัดแปลงโดยผู้วิจัย

กล่าวสรุปได้ว่า การก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด เป็นการตกผลึกทางความคิดของสถาบันอาศรมศิลป์และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ในการพัฒนาองค์กรเพื่อเป็นองค์กรนำร่อง หรือองค์กรตัวอย่างที่ดำเนินงานอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมกันชุมชน

4.5 สรุปท้ายบท

จากการศึกษาในบทนี้พบว่าชุมชนริมน้ำจันทบูรมีการดำเนินงานอนุรักษ์ที่เป็นไปตามแนวคิดการอนุรักษ์เมือง (รายละเอียดดู 2.1) เริ่มจากการสำรวจพื้นที่เก็บข้อมูลที่สำคัญของอาคารเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการดำเนินงานต่อไป เกิดเป็นการร่วมมือกันดำเนินงานอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ระหว่างชุมชน สถาบันอาศรมศิลป์และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี แต่ยังคงพยายามหาภาคที่เป็นภาคการศึกษาท้องถิ่นเข้ามาร่วมมือในการปฏิบัติงานเชิงเทคนิค หลังจากนั้นชุมชนริมน้ำจันทบูรเริ่มกลายเป็นที่รู้จักมากขึ้น ชาวชุมชนจึงต้องประชุมพูดคุยร่วมกันเพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูชุมชนและได้เป็นวิสัยทัศน์เรื่องวัฒนธรรมนำการค้า เน้นให้ความสำคัญของประวัติศาสตร์พื้นที่ก่อนที่จะฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ จนเกิดเป็นแรงกระตุ้นให้ชาวชุมชนและหน่วยงานภาครัฐเห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานนอกพื้นที่นำไปสู่การปรับปรุงทางด้านกายภาพ เช่น การปรับปรุงบ้านเรือนรู้เลขที่ 69 ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนและเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์อาคารอย่างเป็นรูปธรรม และท้ายที่สุดได้มีการจัดตั้งบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด ขึ้นมาเพื่อบริหารพื้นที่ที่ได้รับการปรับปรุงโดยเฉพาะซึ่งบทต่อไปจะกล่าวถึงผลการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนริมน้ำจันทบูร

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

บทที่ 5

การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร

ในบทนี้เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร ที่เป็นการดำเนินงานโดยทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็นช่วงก่อนการก่อตั้ง บริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัด (พ.ศ. 2551-2556) และหลังการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัด (พ.ศ. 2557-2561) ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรและเป็นประเด็นที่สนใจในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดแต่ละดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์

ในเชิงการดำเนินงานอนุรักษ์ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) การสร้างกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้หมายถึง การดำเนินงานที่ช่วยการสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชนหรือกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ 2) การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมคือ สภาพแวดล้อม โดยรอบอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยส่งเสริมคุณค่าของอาคารสำคัญ และ 3) การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ซึ่งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ขอบเขตหน้าที่ขององค์กรที่ดำเนินงานอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร รวมถึงมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

5.1.1 ก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัด (พ.ศ.2551-2557)

กิจกรรมในช่วงแรกก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัด ส่วนมากเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์ พบว่าส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ประวัติศาสตร์เพื่อให้เห็นภาพรวมและคุณค่าของชุมชน เนื่องจากชุมชนริมน้ำจันทบูรยังไม่เคยมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบเอาไว้ และผลการดำเนินงานพบว่าชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์มากและคนในชุมชนก็ยังสนใจในเรื่องการอนุรักษ์อาคาร รวมทั้งมีความยินดีให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมด้วย หลังจากนั้นเมื่อชาวชุมชนพบว่าชุมชนของตนเองมีความสำคัญและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาได้จึงได้มีการประสานงานกับหน่วยงานของภาครัฐคือสำนักงานพาณิชย์จังหวัด เพื่อฟื้นฟูย่านชุมชนริมน้ำจันทบูรกลับขึ้นมาให้เป็นย่านการค้าอีกครั้งหนึ่ง โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมกันคือการฟื้นฟูประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนก่อนหลังจากนั้นค่อยมีการฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ

1688014950

CD : I.Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาพที่ 23 บรรยากาศในชุมชนริมน้ำจันทบูรช่วงประมาณ พ.ศ.2551

ที่มา : <http://www.baanluangrajamaitri.com>

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2551 การฟื้นฟูประวัติศาสตร์เริ่มต้นจากคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำได้มีการประชุมเพื่อหาวิธีการดำเนินงานบันทึกข้อมูลของดี โดยได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนศรียานุสรณ์ที่ได้จัดกลุ่มอาสาสมัครเข้าร่วมทำกิจกรรม รวมถึงยังได้มีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และข้อมูลเชิงกายภาพ เป็นการพูดคุยรายครัวเรือนเพื่อบันทึกคำบอกเล่าเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชน เช่น ข้อมูลทางกายภาพของอาคาร ทำให้ยิ่งเป็นการสร้างความตระหนักให้ชาวชุมชนเห็นความสำคัญพื้นที่ และทำให้คณะทำงานจากสถาบันอาศรมศิลป์และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำเข้าใจปัจจัยของการปรับปรุงอาคารของชาวชุมชนว่ามี 4 ประการ คือ 1) กรรมสิทธิ์อาคาร เนื่องจากบางรายเป็นผู้เช่าอาคารหรือผู้ดูแลอาคาร 2) เงินทุนในการปรับปรุง 3) ความรู้ในการปรับปรุงอาคาร 4) ช่างหรือผู้เชี่ยวชาญในการปรับปรุงอาคาร

ภาพที่ 24 การลงพูดคุยกับเจ้าของบ้านรายครัวเรือนเพื่อขออนุญาตในการสำรวจ

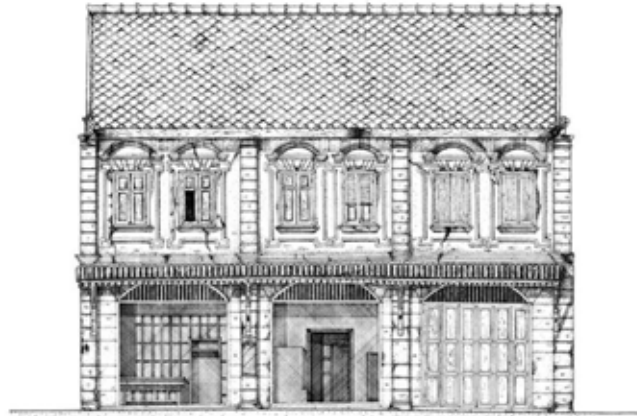
ที่มา : รัตนิน สุพฤตพิพานิชย์, 2554

ในช่วงดำเนินงานเก็บข้อมูล (ปี 2552) คณะผู้วิจัยจากสถาบันอาศรมศิลป์และคณะกรรมการชุมชนริมน้ำได้ประชุมกันอย่างต่อเนื่อง และเห็นว่าการทำกิจกรรมควรเป็นการร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ด้วย จึงได้ทำการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นอื่นเพื่อขยายเครือข่ายการทำงานอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นการสร้างรากฐานคณะทำงานอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบูรและเพื่อให้ชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นที่รู้จักต่อสาธารณะ และจากการขอความร่วมมือนี้เอง ทำให้ได้เครือข่ายการทำงานของแต่ละกิจกรรมขึ้นมา เช่น ในช่วงปี 2552 มีกิจกรรมนักโบราณคดีน้อย ได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครจากโรงเรียนศรียานุสรณ์ ในปี 2553 มีกิจกรรมการเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมชุมชน (Vernadoc) ครั้งที่ 1 ได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครจากวิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี ในปี 2554 เป็นการดำเนินกิจกรรมเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรมชุมชน (Vernadoc) ครั้งที่ 2 ยังคงได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี เช่นกัน ขณะเดียวกันประจำปีของชุมชนและการจัดนิทรรศการต่างๆ ได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครจากชุมชน และ บริษัท A-3d เข้ามาร่วมทำกิจกรรม และบริษัท แสบบิต้า อาร์คิเท็ค จำกัด สนับสนุนค่าใช้จ่ายของคณะผู้วิจัยจากสถาบันอาศรมศิลป์

ภาพที่ 25 กิจกรรมนักโบราณคดีน้อย

ที่มา : รัตนิน สุพฤทธิพานิชย์, 2554

ภาพที่ 26 ตัวอย่างภาพ Vernadoc และบรรยากาศขณะทำงาน
 ที่มา : ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร, 2560

1668014950

CU iThesis 6073327025 thesis / recv : 06082562 00:43:53 / seq : 31

ในช่วงปลายปี 2552 หลังจากกิจกรรมเก็บข้อมูลสำเร็จไปได้ เกิดกลุ่มอาสาสมัครชื่อว่า คณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำขึ้น ทางคณะผู้วิจัยจากสถาบันอาศรมศิลป์และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำเริ่มดำเนินงานที่เกี่ยวกับการกระตุ้นจิตสำนึกการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน โดยเริ่มจาก “กิจกรรมเปิดย่านการค้า จ.จันทบุรี สีสันอัญมณี...และวิถีแห่งวัฒนธรรม” กิจกรรมนี้เป็นการสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมามาตลอดปี พ.ศ.2552 ข้อมูลชุมชนที่ได้ทำการรวบรวมถูกนำมาจัดทำนิตรรศการเสนอกับชาวชุมชน โดยมีศูนย์กลางการจัดงานที่ศาลเจ้าที่ตลาดล่างและมีการชักชวนให้แต่ละบ้านออกมาร่วมกิจกรรม มีการค้าขายหน้าบ้าน ทำให้บรรยากาศเป็นย่านการค้าตลอดถนนทั้งสาย รวมทั้งมีกิจกรรมดูงานกรณีศึกษาชุมชนที่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน¹⁹ เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีประสบการณ์การเรียนรู้จากชุมชนอื่นๆ ที่ได้มีการดำเนินงานพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนไปก่อนแล้ว รวมถึงได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับกลุ่มคนทำงานที่อยู่ในพื้นที่จริงๆ เพื่อนำมาต่อยอดและพัฒนาในชุมชน รวมถึงมีการเตรียมตั้งรับกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา

ภาพที่ 27 วันเปิดกิจกรรมเปิดย่านการค้า จ.จันทบุรี สีสันอัญมณี...และวิถีแห่งวัฒนธรรม

ที่มา : <http://www.baanluangrajamaitri.com/th/>

¹⁹ ตัวอย่างชุมชนที่มีกระบวนการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน ไปที่ชุมชนแพร่งภูธร กรุงเทพฯ
ตัวอย่างชุมชนที่มีการฟื้นฟูย่านตลาดเก่า ไปที่ ตลาดยมจินดา จ.ระยอง
ตัวอย่างการจัดพิพิธภัณฑ์ การจัดนิทรรศการและสื่อต่างๆ ไปที่มิวเซียมสยาม ตลาดจ๊กจั่น (Cicada Market)
เพลินวาน อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
ตัวอย่างการอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำแม่น้ำ ไปที่ ชุมชนเชียงคาน จ.เลย

การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์มาถึงขั้นตอนการปรับปรุงอาคาร ขั้นตอนแรกดำเนินงานโดย คณะผู้วิจัยจากสถาบันอาศรมศิลป์และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำเพื่อคัดเลือกอาคารที่จะนำมา ปรับปรุงโดยพิจารณาคุณสมบัติการก่อสร้าง อาคาร รูปแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งมีคุณสมบัติที่สามารถเป็น ตัวแทนอาคารอื่นๆ ภายในชุมชนได้ ซึ่งมีอาคารที่เข้าเกณฑ์ทั้งหมด 7 อาคาร (ภาพที่ 28)

- 1) เรือนแถวโกศบาล (บ้านที่เลขที่ 89)
- 2) อาคารโรงเจเพียงเซ่งตั้ง (บ้านที่เลขที่ 129)
- 3) เรือนแถวบ้านเฮียป้อ, บ้านป่าอัมพร, บ้านลุงจุ่น (บ้านที่เลขที่ 229,231,233)
- 4) บ้านเช่าของคุณ อ.สมหญิง พานิชเจริญ (บ้านที่เลขที่ 225/4, 225/2, 225/1, 225)
- 5) บ้านขุนอนุสรสมบัติ (บ้านที่เลขที่ 69)
- 6) บ้านหลวงประกอบนิติสาร (บ้านที่เลขที่ 148)
- 7) เรือนแถวหัวถนนตั้งแต่ ร้านจิ้งฮวดเซ่ง, ฮั่วเซ่งฮวด, กลุ่มเครดิตยูเนียน, ที่จอดรถบ้านเฮีย ดิ่ง, บ้าน 259 จนถึงบ้านไอติมจรวด

แต่จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและพูดคุยกับเจ้าของบ้านของคณะทำงานจากสถาบันอาศรม ศิลป์พบว่ามีเพียงอาคารบ้านเลขที่ 69 เท่านั้นที่เจ้าของพร้อมที่จะปรับปรุงอนุรักษ์อาคารอย่างมีส่วนร่วม จึงนำไปสู่การดำเนินการปรับปรุงอาคารในปี 2553

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / recv : 06082562 00:43:53 / seq: 31

เรือนแถวโคกขาม อาคารโรงแรมเชียงใหม่ เรือนแถวบ้านเลียตโต-บ้านมิตร-อุตุ บ้านเจ้าทองคุณ อ.สมทรง จ.พานิชย์

บ้านขุนแก้วนครพนม บ้านพระพรตถนนนิสิต เรือนแถวหัวถนน

ภาพที่ 28 ภาพอาคารทั้ง 7 หลังที่ถูกคัดเลือก
 ที่มา : รัตนิน สุพถพิพานิชย์, 2554 ดัดแปลงโดยผู้วิจัย

ขั้นตอนการปรับปรุงอาคารบ้านเลขที่ 69 เจ้าของบ้านเดิมต้องการอนุรักษ์และตั้งใจยกให้สถาบันพิพิธภัณฑการเรือนรู้แห่งชาติ (Museum Siam) เพื่อปรับปรุงเป็นพิพิธภัณฑชุมชน จึงมีการเก็บข้อมูลพื้นฐาน ประวัติ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของบ้านไว้อยู่แล้ว ในเวลาเดียวกันสำนักงานพาณิชย์จังหวัดฯ ได้มีนโยบายที่จะพัฒนาย่านการค้าให้กลับคืนมาอีกครั้ง คณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมฟื้นฟูชุมชนจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดฯ ทางคณะกรรมการชุมชนจึงได้ประสานงานกับทางสถาบันพิพิธภัณฑการเรือนรู้แห่งชาติเพื่อดำเนินโครงการปรับปรุงอาคารบ้านเลขที่ 69 ต่อ

เจ้าของอาคารบ้านเลขที่ 69 ร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรพูดคุยกลุ่มย่อยปรึกษาหารือกัน จนมีแนวทางที่จะปรับปรุงอาคารเพื่อเป็นที่เรือนรู้ของชุมชนโดยมีงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดฯ จึงเกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปรับปรุงโดยเจ้าของอาคารเข้ามามีส่วนร่วมคิดและวางแผนตั้งแต่ต้น หลังจากปรับปรุงอาคารบ้านเลขที่ 69 เพื่อเป็นบ้านเรือนรู้ของชุมชน จึงได้มีการเปิดบ้านสู่สาธารณะ ในช่วง “กิจกรรมมองอดีต ผ่านปัจจุบัน ชุมชนริมน้ำจันทบูร เปิดบ้านริมน้ำปี 2553” เพื่อเป็นการเริ่มต้นการใช้อาคารหลังนี้เป็นที่เรือนรู้ชุมชน เป็นสถานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน

ภาพที่ 29 ภาพกิจกรรมมองอดีต ผ่านปัจจุบัน ชุมชนริมน้ำจันทบูร เปิดบ้านริมน้ำปี 2553
ที่มา : บ้านหลวงราชไมตรี, 2555

จากผลการดำเนินงานปรับปรุงบ้านเรียนรู้อายุที่ 69 พบว่า บ้านเรียนรู้อายุที่ 69 เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างหนึ่งเป็นรูปธรรมของการเป็นแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต รวมทั้งชาวชุมชนได้ให้ความเห็นต่อบ้านที่เหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มต่อไป เช่น บ้านหลวงราชไมตรี โรงเจเทียงเซ็งตึ้ง เป็นต้น เมื่อบ้านเรียนรู้อายุที่ 69 กลายเป็นตัวอย่างให้แก่บ้านอื่นๆ ได้ และมีหน่วยงานที่เห็นคุณค่าของบ้านเก่า ในปี 2553 คณะทำงานจากสถาบันอาศรมศิลป์ได้ดำเนินการเขียนขอทุนสนับสนุนงบประมาณด้านการฟื้นฟูชุมชนกับทางมูลนิธิ Rockefeller Foundation จัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคาร (ปูนหมักปูนดำ) ซึ่งมีรายละเอียดคือ มีการจัดอบรมโดยการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้การปรับปรุงอาคารด้วยปูนหมักปูนดำ โดยมีการปรับปรุงอาคารบ้านเลขที่ 69 เป็นบ้านตัวอย่างในการปรับปรุง มีการอบรมถึงขั้นตอนการเตรียมปูนหมักปูนดำ การทดลองฉาบ ทำให้ในปี 2555 มีเจ้าของอาคารหลายรายที่ต้องการปรับปรุงอาคาร จึงมีการพูดคุยถึงแนวทางการปรับปรุงอาคารร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์ที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาถึงวิธีการและรูปแบบของการปรับปรุง เช่น บ้านหลวงประกอบนิติสาร บ้านเรือนไม้เลขที่ 121 เป็นต้น

ภาพที่ 30 โครงการอบรมเกี่ยวกับการปรับปรุงอาคาร
โดยงบประมาณสนับสนุนจาก Rockefeller Foundation
ที่มา : บ้านหลวงราชไมตรี, 2560

ในปี 2554 ชุมชนต้องการให้มีจำนวนบ้านเรียนรู้เพิ่มขึ้นทางสถาบันอาศรมศิลป์จึงนำเสนอแนวคิดธุรกิจสังคมเพื่อการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและการฟื้นฟูย่านประวัติศาสตร์ (Social Enterprise for Architectural Conservation and Revitalization Historic District) และได้พูดคุยปรึกษากับชุมชนจนได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร ในปีเดียวกันนั้นเองชุมชนก็ได้รับรางวัลชุมชนอนุรักษ์ดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงทำให้ชาวชุมชนเกิดความภาคภูมิใจและถือเป็นการกระตุ้นให้ชาวชุมชนตระหนักถึงความสำคัญ จึงได้รับความร่วมมือจากเจ้าของบ้านอีก 4 หลัง เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างเป็นการอนุรักษ์ โดยมีกระบวนการเหมือนกับบ้านเรียนรู้เลขที่ 69 คือสำรวจข้อมูลสถาปัตยกรรม และติดต่อพูดคุยกับเจ้าของบ้าน แต่บ้านอีก 4 หลังไม่ได้เปิดเป็นที่สาธารณะหรือกิจการใด เป็นเพียงแค่การปรับปรุงด้านหน้าอาคารให้ดีขึ้นและยังอยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม

ในปี 2555 มีนักศึกษาจากสถาบันอาศรมศิลป์ทำวิทยานิพนธ์²⁰ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำผังแม่บทการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบูรด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม และสร้างพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร เพื่อให้ชุมชนได้วางแผนและมีข้อตกลงในการอยู่อาศัยร่วมกัน จนมีการสานต่อเป็นกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร เพื่อออกแบบและปรับปรุงพื้นที่สาธารณะในชุมชนให้เกิดการสื่อสารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าของชุมชน พร้อมทั้งให้เกิดการใช้งานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคตได้

จากการดำเนินงานเป็นระยะเวลา 1 ปีกว่าในการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาถือเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นและยังทำให้ชุมชนเริ่มเห็นทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน จนเกิดเป็นจุดเริ่มต้นโครงการร่วมทุนรักษาศีเพื่อเป็นโครงการตัวอย่างของการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม เริ่มจากการระดมทุนจากชาวชุมชน ชาวจันทบุรีและบุคคลทั่วไป มีเจ้าของบ้าน 2 หลังคือ บ้านหลวงราชไมตรีและบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติเข้าร่วมทุนด้วยการมอบบ้านให้ใช้ประโยชน์เป็นระยะเวลา 30 ปี โดยคิดค่าเช่าเพียงเดือนละหนึ่งบาท จึงเริ่มการบูรณะอาคารให้กลายเป็นบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีโดยมีการขุดค้นทางโบราณคดีเพื่อเป็นข้อมูลในการอนุรักษ์อาคารจนแล้วเสร็จ และเปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีในเดือนตุลาคม ปี 2557

²⁰ กุสุมา บุญกาญจน์ (2556), “การจัดทำแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร”, สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันอาศรมศิลป์.

ภาพที่ 31 บรรยากาศงานวันลงขัน ที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร
ที่มา : Facebook ร่วมทุนรักชาติ

ภาพที่ 32 บ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี
ที่มา : <http://www.baanluangrajamaitri.com>

ในช่วงก่อนการก่อตั้ง บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด สามารถสรุปขอบเขตการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์โดยแบ่งตามประเภทกิจกรรมต่างๆ ได้ดังตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 วิเคราะห์ขอบเขตของงานอนุรักษ์ตามประเภทกิจกรรม ช่วงก่อนการตั้งบริษัทฯ

ปี	กิจกรรม	องค์กร	ขอบเขตงานอนุรักษ์		
			กิจกรรมส่งเสริม การตระหนักรู้	การส่งเสริม สิ่งแวดล้อม	การอนุรักษ์มรดก วัฒนธรรม
2551	1. กิจกรรมสำรวจชุมชน เบื้องต้นและเก็บข้อมูล เชิงกายภาพ	สถาบันอาศรมศิลป์	✓ สำรวจชุมชน		
	2. กิจกรรมการเปิดเวที ประชาสังคม	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัด	✓ ให้ข้อมูล		
	3. กิจกรรมนัก โบราณคดีน้อย	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+โรงเรียนศรี ยานุสรณ์	✓ เก็บข้อมูล		
	4. กิจกรรมเก็บข้อมูล ทางสถาปัตยกรรม	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน	✓ สำรวจชุมชน		✓

2552	ชุมชน (Vernadoc) 2 ครั้ง	อาศรมศิลป์+ วิทยาลัยเทคนิค จันทบุรี			อาคารที่มีรูปแบบ สถาปัตยกรรม ชัดเจน
	5. กิจกรรมเปิดย่าน การค้า จ.จันทบุรี สีสันอัญมณี และวิถีแห่งวัฒนธรรม	สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดจันทบุรี+ คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์	✓ ประชาสัมพันธ์		
	6. กิจกรรมดูงาน กรณีศึกษาชุมชนที่มีการ อนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์	✓ ส่งเสริมความรู้		
	7. กิจกรรมคัดเลือก อาคารที่มีแนวโน้มการ ปรับปรุงอาคาร	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์	✓		
	8. กิจกรรมพูดคุยกลุ่ม รายย่อยเพื่อหาแนวทาง ปรับปรุงอาคาร	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์+ชาว ชุมชน	✓ ส่งเสริมความรู้		
2553	9. กิจกรรมปรับปรุงบ้าน เลขที่ 69	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์			✓ อาคารบ้านเลขที่ 69
	10. กิจกรรม มองอดีต ผ่านปัจจุบัน ชุมชน ริมน้ำจันทบูร เปิดบ้าน ริมน้ำ ปี 2553	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์	✓ ประชาสัมพันธ์		
	11. โครงการรักษแม่ น้ำ จันท : รณรงค์ด้าน สิ่งแวดล้อม	เทศบาลเมือง จันทบุรี		✓	

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

	12. โครงการจัดอบรม เกี่ยวกับการปรับปรุง อาคาร (ปูนหมักปูนดำ)	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์ + Rockefeller Foundation			✓
2554	13. ปรับปรุงโคมไฟส่อง สว่างภายในชุมชนย่อยที่ 4	เทศบาลเมือง จันทบุรี		✓ พื้นที่ว่าง	
2555	14. โครงการร่วมทุน รักษดี	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์ +ชาว ชุมชน			✓ บ้านหลวงราช ไมตรี
2556	15. วันลงขันหรือวันขาย หุ้นของบริษัท จันทบุรี รักษดี จำกัด	คณะกรรมการ พัฒนาชุมชน ริมน้ำ+สถาบัน อาศรมศิลป์ +ชาว ชุมชน	✓ ประชาสัมพันธ์		✓ บ้านหลวงราช ไมตรี

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

จากตารางอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรในช่วงแรก ลักษณะกิจกรรมคือการดำเนินกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้เป็นส่วนใหญ่ เริ่มตั้งแต่การสำรวจพื้นที่ เก็บข้อมูลประวัติและมรดกวัฒนธรรมที่ยังคงคุณค่า โดยมีแกนนำหลักคือสถาบันอาศรมศิลป์และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร ประกอบกับได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดฯ และมูลนิธิ Rockefeller Foundation ทำให้เกิดการดำเนินงานต่อไปได้ ในแต่ละกิจกรรมมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มที่เข้าถึงง่าย จึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนขอบเขตการประเภทอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและประเภทการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมยังไม่ค่อยปรากฏมากในช่วงนี้ เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา มีเพียงแค่บ้านเลขที่ 69 เท่านั้นที่ถูกอนุรักษ์เนื่องด้วยเจ้าของบ้านมีแนวคิดที่จะฟื้นฟูอยู่แล้ว

กระบวนการมีส่วนร่วมในช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด คณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำ (ต่อมาจดทะเบียนเป็นชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรี²¹) และสถาบันอาศรมศิลป์มีส่วนร่วมมากในการดำเนินงานร่วมกับชาวชุมชนริมน้ำจันทบุรี เพราะชาวชุมชนมีความกระตือรือร้นเพราะอยู่ในช่วงแรกของการดำเนินงาน และชาวชุมชนเองต้องการความสำเร็จทั้งในเชิงคุณค่าและรายได้²² อีกทั้งคณะผู้วิจัยจากสถาบันอาศรมศิลป์เองก็ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกด้วย จึงสามารถดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นมือไม้ของชุมชนได้ ในขั้นตอนนี้ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะอยู่ในขั้นตอนดำเนินการ กล่าวคือ มีการสนับสนุนทรัพยากรและการประสานขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน แต่การร่วมมือกับภาครัฐอยู่ในระดับฟังความและปรึกษาหารือกันในบางประเด็นเท่านั้น

²¹ จดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ กับสำนักงานพัฒนาสังคมเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556

²² สัมภาษณ์ ธิป ศรีสกุลไชยรัก, 29 พฤษภาคม 2562

ตารางที่ 7 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในการอนุรักษ์พื้นที่ ช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัทฯ

ประเภทองค์กร	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ทรัพยากร	ส่วนได้ส่วนเสีย	
				ส่วนได้	ส่วนเสีย
ภาครัฐ	สำนักงานพาณิชย์จังหวัด	หลัก	งบประมาณ	องค์ความรู้	รายจ่าย
	เทศบาลเมืองจันทบุรี	รอง	งบประมาณ	องค์ความรู้	รายจ่าย
ภาคชุมชน	คณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร	หลัก	แรงงาน, เงินทุน, องค์ความรู้	องค์ความรู้, เงินบริจาค, ผลงาน	แรงงาน
สถาบันการศึกษา	สถาบันอาศรมศิลป์	หลัก	บุคลากร, องค์ความรู้	องค์ความรู้, ประสบการณ์ทำงาน, ผลงาน	แรงงาน
	วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี	หลัก	แรงงาน, องค์ความรู้	องค์ความรู้, ประสบการณ์ทำงาน, ผลงาน	แรงงาน
	โรงเรียนศรียานุสรณ์	รอง	แรงงาน, องค์ความรู้	องค์ความรู้, ประสบการณ์ทำงาน	แรงงาน
องค์กรอิสระ	Rockefeller Foundation	รอง	เงินทุน, แรงงาน, องค์ความรู้	องค์ความรู้, ประสบการณ์ทำงาน	เงินทุน, แรงงาน

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562.

จากตารางวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในการอนุรักษ์พื้นที่ช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัทฯ (ตารางที่ 7) พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักประกอบไปด้วยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีทรัพยากรเป็นงบประมาณ ซึ่งในขณะนั้นสำนักงานพาณิชย์จังหวัดฯ มีแนวคิดจะปรับปรุงและฟื้นฟูย่านชุมชนริมน้ำจันทบูรให้กลับมาเป็นย่านการค้าเหมือนในอดีตที่อยู่แล้ว จึงให้งบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานฟื้นฟูย่านกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งคือคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร ซึ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่จัดตั้งขึ้นโดยชาวชุมชนริมน้ำจันทบูรที่ได้ให้การสนับสนุนแรงงานรวมทั้งบุคลากรในการทำงาน อีกทั้งหน่วยงานภาคการศึกษาอย่างสถาบันอาศรมศิลป์และวิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี ก็มีผลสำคัญในการดำเนินงานในช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัทฯ โดยให้การสนับสนุนองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ รวมทั้งสนับสนุนแรงงานในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอีกด้วย ซึ่งถือว่าการประสานความร่วมมือกันแทบในทุกกระบวนการทำงานในช่วงแรก

เพราะเป็นช่วงที่ต้องการสร้างความตระหนักรู้ของประชาชนจากองค์ความรู้ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สถาบันการศึกษามีอยู่ โดยมีเป้าหมายของในดำเนินงานคือชาวชุมชนและเยาวชน ในช่วงนี้เงินทุนยังมีจำนวนน้อย จึงเป็นกิจกรรมในเชิงความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาท้องถิ่นเป็นส่วนมาก

นอกเหนือจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักแล้ว ยังมีอีกกลุ่มหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ คือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง ประกอบด้วยภาคการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนศรียานุสรณ์ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัดจันทบุรี ให้การสนับสนุนแรงงานในการดำเนินงานกิจกรรมในการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ในชุมชน ซึ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและไม่ใช้งบประมาณเยอะในการดึงเข้ามาร่วมภาคี รวมทั้งยังมีหน่วยงานภาคเอกชนอย่างมูลนิธิ Rockefeller ที่เห็นความสำคัญของพื้นที่ ได้ใช้งบประมาณสนับสนุนการอนุรักษ์ผ่านทางกลุ่มนักศึกษาจากสถาบันอาศรมศิลป์ มาช่วยในการจัดกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ชาวชุมชนในช่วงดังกล่าว

ผลลัพธ์ของการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและรองทำให้เกิดกิจกรรมการสร้างความตระหนักรู้แก่ชาวชุมชน เช่น กิจกรรมนักโบราณคดีน้อย กิจกรรมเขียนภาพ vernadoc และมีนิทรรศการแสดงผลการดำเนินงานในชุมชนริมน้ำจันทบุรีให้ชาวชุมชนและบุคคลภายนอกได้รับรู้ รวมทั้งมีกิจกรรมอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่สำคัญคือ การปรับปรุงบ้านขุนอนุสรณ์สมบัติ (บ้านเลขที่ 69) ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนริมน้ำจันทบุรีที่เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป กล่าวได้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด มีลักษณะที่เป็นไปตามขั้นตอนการอนุรักษ์ กล่าวคือ เป็นการสำรวจพื้นที่และค้นหาเอกลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และเนื่องจากงบประมาณที่ใช้ได้ยังมีน้อยจึงเป็นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มที่เข้าถึงง่ายก่อน คือสถาบันการศึกษาท้องถิ่น แล้วจึงค่อยขยายภาคีออกไป โดยกระบวนการดำเนินงานมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป มีระยะเวลาในการพัฒนาที่เหมาะสม และระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับร่วมกันในการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และท้ายที่สุดการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

5.1.2 หลังการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด (พ.ศ.2556-2561)

หลังจากที่มีการดำเนินการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด (รายละเอียดดูข้อ 4.4) และในปี 2557 เปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีขึ้นมาจนประสบความสำเร็จในด้านการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่ซึ่งเป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากหน่วยงานอื่นๆ จนในปี 2558 บ้านหลวงราชไมตรีได้รับ 3 รางวัล ได้แก่ 1) รางวัลอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยามฯ 2) ได้รับรางวัล Award of Merit จากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และ 3) Winner : FutureArc Green Leadership Award in the Socially Inclusive Development Category และในปี 2559 ก็ได้รับรางวัลสมควรเผยแพร่ รางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น จากสมาคมสถาปนิกสยามฯ ถือเป็นชื่อเสียงให้กับชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นอย่างมากทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น การค้าขายภายในพื้นที่เริ่มมีจำนวนมากขึ้น จนทำให้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำสาธารณะ ถึงขยะ ในชุมชนริมน้ำจันทบูรที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน ในช่วงนี้บทบาทในการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ซึ่งเป็นหน้าที่ของภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวชุมชน เริ่มจากการสร้างจิตสำนึกคัดแยกขยะและเพิ่มจำนวนของถังขยะให้กระจายตามจุดต่างๆ ในชุมชน รวมถึงกระตุ้นให้ชาวชุมชนเห็นความสำคัญแก่คุณภาพของแม่น้ำจันทบุรี มีการรณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ซึ่งกิจกรรมรณรงค์นี้จะจัดขึ้นทุกปี

○ โครงการที่เกิดขึ้นตามแผนของสถาบันอาศรมศิลป์

ในปี 2559 มีการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่สำคัญและเป็นโครงการต่อเนื่องจากศึกษาของนักศึกษาจากสถาบันอาศรมศิลป์คือ ก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณหัวถนนสุขาภิบาล ที่ตอนแรกเป็นการออกแบบโดยสถาบันอาศรมศิลป์ร่วมกับชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรในกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชุมชนริมน้ำจันทบูร ภายใต้โครงการการสร้างพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร โดยได้รับเงินสนับสนุนจาก สสส. และจากนั้นได้นำรูปแบบการพัฒนาจากกิจกรรมนี้มาเสนอกับทางเทศบาลจำนวน 2 แบบ โดยการดำเนินงานจริงของเทศบาลจริงได้ใช้รูปแบบเดิมที่มีเค้าโครงเหมือนกับแบบของกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ฯ เพียงแต่ปรับเปลี่ยนวัสดุให้มีราคาตามงบประมาณที่จัดสรรได้ เป็นโครงการที่พัฒนาบนที่ดินซึ่งมีอาคารร้างไม่ได้ใช้งานอยู่ และตั้งอยู่ในทำเลที่เป็นทางเข้าชุมชนริมน้ำจันทบูรพอดี

ในขณะที่ดำเนินงานก่อสร้างนั้นมีการประสานงานกันระหว่างเทศบาลเมืองจันทบุรีกับหัวหน้าชุมชนเพื่อขอความร่วมมือให้ชาวชุมชนอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติงาน คือ มีการกันพื้นที่ขณะที่กำลังอยู่ในขั้นตอนเสริมความแข็งแรงหน้าดิน และมีการปิดถนนเข้าออกทางฝั่งสะพานวัดจันทนารามตามเวลาที่ได้แจ้งให้ชาวชุมชนรับทราบ เมื่อดำเนินงานเสร็จอาคารได้ถูกใช้งานเป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวรวมถึงมีโซนพื้นที่จัดนิทรรศการด้านข้าง แต่ปัจจุบันยังไม่มีการใช้งานในส่วนนี้และมอบให้กับชุมชนเป็นผู้ดูแลพื้นที่ตรงนี้

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาพที่ 33 แบบโครงการก่อสร้างจากกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ (บน)

ภาพที่ 34 แบบโครงการก่อสร้างของเทศบาลเมืองจันทบุรี (ล่าง)

ที่มา : โครงการสร้างพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม และ
เทศบาลเมืองจันทบุรี ,2560

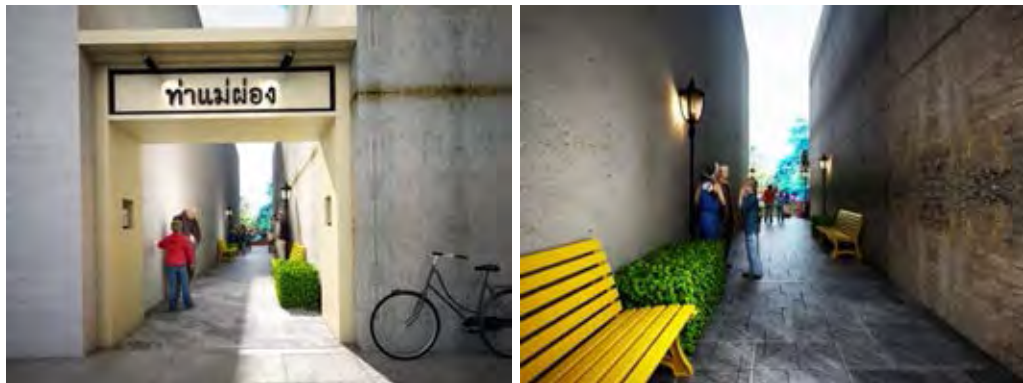
1658014950

CD Ithesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาพที่ 35 รูปขณะก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณหัวถนนสุขาภิบาล
ที่ ๓ : เทศบาลเมืองจันทบุรี, 2560

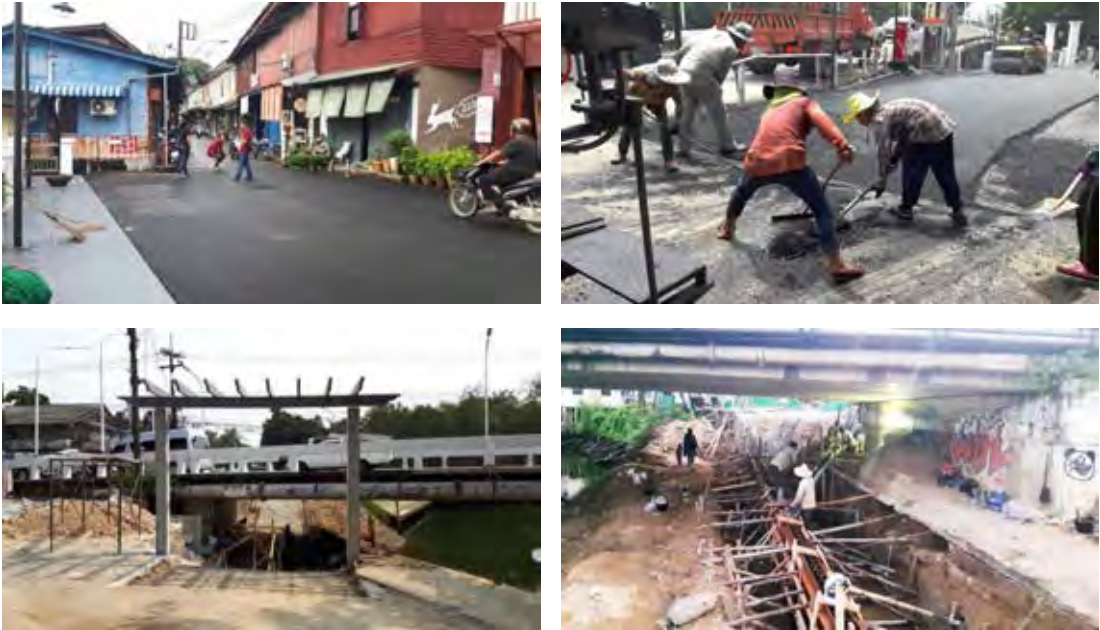
ตามมาด้วยในปี 2559 โครงการปรับปรุงทำน้ำแม่ฝ่อง เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เขียนคำร้องเข้ามาที่เทศบาลฯ ว่าทำน้ำเดิมชำรุด ทрудโทรมจนไม่สามารถเข้าไปใช้พื้นที่ได้ และในตอนกลางคืนพื้นที่ส่วนนี้เป็นแหล่งมั่วสุมของพวกกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่และนอกพื้นที่ เทศบาลเมืองจันทบุรีจึงเริ่มทำการออกแบบโดยมีการรวบรวมภาพถ่ายเก่าว่าทำน้ำเดิมในอดีตเป็นอย่างไร รวมทั้งเข้าไปสอบถามชาวชุมชนว่ามีความต้องการปรับปรุงในรูปแบบใด พอได้แบบขึ้นมาแล้วก็เลือกวัสดุ และนำกลับไปถามชาวชุมชนอีกรอบหนึ่ง

ภาพที่ 36 แบบโครงการปรับปรุงทำน้ำแม่ฝ่องจากกิจกรรมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ (บน)
 ภาพที่ 37 แบบโครงการปรับปรุงทำน้ำแม่ฝ่องของเทศบาลเมืองจันทบุรี (ล่าง)
 ที่มา : เทศบาลเมืองจันทบุรี และโครงการสร้างพื้นที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการศึกษา
 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม, 2560

○ โครงการที่เกิดขึ้นจากที่ชาวบ้านร้องทุกข์เข้ามา

ในปี 2559 เทศบาลเมืองจันทบุรีได้รับเรื่องร้องเรียนของชาวบ้านและผู้ใช้นถนนว่ามีปัญหาการจราจรติดขัดหลังเลิกเรียน เทศบาลจึงได้เข้ามาแก้ไขปัญหานี้ด้วยการสร้างทางลอดใต้สะพานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้รถจักรยานยนต์ รวมถึงมีการทำพื้นถนนบริเวณที่ก่อสร้างทางลอดร่วมด้วย เพื่อเป็นการนำร่องให้ชุมชนได้นำไปพิจารณา

ภาพที่ 38 โครงการก่อสร้างทางลอดใต้สะพานทองคำรังรัตน
ที่มา : เทศบาลเมืองจันทบุรี, 2560

ในปี 2561 มีโครงการปรับปรุง ต่อเติมห้องน้ำศาลเจ้าตลาดล่างชุมชนย่อยที่ 4 ที่ได้รับงบประมาณมาจากโครงการไทยนิยมยั่งยืน และหัวหน้าชุมชนย่อยที่ 4 ทำเรื่องเข้ามาที่เทศบาล แสดงความต้องการของคนในพื้นที่ว่าอยากให้ปรับปรุงห้องน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว บริเวณชุมชนย่อยที่ 4 และคนในชุมชนนี้ จากการดำเนินงานของเทศบาลฯ พบว่าจุดแข็งของเทศบาล คือการมีอำนาจหน้าที่ในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะ และทางเทศบาลฯ ได้ดำเนินงานในส่วนนี้ไปอย่างเต็มความสามารถแล้วเพื่อให้ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวได้ในจำนวนที่มากขึ้น

ในช่วงหลังการดำเนินการก่อสร้าง บริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด สามารถสรุปขอบเขตการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์โดยแบ่งประเภทกิจกรรมต่างๆ ได้ดังตารางที่ 8 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 วิเคราะห์ขอบเขตของงานอนุรักษ์ตามประเภทกิจกรรม ช่วงหลังการตั้งบริษัทฯ

ปี	โครงการ	องค์กร	ขอบเขตงานอนุรักษ์		
			กิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้	การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม	การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม
2557	1. สร้างจิตสำนึกคัดแยกขยะ	เทศบาลเมืองจันทบุรี	✓	✓	
	2. ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์แม่น้ำจันทบุรี	เทศบาลเมืองจันทบุรี	✓	✓	
	3. เปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี	บริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด	✓	✓	✓ บ้านหลวงราชไมตรี
2558	4. โครงการก่อสร้างศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบริเวณหัวถนนสุขาภิบาล	เทศบาลเมืองจันทบุรี			✓ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
2559	5. โครงการก่อสร้างทางลอดใต้สะพานทองดำรงรัตน์	เทศบาลเมืองจันทบุรี		✓ พื้นถนนใหม่	
	6. โครงการปรับปรุงทำน้ำแม่ฝ่อง	เทศบาลเมืองจันทบุรี		✓ ทำน้ำสาธารณะ	
2561	7. โครงการปรับปรุงต่อเติมห้องน้ำศาลเจ้าตลาดล่างชุมชนย่อยที่ 4	เทศบาลเมืองจันทบุรี		✓ ห้องน้ำสาธารณะ	
ทุกปี	8. ต้อนรับคณะดูงานจากต่างพื้นที่	ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร	✓ ส่งเสริมความรู้		
กิจกรรมประจำปีที่ถูกฟื้นฟู	9. กิจกรรมบูชาดวงดาวประจำปี	คณะกรรมการศาลเจ้า+บริษัทฯ	✓ สร้างความตระหนักรู้		✓ ประเพณีศาลเจ้า
	10. กิจกรรมถนนคนเดิน	คณะกรรมการชุมชน+เทศบาลเมืองจันทบุรี	✓ ประชาสัมพันธ์		

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

จากตารางอาจกล่าวได้ว่าการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร ในช่วงหลังการก่อตั้งบริษัท ลักษณะกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้ส่วนใหญ่กลายมาเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในชีวิตประจำวันโดยไม่ส่งผลต่อพื้นที่มากเท่าไรนัก และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมองค์ความรู้แก่คนภายนอกมากขึ้น เช่น การต้อนรับคณะดูงานจากต่างพื้นที่ ในขณะที่กิจกรรมประเภทการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเริ่มมีเพิ่มมากขึ้นกว่าช่วงก่อนหน้า เนื่องจากเป็นผลดีจากการดำเนินงานเป็นขั้นเป็นตอนในการวางแผนการอนุรักษ์ที่ผ่านมา ทำให้หน่วยงานภาครัฐคือเทศบาลเมืองจันทบุรีเริ่มมีทิศทางในการอนุรักษ์และเห็นว่าประเด็นใดเป็นประเด็นสำคัญที่ประชาชนต้องการ

กระบวนการมีส่วนร่วมในช่วงหลังการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด และเปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีแล้วนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมแทบจะไม่เกิดขึ้นในชุมชนริมน้ำจันทบูรอีกเลย²³ ชาวชุมชนต่างก็มีอาชีพและกิจกรรมของตนเอง จึงมีส่วนร่วมแค่ในขั้นตอนการดำเนินงานเท่านั้น รวมทั้งมีการเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาจัดกิจกรรมในพื้นที่ กลายเป็นว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างฝ่ายต่างดำเนินงานในขอบเขตหน้าที่ของตัวเองเป็นหลัก

ตารางที่ 9 วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในการอนุรักษ์พื้นที่ ช่วงหลังการก่อตั้งบริษัทฯ

กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ทรัพยากร	ส่วนได้ส่วนเสีย	
			ส่วนได้	ส่วนเสีย
บริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด	หลัก	องค์ความรู้, แรงงาน	รายได้, องค์ความรู้	องค์ความรู้, แรงงาน
เทศบาลเมืองจันทบุรี	หลัก	งบประมาณ, แรงงาน	องค์ความรู้, ผลงาน	ค่าใช้จ่าย, แรงงาน
ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร	หลัก	องค์ความรู้, แรงงาน	องค์ความรู้, ประสพการณ์การทำงาน	แรงงาน
สถาบันอาศรมศิลป์	รอง	องค์ความรู้, แรงงาน	องค์ความรู้	องค์ความรู้, แรงงาน
คณะกรรมการศาลเจ้า	รอง	องค์ความรู้, แรงงาน	รายได้	แรงงาน
ชาวชุมชน	รอง	แรงงาน	รายได้	แรงงาน

²³ สัมภาษณ์ ธิป ศรีสกุลไชยรัก, 26 พฤษภาคม 2562

จากตารางวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียในการอนุรักษ์พื้นที่ช่วงหลังการก่อตั้งบริษัทฯ (ตารางที่ 9) พบว่าผู้มีส่วนได้เสียหลักประกอบด้วยเทศบาลเมืองจันทบุรี เป็นหน่วยงานที่เข้ามาเติมเต็มงานอนุรักษ์ในครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีจุดแข็งในการดำเนินงานบริเวณพื้นที่สาธารณะ ซึ่งภาครัฐมีอำนาจในการดำเนินงานอยู่แล้ว สำหรับภาคประชาสังคมมีชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร²⁴ เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักด้วยเช่นกัน โดยสนับสนุนด้านแรงงานในการดำเนินกิจกรรมส่วนของการสร้างความตระหนักรู้ เช่น ต้อนรับคณะดูงานจากต่างพื้นที่ หรือเป็นตัวแทนชาวชุมชนในการเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียหลักอีกหนึ่งกลุ่มคือ บริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัด ซึ่งดำเนินงานควบคู่ไปกับชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรในการอนุรักษ์ เพราะบริษัทมีข้อจำกัดของขอบเขตงานอยู่เฉพาะที่อาคารบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีเท่านั้น แต่ในการดำเนินงานอนุรักษ์ส่วนอื่นๆ ทางบริษัทฯ จะมีการสนับสนุนในด้านแรงงานรวมทั้งเงินสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เช่น งานประเพณี งานวันเทศกาล เป็นต้น

กลุ่มผู้มีส่วนร่วมนในช่วงหลังการก่อตั้งบริษัทฯ ประกอบด้วยหน่วยงานภาคการศึกษา คือสถาบันอาศรมศิลป์ ซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอกพื้นที่ เมื่อไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกจึงไม่ได้ดำเนินการระดมทุนการอนุรักษ์ต่อและลดระดับความสำคัญลงไป²⁵ ทำให้การดำเนินงานในช่วงหลังเป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างดำเนินงาน ไม่ค่อยมีการประสานความร่วมมือเหมือนในช่วงแรก รวมทั้งมีหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาใหม่อย่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานจันทบุรี ที่คอยสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน แต่ก็เข้ามาในช่วงหลังซึ่งชุมชนริมน้ำจันทบูรได้เป็นที่รู้จักแก่คนภายนอกแล้ว

ผลลัพธ์ของการดำเนินงานร่วมกันทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหลักและรอง พบว่าพื้นที่สาธารณะถูกปรับปรุงเพิ่มมากขึ้น คือมีการใช้งานของอาคารร้างและปรับทัศนียภาพของพื้นที่สาธารณะเช่น การปรับปรุงพื้นที่ท่าเรือเก่าที่ทรุดโทรม ติดตั้งเสาไฟในชุมชน ปรับปรุงห้องน้ำสาธารณะ ส่วนกิจกรรมการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นและมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรคือ การเปิดบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี หลังจากนั้นชุมชนริมน้ำจันทบูรกลายเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

กล่าวสรุปได้ว่าหลังการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรัักษ์ดี จำกัดและเปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีแล้วนั้น การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนริมน้ำจันทบูรได้แยก

²⁴ ชื่อเดิม คณะกรรมการชุมชนริมน้ำจันทบูร ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรและจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ในปี 2556

²⁵ เนื่องจากมีการถ่ายความสนใจไปยังพื้นที่อื่นๆ

หน้าที่ออกไปตามแต่ละกลุ่มคนอย่างชัดเจนคือ บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัดถูกตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนในด้านดูแลมรดกวัฒนธรรม โดยเฉพาะอาคารสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทศบาลเมืองจันทบุรีดูแลเรื่องการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สาธารณะ ส่วนชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรีรับผิดชอบในส่วนกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้ และชาวชุมชนเองก็ดำเนินกิจการในพื้นที่ในลักษณะที่เป็นกิจวัตรประจำวัน แม้ไม่ได้มีกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้เหมือนในช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัดแล้ว แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีองค์กรภายนอกที่ต้องการเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งบางครั้งก็ไม่ได้เป็นเรื่องของการอนุรักษ์พื้นที่โดยตรงแล้ว²⁶ เช่น การทำธุรกิจท่องเที่ยว จึงไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชาวชุมชนเท่าที่ควรเหมือนในช่วงก่อนหน้า

5.2 ผลการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด

จากการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด มาเป็นระยะเวลาประมาณ 5 ปี พบว่าการดำเนินงานของบริษัทมีทิศทางที่ค่อนข้างดีขึ้น ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

5.2.1 ผลประกอบการทางการเงินของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด

จากผลประกอบการในปี 2561 ที่ผ่านมา พบว่าบริษัทฯ ยังคงอยู่ในสภาวะขาดทุนสะสมทางบัญชี เป็นจำนวน 1,258,278 บาท โดยลดลงเพียงเล็กน้อยจากปี 2560 ซึ่งในปี 2560 ได้มีการคาดการณ์ไว้ว่า หากอัตราการเข้าพักในปี 2561 อยู่ที่ระดับ 55% จะสามารถปันผลกำไรจากการประกอบการให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ ประมาณปี 2567 แต่ในความเป็นจริงผลประกอบการปี 2561 มีอัตราการเข้าพักอยู่ที่ 50% และมีผลกำไรสุทธิเพิ่มจากปีก่อนเพียง 8,034 บาท²⁷ ฉะนั้นจึงคืนกำไรเงินต้นยากแต่บริษัทสามารถดำเนินงานเลี้ยงตัวเองด้วยเงินกระแสหมุนเวียนได้

ตารางที่ 10 แสดงการเพิ่มขึ้นของเงินสดในบัญชีตลอดการดำเนินกิจการที่ผ่านมา

ปี	เงินสดเพิ่มขึ้น (บาท)	ยอดคงเหลือในบัญชี (บาท)
2558	1,247,291	1,247,291
2559	838,977	2,086,268
2560	200,336	2,286,604
2561	462,174	2,748,778

ที่มา : รายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท, 2561.

²⁶ สัมภาษณ์ ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, หัวหน้าชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรี, 18 พฤษภาคม 2562.

²⁷ จากรายงานประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทฯ ดังกล่าว กล่าวว่าจะต้องใช้เวลา 154 ปีจึงจะสามารถปันผลกำไรจากการประกอบการให้แก่ผู้ถือหุ้นได้

แม้ว่าบริษัทฯ จะยังไม่สามารถจ่ายเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้นได้ในปี 2561 แต่จากการที่บริษัทมีเงินสดเพิ่มขึ้น บริษัทฯ จึงมีความเห็นร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นว่าการทำโครงการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีสามารถสร้างผลตอบแทนได้จริง อันจะก่อให้เกิดการเป็นทางเลือกของการอนุรักษ์อาคาร วิถีชุมชน อย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน ที่ประชุมจึงได้ให้มีการตอบแทนให้กับชุมชนและผู้ถือหุ้น ดังนี้

- ผลตอบแทนให้กับชุมชนริมน้ำจันทบูร

โดยกัณวงเงินตามเป้าหมายกิจการเพื่อสังคมของบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด แม้ในการดำเนินงานที่ผ่านผลการประกอบการมีกำไรเพียงเล็กน้อย แต่มีเงินสดคงเหลือในธนาคารเพิ่มขึ้น จึงมีการกัณเงิน 10% ของเงินสดเพื่อสนับสนุนการคืนกำไรสู่สังคมตามวัตถุประสงค์

- ผลตอบแทนผู้ถือหุ้น

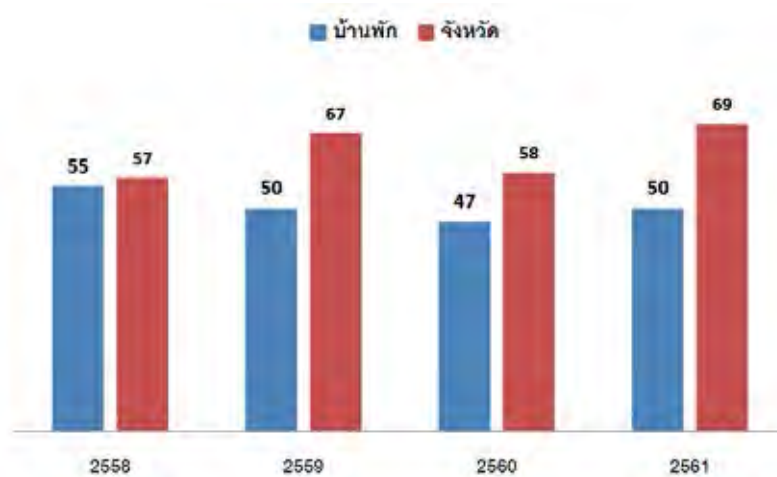
โดยจ่ายเป็นคูปองเงินสดและ Voucher ส่วนลดค่าที่พักบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี ดังนี้

- คูปองเงินสดมูลค่า 100 บาท ต่อ 1 หุ้น
- Voucher ส่วนลดค่าห้องพัก 40% จำนวน 1 ใบต่อ 1 หุ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นจะต้องมอบให้ผู้อื่นมาใช้แทนเท่านั้น
- จากผลการดำเนินงาน 4 ปีที่ผ่านมา แม้จะยังขาดทุนสะสมทางบัญชี หากแต่มีเงินสดคงเหลือในบัญชีเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จึงทำให้ทางบริษัทขอจ่ายผลตอบแทน 100 บาท ต่อ 1 หุ้น จากหมวดงบประมาณการส่งเสริมการขาย โดยบริษัทจะโอนเข้าบัญชีธนาคารที่มีชื่อของผู้ถือหุ้นเท่านั้น

สรุปได้ว่า จากการเปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี มีกำไรจากการดำเนินงานกิจการน้อยกว่าเป้าหมายที่ตั้งเป้าไว้ในช่วงเริ่มต้น จึงยังไม่สามารถคืนทุนได้ภายในเวลาที่กำหนด แต่ทางบริษัทฯ มีมติว่าอยากให้ชาวชุมชนและผู้ถือหุ้นทุกคนเห็นว่าการดำเนินงานในรูปแบบกิจการเพื่อสังคมที่จะช่วยชุมชนได้จริง จึงกำหนดให้มีการตอบแทนในส่วนที่สามารถทำได้ก่อน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ถือหุ้น

5.2.2 อัตราการเข้าพักและความนิยม

อัตราการเข้าพักบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีเฉลี่ยในปี 2561 มีอัตราการเข้าพักเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ซึ่งต่างจากการจำนวนที่คาดการณ์ไว้ว่าจะเป็นผลมาจากการปิดบ้านพักเพื่อทำการซ่อมแซมในช่วงปี 2560 ดังนั้น ในภาพรวมแล้วทิศทางของอัตราการเข้าพักค่อนข้างทรงตัว ไม่ได้อยู่ในทิศทางที่เพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือก่อนเปิดกิจการ บริษัทฯ มีการตั้งเป้าหมายไว้ถึง 60% และหลังจากนั้นจึงค่อยลดเป้าหมายลงมาที่ 55% ในภายหลัง แต่จากการดำเนินที่ผ่าน มาทุกปีเมื่อเทียบพบว่ายังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดอยู่ อาจจะเป็นเพราะมีจำนวนโรงแรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากตามชายหาดแหลมสิงห์และชายหาดเจ้าหลาว จึงทำให้นักท่องเที่ยวไปพักนอกเมืองมากขึ้น (ภาพที่ 39)

ภาพที่ 39 แสดงอัตราการเข้าพักเฉลี่ยของบ้านพักฯ
เปรียบเทียบกับอัตราการเข้าพักเฉลี่ยของทั้งจังหวัด
ที่มา : รายงานการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท

ในส่วนของความนิยม พบว่าบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีได้รับความไว้วางใจจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมาใช้บริการ รวมทั้งได้รับรางวัล Guest Review Awards 2017 จากเว็บไซต์ Booking.com ให้เป็นห้องพักอันดับ 1 ของจังหวัดจันทบุรี โดยได้คะแนน 9.10 จาก 10

5.2.3 การติดตามผลการดำเนินงาน

บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นโครงการตัวอย่างของการอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมด้วยแนวคิดกิจการเพื่อสังคม และเพื่อบริหารกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี โดยรายได้บางส่วนจากการดำเนินกิจการจะถูกนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนในระยะต่อไป และเนื่องจากเอกสารโครงการที่รวบรวมได้มิได้ระบุวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้สรุปประเด็นในการอภิปรายการติดตามผลการข้อมูลที่มีในรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปี 2558-2561 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- การระดมทุน

ในการระดมทุนแรกเริ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายเบื้องต้นในการปรับปรุงตกแต่งอาคาร และดำเนินกิจการตามแผนงานที่วางไว้ จากการประเมินราคาพบว่าต้องใช้เงินปรับปรุงประมาณ 8.8 ล้านบาท ซึ่งการระดมทุนจะเปิดให้ชาวชุมชน ชาวจังหวัดจันทบุรี ตลอดจนบุคคลที่มีเจตนารมณ์เดียวกันร่วมเป็นหุ้นส่วนได้ตามลำดับ มูลค่าหุ้นละ 1,000 บาท ในตอนแรกจะเปิดขายให้กับชาวชุมชนก่อน ซึ่งได้ตั้งเป้าหมายของจำนวนคนที่สนใจร่วมซื้อหุ้นต้องมากกว่า 40 คน ซึ่งคิดมาจาก 25% ของจำนวนบ้านที่อยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร

- การอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม

การดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดีจำกัด ถือเป็นทางเลือกของงานอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม การทำให้ชุมชนเข้มแข็งและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ที่สามารถนำไปเป็นตัวอย่างของงานอนุรักษ์ในพื้นที่อื่นได้ ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงการนำเสนอองานกิจการสังคมเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนริมน้ำจันทบูร บ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีผ่านการบรรยายในงานต่างๆ

- อัตราการเข้าพัก

ในปีที่บ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีเปิดให้ดำเนินการค่าเฉลี่ยอัตราการเข้าพักของโรงแรมในจังหวัดจันทบุรีอยู่ที่ 50% ทางบริษัทจึงกำหนดอัตราการเข้าพักในปีแรกของการเปิดกิจการเฉลี่ยอยู่ที่ 60% ต่อปี จากการดำเนินงานจริงพบว่าในปีแรกอัตราการเข้าพักของบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีสูงที่สุดตั้งแต่เปิดดำเนินการคือ 55% หลังจากนั้นผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 50%

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

- การปันผลประกอบการ

ถ้าหากอัตราเข้าพักเฉลี่ย 60% ต่อปีตามที่บริษัทกำหนดในปีแรก โครงการจะสามารถคืนทุนได้ภายใน 10 ปี แต่ในปัจจุบันพบว่าบริษัทฯ ยังคงขาดทุนสะสมทางบัญชีซึ่งไม่สามารถปันผลทางบัญชีได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้แต่แรก

- การประชุมผู้ถือหุ้น

ในการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีแต่ละครั้ง บริษัทฯ กำหนดไว้ว่าในแต่ละครั้งจะต้องมีผู้ถือหุ้นเข้าร่วมฟังประชุม 10% ของผู้ถือหุ้นทั้งหมด ซึ่งในแต่ละปีที่ผ่านมา มีจำนวนผู้เข้าร่วมมากกว่า 10% ทุกครั้ง

ตารางที่ 11 สรุปผลการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรัศมี จำกัด

รายละเอียด	วัตถุประสงค์บริษัท	ผลการดำเนินงาน	บทสรุปและปัญหา
การระดมทุน	จำนวนคนในชุมชนสนใจซื้อหุ้นมากกว่า 40 คน	ชาวชุมชนร่วมซื้อหุ้นทั้งหมด 78 คน	เปิดขายหุ้นให้แก่ชาวจังหวัดจันทบุรีต่อไป
การอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วม	ทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน สามารถนำไปเป็นตัวอย่างของงานอนุรักษ์ในพื้นที่อื่นได้	ยังไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน แต่มีการนำเสนองานกิจกรรมสังคมเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนริมน้ำจันทบูรบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีผ่านการบรรยายในกิจกรรมต่างๆ	
อัตราการเข้าพัก	อัตราการเข้าพักควรอยู่ที่ 60% ถึงจะสามารถปันผลกำไรจากการประกอบการให้กับผู้ถือหุ้นได้ใน พ.ศ. 2567	-ผลประกอบการในปี 61 มีอัตราการเข้าพักอยู่ที่ 50% -ผลกำไรสุทธิเพียง 8,034 บาท (ปี 2561)	-ต้องกระตุ้นการเข้ามาพักจากผู้ถือหุ้นให้ช่วยกระจายบัตรส่วนลดค่าที่พัก

การปันผลประกอบการ	เป็นกิจการเพื่อสังคมในการอนุรักษ์อาคารและวิถีชีวิตแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและบุคคลภายนอก โดยมีการกันส่วนแบ่งกำไรไว้ 10% เพื่อสนับสนุนชุมชนตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม -กระตุ้นให้เกิดคำว่าอนุรักษ์ให้กินได้	ยังไม่สามารถปันผลได้ แต่มีมติให้ -กัน 10% เพื่อสนับสนุนการคืนกำไรสู่สังคม -มอบคู่มือแทนเงินสดมูลค่า 100 บาทต่อ 1 หุ้น เป็นค่าส่วนลด -มอบส่วนลดค่าห้องพัก 40% ให้ผู้ถือหุ้นมอบให้ผู้อื่นมาใช้แทน -จ่ายผลตอบแทน 100 บาท/1หุ้น จากหมวดงบประมาณส่งเสริมการขาย	
การประชุมผู้ถือหุ้น	ผู้เข้าประชุมคิดเป็นจำนวน 10% ของจำนวนผู้ถือหุ้นทั้งหมด	เกิน 10% ของจำนวนผู้ถือหุ้น	

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

กล่าวโดยสรุป ผลการดำเนินงานบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด พบว่าในด้านการมีส่วนร่วมชาวชุมชนให้การสนับสนุนที่ดี และได้รับการสนับสนุนเงินทุนตั้งแต่ต้นจากภายนอกพื้นที่ และบริษัทฯ เองก็สนับสนุนการดำเนินงานของชาวชุมชนด้วยเช่นกัน แต่ด้านการเงินพบว่ายังคงเป็นความท้าทายของบริษัทฯ เองที่จะต้องจัดการกับปัญหานี้ อาจจะต้องมีการจัดมาตรการกระตุ้นให้ผู้ถือหุ้นเข้ามาใช้บริการห้องพักเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งต้องช่วยประชาสัมพันธ์ให้ผู้อื่นเข้ามาพักเพิ่มมากขึ้น ถ้าหากมีรายได้ในระดับที่สามารถคืนทุนได้แล้ว การปันผลจะสามารถเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้ โมเดลการดำเนินงานนี้จะสมบูรณ์และเป็นตัวอย่างให้แก่พื้นที่อื่นได้

5.3 ความคิดเห็นต่อบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด

ในส่วนนี้เป็นการถอดความจากการสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่ของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ทั้งมิติของการฟื้นฟูพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร และมิติการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ว่าดำเนินงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ (ดูรายละเอียดในข้อ 4.4)

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

โดยมีผู้ให้สัมภาษณ์จากภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานรัฐ ตัวแทนภาคชุมชน ตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนสถาบันการศึกษา

5.3.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานโดยบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด พบความคิดเห็นที่ได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นออกมาเป็น 3 ด้านในการอภิปรายดังนี้ 1) การบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ 2) รูปแบบกิจการเพื่อสังคม 3) การแบ่งปันผลประโยชน์ (ตารางที่ 12) ซึ่งส่วนนี้ขอแสดงความเห็นของหน่วยงานภาครัฐไว้เนื่องจากทางหน่วยงานไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด จึงไม่ได้ให้ความเห็น

ตารางที่ 12 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการดำเนินงานของบริษัท

ประเด็น	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย				
	เทศบาลเมืองจันทบุรี	ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร	สถาบันอาศรมศิลป์	ชาวชุมชนที่มีหุ้นส่วนในบริษัท	ชาวชุมชนที่ไม่มีหุ้นส่วนในบริษัท
การดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด					
การบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	ไม่ทราบ ข่าวสารเกี่ยวกับบริษัท	ตรงตามเป้าหมายเรื่องการอนุรักษ์	ตรงตามเป้าหมายทั้งการอนุรักษ์และธุรกิจ	ตรงตามเป้าหมายเรื่องการอนุรักษ์	ตรงตามเป้าหมายเรื่องการอนุรักษ์
รูปแบบกิจการเพื่อสังคม	ไม่ทราบ ข่าวสารเกี่ยวกับบริษัท	ยังไม่สอดคล้องกับบริบท	เป็นตัวอย่างให้ชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ได้	เป็นตัวอย่างให้ชุมชนนำไปประยุกต์ใช้ได้	โมเดลธุรกิจยังไม่ประสบความสำเร็จ
การแบ่งปันผลประโยชน์	ไม่ทราบ ข่าวสารเกี่ยวกับบริษัท	ยังไม่มีเงินปันผลกลับสู่ชุมชนหรือผู้ถือหุ้น	- คินเป็นบัตรกำนัล - ช่วยงานเทศกาลของชุมชน	ยังไม่มีเงินปันผลกลับสู่ชุมชนหรือผู้ถือหุ้น แต่ให้เป็นบัตรส่วนลดค่าห้องพัก	ยังไม่มีเงินปันผลกลับสู่ชุมชน

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562.

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ในประการแรก ตั้งแต่ก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักษิตี จำกัด คณะผู้ทำงานจากสถาบันอาศรมศิลป์ได้ลงพื้นที่จริง เริ่มทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริษัทของชุมชนและเมื่อมีการพัฒนาจึงไม่มีเปลี่ยนแปลงตัวตนของชุมชน²⁸ ทำให้ชาวชุมชนส่วนมากเปิดใจให้กับองค์กรภายนอกนี้เข้ามา เมื่อเกิดเป็นบริษัทและดำเนินกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี อาจกล่าวได้ว่าเป้าหมายด้านการอนุรักษ์ของบริษัทประสบความสำเร็จตามที่ตั้งไว้ กล่าวคือ โดยรวมชาวชุมชนได้แสดงความคิดเห็นว่าบ้านหลวงราชไมตรีประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ เนื่องจากเป็นตัวอย่างของการดำเนินงานอนุรักษ์ที่ดี ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและเห็นชอบจากคนในชุมชน ทำตามขั้นตอนการอนุรักษ์ที่เริ่มจากการสร้างความตระหนักรู้ แล้วจึงค่อยอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม โดยมีการออกแบบรูปแบบของอาคารที่ยังอิงกับบริบทเดิมของชุมชน ถือเป็นตัวอย่างให้แก่ชาวชุมชนที่ต้องการเริ่มที่จะอนุรักษ์บ้านของตนเองแต่ไม่มีแนวทางในการดำเนินงาน ตัวแทนจากภาคประชาชนคนหนึ่ง²⁹ ได้ให้ความเห็นสนับสนุนประเด็นนี้ว่า “ข้อจำกัดของการอนุรักษ์ชุมชนในประเทศไทยคือต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐ ในช่วงแรกทำให้พวกเราไม่สามารถดำเนินงานอนุรักษ์ได้เต็มที่ แต่พออาศรมศิลป์เข้ามาช่วยทำให้เจ้าของบ้านจัดการตัวเองได้ และพอมีตัวอย่างให้เห็นเราก็พร้อมจะเปลี่ยนแปลง” รวมถึงความคิดเห็นของตัวแทนภาคประชาชนอีกคนหนึ่ง³⁰ ที่บอกว่า “ตอนแรกเราไม่รู้จะซ่อมแซมบ้านยังไง บ้านพังโดนน้ำท่วมโดนไฟไหม้ อาศรมศิลป์ก็เข้ามาช่วยดูให้” อีกหลักฐานหนึ่งที่ยกมาบอกว่า การอนุรักษ์ประสบความสำเร็จหรือบ้านหลวงราชไมตรีได้รับรางวัลระดับนานาชาติจากยูเนสโก สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวชุมชนเป็นอย่างมากและถือเป็นการกระตุ้นให้ชาวชุมชนยิ่งสนใจเรื่องการอนุรักษ์มากขึ้น

จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์บ้านหลวงราชไมตรี พบว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เป็นกลุ่มชาวชุมชนเป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเภทองทั้งหมด ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินงานอนุรักษ์ ชาวชุมชนกลุ่มนี้ที่ไม่ได้มีหุ้น จึงไม่ได้เข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ตั้งแต่แรกเริ่ม จึงมองจากผลลัพธ์ที่บ้านหลวงราชไมตรีได้รับรางวัลในระดับประเทศและนานาชาติ ซึ่งในขณะนั้นสภาพบ้านเรือนภายในชุมชนไม่ได้ถูกซ่อมแซมอย่างถูกต้องเหมาะสม จึงถือว่าบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีเป็นตัวอย่างในการอนุรักษ์ให้แก่คนในชุมชนได้ดี รวมถึงหน่วยงานภาคการศึกษาอย่างสถาบันอาศรมศิลป์ที่เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานครั้งนี้ จึงมองว่าผลงานของตนเองประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าไว้ คือการอนุรักษ์โดยให้ชาวชุมชนได้ร่วมกันเป็นเจ้าของอาคารหลังนี้

²⁸ สัมภาษณ์ รัชฎาภรณ์ กัลปนา, 18 พฤษภาคม 2562.

²⁹ สัมภาษณ์ พงษ์ สุธสบาย, 18 พฤษภาคม 2562.

³⁰ สัมภาษณ์ บุญสุข วิริยะภิรมย์ ,หัวหน้าชุมชน, 18 พฤษภาคม 2562.

ประการที่สองเรื่องรูปแบบกิจการเพื่อสังคม ชาวชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบกิจการเพื่อสังคมเป็นรูปแบบที่ดี เหมาะสมกับพื้นที่และสามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ลูกหลานที่กลับมาอยู่ที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรได้³¹ รวมถึงเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่นได้นำหลักการไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ตนเองได้³² แต่สำหรับตัวแทนชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรมีความเห็นที่แตกต่างออกไปว่ารูปแบบบริษัทนี้ยังไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่มากเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ใช้เงินค่อนข้างเยอะ และยังต้องจ้างลูกจ้างเพื่อกำหนดกิจการอีก ทั้งๆ ที่บริษัทยังไม่ได้กำไรมาก³³ รวมถึงตัวแทนภาคประชาชนคนหนึ่ง³⁴ ยังกล่าวว่า “ไม่แน่ใจว่าการดำเนินงานแบบนี้จะยั่งยืนหรือเปล่า เพราะยังไม่เห็นกิจกรรมคืนสู่ชุมชนจริงๆ เลย”

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ให้ข้อมูลความเห็นไปในทิศทางเดียวกันส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง คือไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอนุรักษ์ตั้งแต่แรก สำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักอย่างชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรที่เข้ามาบทบาทในการดำเนินงานตั้งแต่แรก รวมถึงให้การสนับสนุนด้านแรงงานจะมีความเห็นตรงกันข้าม รวมทั้งชาวชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่แรกก็เห็นพ้องไปในทิศทางเดียวกับชมรม

ประการสุดท้ายเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์ เนื่องจากชาวชุมชนที่เป็นหุ้นส่วนบริษัทมีแนวคิดในการอนุรักษ์อยู่แล้วจึงไม่ได้คิดว่าผลกำไรจะเป็นเรื่องตัวเงิน แต่เป็นเรื่องที่ชุมชนมีที่พักที่ดีและเป็นหน้าเป็นตาให้แก่ชุมชนได้³⁵ แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีชาวชุมชนบางกลุ่มพูดถึงการดำเนินงานที่ยังไม่ประสบความสำเร็จของบริษัทเพราะยังไม่สามารถปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ตามที่บอกคือยังไม่ได้ปันผลกำไรกลับมาช่วยชุมชน และยังไม่กลับไปสู่ผู้ถือหุ้นด้วย³⁶ แต่ผู้ถือหุ้นกลับยอมรับได้เพราะถึงแม้บริษัทจะไม่ปันผลกำไรมา แต่มีการแจกคู่มือให้ผู้ถือหุ้นเป็นส่วนลดค่าห้องพักตลอด³⁷

สำหรับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่แสดงความคิดเห็นเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จะพบว่าผู้ที่มีสถานะใกล้ชิดกับบริษัทหรือเป็นหุ้นส่วนของบริษัทจะเห็นด้วยกับการดำเนินงานและคิดว่าการรวมหุ้นเป็นการลงทุนระยะยาวและบ้านหลวงราชไมตรีก็ยังคงสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนริมน้ำจันทบูรตลอด ส่วนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ได้มีสถานะเกี่ยวข้องกับบริษัทหรือแม้แต่

³¹ สัมภาษณ์, ธิป ศรีสกุลไชยรัก, อ่างแล้ว.

³² สัมภาษณ์, รัชฎาภรณ์ กัลปนา, อ่างแล้ว.

³³ สัมภาษณ์, ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, อ่างแล้ว.

³⁴ สัมภาษณ์, นพดล โพธิโชติ, อ่างแล้ว.

³⁵ สัมภาษณ์, บุญสุข วิริยะภิรมย์, อ่างแล้ว.

³⁶ สัมภาษณ์, ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, อ่างแล้ว.

³⁷ สัมภาษณ์, รัชฎาภรณ์ กัลปนา, อ่างแล้ว.

ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรเองกลับมองว่า ถ้าหากเลือกใช้รูปแบบบริษัทเพื่อสังคมแล้วการปันผลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะส่วนหนึ่งจะนำมาช่วยพัฒนาชุมชนได้ ทำให้ในปัจจุบันยังประสบปัญหาการขาดความไว้วางใจจากบางกลุ่มซึ่งถ้าหากให้อนาจที่สามารถที่จะดำเนินการปันผลให้เกิดขึ้นจริงได้อาจจะลดปัญหาตรงนี้ไป

อีกทั้งพบว่าชาวชุมชนส่วนใหญ่จะรับรู้ถึงความสำเร็จของการอนุรักษ์บ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีตอนที่ได้รับรางวัลแล้ว และหากเป็นชาวชุมชนที่ดำเนินตั้งแต่ช่วงแรกจะพบว่ากลุ่มนี้จะสนับสนุนชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นหลัก ว่าเป็นแกนนำและเป็นผู้ที่ทำให้เกิดความสำเร็จภายในชุมชน

5.3.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ พบความคิดเห็นที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นออกมาเป็น 2 ด้านในการอภิปรายดังนี้
1) อัตลักษณ์ชุมชน 2) การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ (ตารางที่13)

1688014950

ตารางที่ 13 สรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรี

ประเด็น	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย				
	เทศบาลเมืองจันทบุรี	ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรี	สถาบันอาศรมศิลป์	ชาวชุมชนที่มีหุ้นส่วนในบริษัท	ชาวชุมชนที่ไม่มีหุ้นส่วนในบริษัท
การฟื้นฟูพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรี					
อัตลักษณ์ชุมชน	-ยังไม่ค่อยมีอัตลักษณ์ ตอบสนองนักท่องเที่ยว มากเกินไป	มีอัตลักษณ์แต่เป็นผลพวงจากการที่ชมรมดำเนินงานมาก่อนหน้านี้	สร้างการรับรู้หลายระดับ	สร้างอัตลักษณ์จนได้รับรางวัลและสร้างความภาคภูมิใจให้ชุมชน	ทำให้อัตลักษณ์ชุมชนเข้มแข็งแต่การดำเนินงานที่ผ่านมาให้เครดิตกับชมรมมากกว่า
การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ	-เศรษฐกิจดีขึ้น -ชาวชุมชนมีงานทำ -นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	-เศรษฐกิจดีขึ้น -ชาวชุมชนมีงานทำ -นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	-เศรษฐกิจดีขึ้น -นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น -นายทุนเริ่มเข้ามา -ชาวชุมชนมีรายได้	-เศรษฐกิจดีขึ้น -ชาวชุมชนมีงานทำ -นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	การพัฒนาทำให้มีนักท่องเที่ยวมากขึ้นก็จริงแต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำด้วย

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ประการแรกเรื่องอัตลักษณ์ชุมชน ชาวชุมชนส่วนมากเห็นพ้องตรงกันว่าบ้านหลวงราชไมตรีทำให้อัตลักษณ์ของชุมชนชัดเจนขึ้น และเหมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวอีกจุดหนึ่งที่ไม่ใช่โบสถ์³⁸ ทำให้ริมน้ำจันทบุรีคึกคักและมีสีสันตลอดทั้งสาย³⁹ แต่ขณะเดียวกันก็มีชาวชุมชนอีกคนบอกว่าที่ชุมชนริมน้ำจันทบุรีมีอัตลักษณ์ชุมชนที่ชัดเจนขึ้นเป็นการดำเนินงานของชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบุรีมากกว่า⁴⁰ ซึ่งหัวหน้าชมรมฯ เองได้กล่าวว่า “ชมรมเราทำมาตั้งแต่แรก ตั้งแต่เด็ก 2-3 คนชุดแรกที่ลงมาทำเลย เข้าบ้านอยู่กันเป็นเดือนๆ บริษัทเนี่ยมาทีหลังแล้วก็ดูแลธุรกิจของตัวเอง ป้าเกิดและโตในชุมชนริมน้ำเข้าใจพื้นที่มากกว่าคนอื่น เห็นการเปลี่ยนแปลงในหลายยุคหลายสมัย”

³⁸ อาสนวิหารพระนางมาเรียอัสสัมชัญนิรมล

³⁹ สัมภาษณ์, พงษ์ สุธสบาย, อ่างแล้ว.

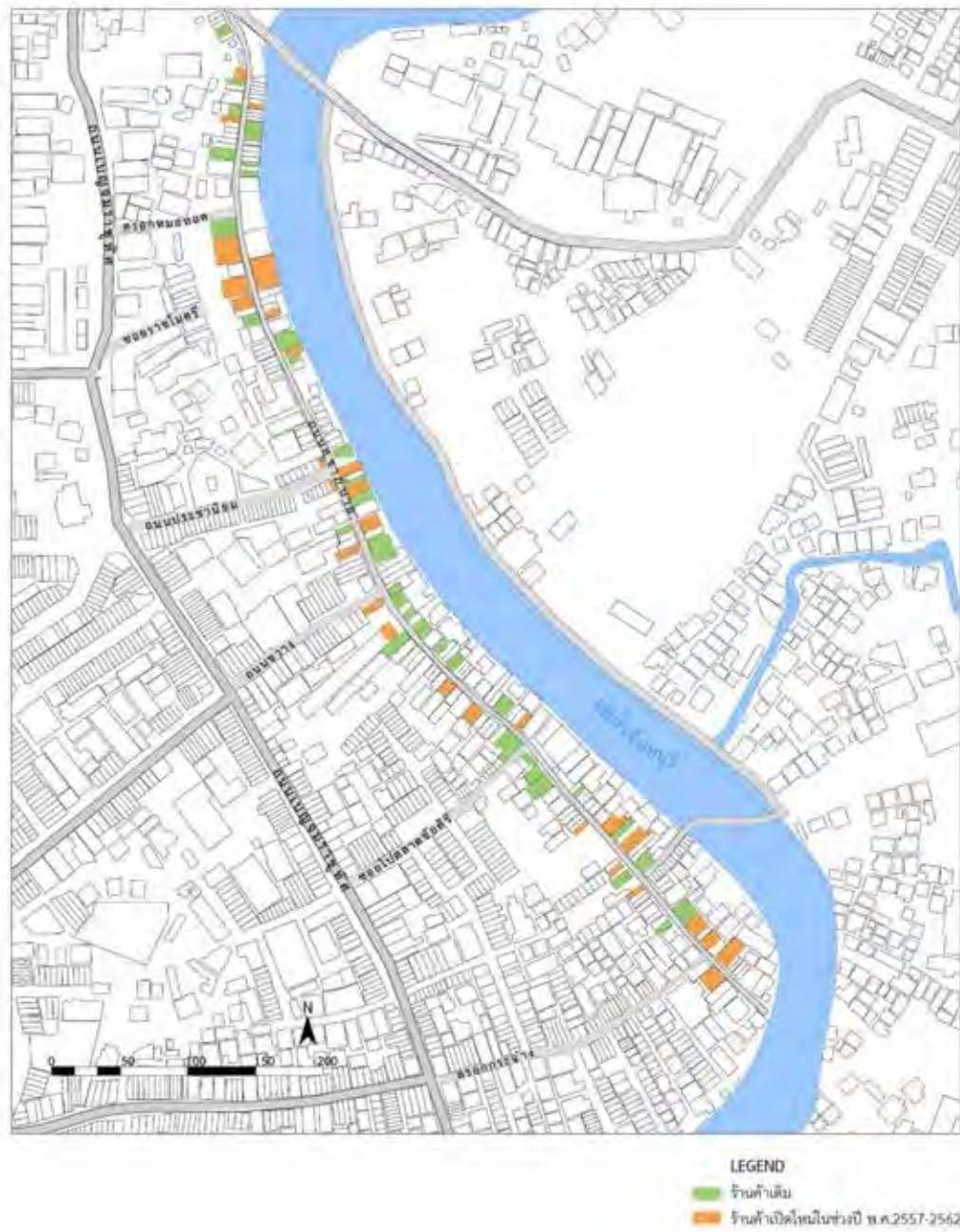
⁴⁰ สัมภาษณ์, นพตล โพธิ์โชติ, อ่างแล้ว.

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลักและรองมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือมีความเห็นว่า ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งส่งผลประโยชน์ในแง่ทุกฝ่าย ในทางตรงคือส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ทำให้ชาวชุมชนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ผลทางอ้อมคือ เมื่อเกิดบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีทำให้คนรับรู้ได้ในหลายระดับ ทั้งกลุ่มนักวิชาการที่เข้าใจวัตถุประสงค์โครงการจึงเข้ามาศึกษาดูงานในเรื่องของกิจการเพื่อสังคม รวมทั้งในหลายๆ ชุมชนเริ่มต้นตัวในการอนุรักษ์มากขึ้น

ประการที่สองเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกรายทั้งผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวกับการอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำจันทบูรและผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องเห็นตรงกันว่าชุมชนริมน้ำจันทบูรมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นและทำให้ชาวชุมชนมีงานทำเพิ่มขึ้น ซึ่งจากข้อมูลและการสำรวจพบว่าก่อนปี 2557 ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีร้านค้าอยู่จำนวน 51 ร้าน และมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนร้านค้าภายใน 5 ปีจนถึงปัจจุบันจำนวนมากถึง 38 ร้าน (ภาพที่ 40) ซึ่งเป็นร้านค้าประเภทร้านกาแฟ ร้านอาหาร โรงแรม ร้านขายของชำราย ร้านขายอัญมณี แต่ก็ยังมีชาวชุมชนบางรายเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ยั่งยืนเพราะยังมีปัญหาของความเหลื่อมล้ำ เป็นการเล่นพรรคเล่นพวกของกลุ่มคนที่เป็นผู้นำของชุมชน⁴¹ ทำให้ระดับการพัฒนาไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในชุมชน⁴²

⁴¹ สัมภาษณ์, คนเดียวกัน, อ่างแล้ว.

⁴² สัมภาษณ์, วิพุทธ วนิชพิสิษฐ์พงษ์, อ่างแล้ว.

ภาพที่ 40 แสดงตำแหน่งร้านค้าในชุมชนริมน้ำจันทบูร

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

กล่าวโดยสรุป ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าชุมชนริมน้ำจันทบูรมีอัตลักษณ์ชัดเจนขึ้น หลังจากที่เปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรี ทำให้ชาวชุมชนมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็มีประชาชนบางกลุ่มที่มองว่าการที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีอัตลักษณ์ชัดเจนขึ้นเป็นเพราะการดำเนินงานของชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรมากกว่าที่เป็นผู้ลงมือปฏิบัติตั้งแต่ต้น ซึ่งเป็นความเห็นที่แตกต่างกัน รวมถึงความสำเร็จของการฟื้นฟูชุมชนริมน้ำจันทบูรทำให้หน่วยงานท้องถิ่นเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของพื้นที่และเข้ามาร่วมช่วยพัฒนาด้วย รวมทั้งทำให้พื้นที่เมืองเก่าอื่นๆ สนใจในการใช้รูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์มากขึ้น จนมีการมีศึกษาดูงานอยู่เสมอ

5.4 สรุปท้ายบท

โดยสรุปการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วงก่อนการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัดมีลักษณะที่เป็นไปตามขั้นตอนการอนุรักษ์ โดยกระบวนการดำเนินงานมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป มีแกนนำหลักในการดำเนินงานเป็นสถาบันอาศรมศิลป์ และคณะกรรมการพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรร่วมกัน ดำเนินงานตามขั้นตอนและในช่วงแรกนี้ยังไม่ได้รับการสนใจจากทางเทศบาลเท่าที่ควร งบประมาณที่ลงมาในพื้นที่ก็ยังมีน้อยจึงเป็นการสร้างความร่วมมือกับกลุ่มที่เข้าถึงง่ายก่อน คือกลุ่มเยาวชนหรือสถาบันการศึกษาท้องถิ่น แล้วค่อยขยายภาคีออกไป มีระยะเวลาในการพัฒนาที่เหมาะสมไม่เร่งรัด กระบวนการจนเกินไป ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการใช้ประโยชน์ร่วมกัน

หลังการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด และเปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีแล้วนั้น การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนริมน้ำจันทบูรได้แยกหน้าที่และความรับผิดชอบออกไปตามแต่ละกลุ่มคนอย่างชัดเจน คือ บริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อให้ดูแลอาคารสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลังจากเกิดกระบวนการดำเนินงานของสถาบันอาศรมศิลป์ทำให้พื้นที่ชุมชนประวัติศาสตร์เริ่มถูกตระหนักโดยเทศบาลเพิ่มมากขึ้น และเทศบาลก็พร้อมที่จะเปิดรับความเห็นนั้นและนำไปดำเนินการ ฉะนั้นเทศบาลเมืองจันทบุรีจึงดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมและพื้นที่สาธารณะ ส่วนชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรดูแลเรื่องกิจกรรมส่งเสริมการตระหนักรู้ และข้อจำกัดของสถาบันการศึกษาในพื้นที่คือเมื่อไม่มีงบประมาณในการดำเนินงานกิจกรรมทำให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมเริ่มลดลงไปจนกลายเป็นกิจกรรมประจำปีที่ดำเนินการโดยชาวชุมชนเอง

ผลการดำเนินงานของบริษัท จันทบูรรักชาติ จำกัด ถือว่ามีความก้าวหน้าตามลำดับ ตั้งแต่เปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีพบว่าบริษัทฯ สามารถดำเนินงานในเชิงธุรกิจและเลี้ยงตัวเองได้เมื่อพิจารณาผลประกอบการรายปี รวมถึงยังมีส่วนช่วยสร้างประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชน ถึงแม้ในทางบัญชีจะยังไม่สามารถคืนทุน และปันผลกำไรได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้แต่แรก แต่ทางบริษัทฯ ก็มีมาตรการอื่นๆ เสริมให้ผู้ถือหุ้นได้รับผลประโยชน์กลับคืน

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

บางส่วน แต่ก็มีชาวชุมชนบางกลุ่มที่มองต่างออกไปว่าบริษัทยังไม่บรรลุเป้าหมายตามตั้งไว้ได้ในประเด็นนี้

อาจกล่าวได้ว่าบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด ถือเป็นองค์กรเอกชนที่ได้รับการยอมรับจากชาวชุมชนได้อย่างดี ซึ่งชาวชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับบริษัทก็จะยอมรับและสนับสนุนการดำเนินงานของบริษัท ถึงแม้จะมีความเห็นที่แตกต่างกันบ้างในส่วนของบทบาทขององค์กรที่นำมาสู่ความสำเร็จในการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า นอกจากนี้ชาวชุมชนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัทจะมีความเห็นต่างจากกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริษัทในประเด็นผลสัมฤทธิ์ของบริษัท โดยจะมองไปที่ประเด็นเดียวกันคือ เรื่องความยั่งยืนของการดำเนินงานมากกว่า ซึ่งในอนาคตหากในบริษัทสามารถมีเงินปันผลกลับสู่ชุมชนได้ตามที่ตั้งเป้าไว้ ชาวชุมชนที่มองเห็นต่างก็อาจจะกลับมาขอรับการดำเนินงานของบริษัทได้เพราะมีผลการดำเนินงานเป็นที่ประจักษ์

1688014950

CU Thesais 6073327025 thesais / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

ในบทนี้เป็นการสรุปและอภิปรายผลการศึกษา พร้อมทั้งเรียบเรียงข้อเสนอแนะและแนวทางการวิจัยในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร จากการศึกษาความเป็นมาของชุมชนริมน้ำจันทบูรตั้งแต่อดีต ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม มรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนแผน นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความเป็นมาของบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่า รวมถึงการดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร สามารถสรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้

คำถามงานวิจัยที่หนึ่ง การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่ามีข้อดีและข้อจำกัดในการดำเนินงานอย่างไร ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า ข้อดีของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทคือ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานเพราะมีงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนและงบประมาณส่วนตัวที่ได้จากการร่วมระดมทุนของผู้ถือหุ้น รวมถึงรูปแบบบริษัทสามารถตรวจสอบได้ง่าย แต่ข้อจำกัดของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทคือ ไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการในส่วนอื่นได้นอกจากตัวอาคารที่เป็นความรับผิดชอบโดยตรงของบริษัทเท่านั้น และข้อจำกัดเพิ่มเติมที่ได้จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทยังขาดอำนาจต่อรองกับหน่วยงานรัฐในการเสนอเรื่องกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ นอกจากนั้นยังมีข้อจำกัดในเรื่องกำลังพลของบริษัท เพราะในช่วงแรกการดำเนินงานส่วนต่างๆ ของบริษัทจะมีคนจากสถาบันอาศรมศิลป์เข้ามาช่วยบริหารจัดการบริษัท เมื่อภายหลังสถาบันอาศรมศิลป์เริ่มถอนตัวโดยมีความตั้งใจให้ชาวชุมชนเข้ามาบริหารจัดการกันเอง ก็ประสบปัญหาการขาดคนเข้ามาดำเนินงาน ด้วยข้อจำกัดที่ว่าชาวชุมชนต่างก็มีงานและภาระหน้าที่ที่ตนเองต้องทำอยู่แล้ว ซึ่งผลลัพธ์ก็คือทำให้การถ่ายโอนการดำเนินงานยังไม่ได้เป็นไปโดยชาวชุมชนทั้งหมด

คำถามงานวิจัยที่สอง การดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าโดยรูปแบบบริษัทประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร ผลการศึกษาพบว่าประสบความสำเร็จบางส่วนและยังคงไม่ประสบความสำเร็จบางส่วน โดยประสบความสำเร็จในด้านการเป็นกิจการเพื่อสังคมคือ บริษัท

จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด สามารถดำเนินงานได้ด้วยตัวเองในเชิงการบริหารธุรกิจมาตลอด 5 ปี โดยไม่ได้มี ปัญหาขาดทุน แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จในด้านกิจการเพื่อสังคมกล่าวคือ ยังไม่สามารถปันผลคืนสู่ สังคมและชุมชนได้ เนื่องจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ของบริษัทคือ การทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์ และทำให้การมีส่วนร่วมไปถึงระดับแบ่งปันผลประโยชน์ ในความเป็นจริงยอดสะสมของกำไรจนถึง ปัจจุบันยังไม่ถึงจุดคืนทุน จึงไม่สามารถที่จะปันผลกลับคืนสู่สังคมและชุมชนได้ตามที่ตั้งไว้ แต่ก็มี การมอบบัตรกำนัลเป็นค่าส่วนลดแก่ผู้ถือหุ้นที่เข้ามาพักแทน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจุบันพบว่าได้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์และสนับสนุนการอนุรักษ์ พื้นที่เมืองเก่ามากขึ้น ตามที่ได้พบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ 2 โดยมีการประยุกต์ใช้แตกต่างกันไป ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์พื้นที่ งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับกลไกการดำเนินงาน ข้อดี ข้อจำกัดของการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ และสรุปบทเรียนที่ได้จาก ศึกษา โดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

6.2.1 บทบาทของหน่วยงานภาคการศึกษา และการดำเนินงานตามกระบวนการอนุรักษ์

เมือง

การวิจัยพบว่าหน่วยงานภาคการศึกษาที่อยู่นอกพื้นที่ ได้แก่สถาบันอาศรมศิลป์ มีส่วนช่วย กระตุ้นให้เกิดกระบวนการอนุรักษ์ได้ดี กล่าวคือเป็นเวลากว่า 7 ปีที่หน่วยงานในภาคการศึกษา ภายนอกเข้ามาในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร และได้เริ่มสร้างกระบวนการดำเนินงาน ผ่านกิจกรรมการ มีส่วนร่วมต่างๆ ไปพร้อมกับคนในชุมชน จนทำให้เกิดความไว้วางใจและกลายเป็นเรื่องง่ายต่อการ ดำเนินงานอนุรักษ์เพราะก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีของทั้งชุมชนและภาคภายในและนอก เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชนที่เข้ามาภายหลัง เพราะถ้าหากเป็นหน่วยงานภายนอกในรูปแบบอื่นๆ เช่น หน่วยงานภาคเอกชนอาจจะไม่ได้เป็นที่ยอมรับจากชาวชุมชนมากนัก เนื่องจากอาจถูกสงสัยว่ามี ผลประโยชน์ซ่อนเร้น และยังเป็นชุมชนที่มีองค์กรภาคประชาสังคมดำเนินงานในพื้นที่อยู่แล้วอาจจะ ทำให้เกิดปัญหาขัดผลประโยชน์กันได้ การเป็นหน่วยงานภาคการศึกษา จึงมีข้อดีในการเป็นคนกลางที่ ไม่มีผลประโยชน์ ซึ่งทำให้การสร้างความร่วมมือและการสร้างความตระหนักรู้สำเร็จในช่วงต้น

นอกจากนั้นแล้ว การอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าจะสำเร็จได้ต้องดำเนินเป็นลำดับอย่างค่อยเป็น ค่อยไป มีระยะเวลาในการพัฒนากิจกรรมตั้งแต่เริ่มกระบวนการ คือมีกิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ ให้กับชุมชน และผู้ที่สนใจทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ไม่ใช่เพียงแค่หน่วยงานหรือองค์กรลงพื้นมาจัด กิจกรรมและฟังความเห็นจากประชาชน ต้องให้ความใส่ใจในเชิงลึกมากกว่านั้น กล่าวคือเป็นกิจกรรม

ที่หน่วยงานหรือองค์กรมีการลงพื้นที่จริง ใช้เวลาทำความเข้าใจกับชาวชุมชนและบริบทการดำเนินชีวิตแต่ละวันของชาวชุมชน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของชาวชุมชนได้อย่างครบถ้วน และสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ แล้วจึงค่อยขยายการดำเนินการไปในทิศทางอื่นๆ เช่น พัฒนาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมตามมา

ระยะเวลาในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยสำคัญ ที่จำเป็นต้องพิจารณาเช่นกัน เนื่องจากด้านมรดกวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก การอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่าจำเป็นต้องฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายให้มากที่สุดเพื่อที่จะหาจุดร่วมกันในการพัฒนา อาจจะจำเป็นต้องใช้เวลาในการสร้างภาคีซึ่งเป็นหน่วยงานภาคการศึกษาท้องถิ่นหรือหน่วยงานรัฐที่มีองค์ความรู้และอำนาจเข้ามาช่วยให้การดำเนินงานเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

และเมื่อการอนุรักษ์เริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมแล้ว หน่วยงานภายนอกที่เข้ามากระตุ้นให้เกิดกระบวนการในช่วงแรกเริ่มจำเป็นต้องมีการวางแผนในการถอนตัวออกไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปด้วย โดยต้องมีระยะเวลาถ่ายโอนองค์ความรู้ให้แก่ชาวชุมชน และเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะเข้ามาบริหารงานต่อ

6.2.2 ผลสัมฤทธิ์และความเป็นไปได้ของกิจการเพื่อสังคม

เมื่อผ่านกระบวนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าโดยการมีส่วนร่วมเริ่มเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ชาวชุมชนโดยชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นส่วนหนึ่งในผู้ร่วมตัดสินใจร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์เลือกการดำเนินงานในรูปแบบกิจการเพื่อสังคมเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ในพื้นที่ และนำไปสู่การระดมทุนในที่สุด จากผลการดำเนินงานที่ได้สรุปมาพบว่า การดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ในรูปแบบกิจการเพื่อสังคม สามารถทำในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกับชุมชนริมน้ำจันทบูรได้ โดยเฉพาะการนำอาคารที่เป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนมาใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ แต่การดำเนินงานในลักษณะนี้พบว่ายังมีความเสี่ยงในเรื่องของผลกำไรที่ยังไม่เกิดในช่วงแรก และยากต่อการคืนทุนในระยะสั้น จึงน่าจะต้องเป็นการลงทุนเพื่อหวังผลระยะยาวมากกว่า แต่อย่างน้อยการดำเนินงานลักษณะนี้ก็ยังคงแสดงให้เห็นตัวอย่างว่าสามารถระดมทุนกับชุมชนรวมถึงประชาชนภายนอกที่สนใจในการอนุรักษ์ได้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ดีในการขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนไปในวงกว้าง

สิ่งที่เป็นเงื่อนไขของพื้นที่ที่จะเลือกทำธุรกิจในรูปแบบนี้คือ กิจการเพื่อสังคมต้องได้รับความร่วมมือของชาวชุมชน โดยชาวชุมชนต้องมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งและผู้นำในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานจากภายนอกที่เข้ามาสนับสนุนนั้น ต้องได้รับความไว้วางใจจากชาวชุมชนด้วย ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาดังที่กล่าวไว้ในช่วงก่อนหน้า ซึ่งในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีการดำเนินงานในลักษณะนี้อยู่ก่อนแล้ว กล่าวคือชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรมีแกนนำเป็นคนที่ชาวชุมชนไว้วางใจ และสถาบันอาศรมศิลป์ก็เป็นหน่วยงานที่ได้รับความไว้วางใจจากการดำเนินงานในช่วงเริ่มต้น

กระบวนการ จึงนำมาสู่ความร่วมมือในการสร้างองค์กรในรูปแบบบริษัทเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์พื้นที่ และเงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การลงทุนนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นการลงทุนระยะยาว โดยในกรณีศึกษาพบว่าถึงแม้ธุรกิจจะสามารถดำเนินไปได้ด้วยตนเอง แต่ต้องใช้ระยะเวลาอีกพอสมควรกว่าจะสามารถคืนทุนและปันผลได้ พื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรจึงเป็นตัวอย่างของพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านการเงิน ที่ผู้ร่วมทุนไม่ได้หวังผลตอบแทนจากการดำเนินกิจการในระยะเวลาอันสั้น

ในขณะที่ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ออกมาบังคับใช้แล้ว จึงเป็นที่คาดหวังว่ากฎหมายฉบับนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหรือองค์กรทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม สามารถมีเครื่องมือในการทำงานเพื่อสังคมแบบใหม่ที่มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพที่มากขึ้น โดยมีแรงจูงใจเป็นสิทธิประโยชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด น่าจะเป็นตัวอย่างสำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินงานสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้แล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาอีกประการในการดำเนินธุรกิจในพื้นที่ย่านเมืองเก่าคือต้องพยายามเลือกประกอบธุรกิจที่ไม่ซ้ำกับธุรกิจที่คนในชุมชนทำอยู่ก่อนหน้า แต่เลือกธุรกิจที่มีการสนับสนุนในการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชาวชุมชนเพิ่มเติมโดยห่วงโซ่อุปทาน เพราะจะเป็นการช่วยกระตุ้นและส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนได้ ซึ่งในกรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร ธุรกิจประเภทโรงแรมช่วยทำให้เกิดการสร้างงานที่เป็นโครงข่าย เช่น การใช้บริการธุรกิจร้านอาหารของชาวชุมชนที่บริษัทฯ เลือกให้แขกที่พักได้สัมผัสกับความเป็นพื้นถิ่นและเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชนได้ง่ายกว่าการเข้าไปเป็นคู่แข่ง

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันได้มีการขยายการดำเนินงานของบริษัทฯ เพิ่มเติมออกไป เช่น การปรับปรุงบ้านบุญยัชฐิติ ซึ่งดำเนินงานในลักษณะเจ้าของบ้านเป็นผู้ซ่อมแซมและปรับปรุงบ้านด้วยเงินลงทุนส่วนตัวทั้งหมด และให้ทางบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการที่พัก เข้าไปดำเนินการในลักษณะรับจ้างบริหารงานโดยใช้บุคลากรที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก⁴³ ซึ่งจากข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นความเป็นไปได้ของการยกระดับของกิจการ และนำมาสู่ประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต เนื่องจากตั้งอยู่บนแนวคิดของการเป็นกิจการเพื่อสังคม

⁴³ รายงานประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัท จันทบูรรักซ์ดี จำกัด ปี 2561

6.2.3 การดำเนินงานในอนาคตขององค์กรและหน่วยงานต่างๆ

จากการศึกษาพบว่า หลังการก่อตั้งบริษัท จันทบูรรักษัคดี จำกัด และเปิดกิจการบ้านพักประวัติศาสตร์หลวงราชไมตรีแล้วนั้น การดำเนินงานเพื่อการอนุรักษ์ในชุมชนริมน้ำจันทบูรได้แยกหน้าที่และความรับผิดชอบออกไปตามภารกิจของแต่ละองค์กรและหน่วยงานมากขึ้น ซึ่งก็เป็นข้อดีที่สะท้อนการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ของแต่ละองค์กรและหน่วยงานได้อย่างชัดเจน แต่ก็มีความกังวลในเชิงการประสานความร่วมมือ และการทำงานอย่างบูรณาการ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาดังต่อไปนี้

เมื่อหน่วยงานจากภายนอกถอนตัวออกไปจากพื้นที่ทั้งหมดแล้วตามแนวคิดของการดำเนินงาน หน่วยงานภาคประชาสังคมรวมถึงชาวชุมชนที่ดำเนินงานอยู่ในพื้นที่จำเป็นต้องเตรียมแผนรับมือกับการขยายตัวและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับองค์กรภาคประชาสังคมควรต้องมีการยกระดับการดำเนินงานให้มีสถานะทางกฎหมายเพิ่มเติมจากการเป็นองค์กรชุมชน เช่น การจดทะเบียนขึ้นเป็นมูลนิธิ เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกรรมได้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น หรือสามารถรับทุนหรือเงินช่วยเหลือจากทางราชการหรือองค์กรเอกชนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรมีการขยายขอบเขตของการดำเนินงานมากกว่ากิจกรรมการต้อนรับคณะดูงานหรือการให้ความรู้ในปัจจุบัน เช่น การดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างความเศรษฐกิจให้กับชุมชน การเป็นตัวกลางในการหาผู้ลงทุนเข้ามาปรับปรุงฟื้นฟูอาคารเก่าและดำเนินกิจการในพื้นที่ ดังตัวอย่างที่ได้พบทวนมา เป็นต้น

สำหรับหน่วยงานภาครัฐ การดำเนินงานที่ผ่านมาแบบตั้งรับเกินไป เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องตามที่มีชาวชุมชนร้องเรียนเข้ามา ภาครัฐอาจจะต้องทำงานในเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากมีความชัดเจนแล้วว่าการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร มีผลในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยต้องประสานหน่วยงานภายในของภาครัฐเองก่อนทำให้เกิดการบูรณาการการทำงานเข้าด้วยกัน จึงจะทำให้การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความง่ายในการบริหารจัดการ รวมทั้งต้องดำเนินงานในขอบเขตที่องค์กรภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชนไม่มีอำนาจและยังขาดटकบกพร่องอยู่ เช่น การพัฒนาและบำรุงรักษาพื้นที่สาธารณะ

ท้ายที่สุด องค์กรและหน่วยงานต้องมีความโปร่งใสในการบริหารงานด้วยเช่นกัน เนื่องจากปัญหาหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานอนุรักษ์พื้นที่คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน เพราะจากการศึกษาพบว่าในชุมชนยังมีปัญหาเชิงการเมืองอยู่มาก โดยมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ทำให้ในบางครั้งงบประมาณจากภาครัฐก็เข้ามาเฉพาะที่คนบางกลุ่ม และไม่ได้ใช้ในการพัฒนาพื้นที่จริง ฉะนั้นในการดำเนินโครงการแต่ละครั้งภาครัฐอาจจะต้องเข้ามารับฟังความเห็นของชาวชุมชนให้ลึกซึ้งขึ้น และมีความโปร่งใสในการสนับสนุน เพื่อที่จะได้ปฏิบัติงานในประเด็นที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการของประชาชนภายในพื้นที่

1688014950

CT :Thesis 6073327025 thesis / rev: 06082562 00:43:53 / seq: 31

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการดำเนินงานในรูปแบบบริษัทเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่ากรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูรนั้น ทำให้ทราบถึงรายละเอียดและข้อจำกัดของการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือของหน่วยงานหลัก ในบริบทของงานอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า ตามโครงสร้างของการบริหารจัดการในประเทศไทย ไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่สามารถที่จะดำเนินงานได้ครบทุกส่วน จึงจำเป็นต้องมีการประสานงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคชุมชน และองค์กรเอกชน ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีและมีความร่วมมืออยู่เสมอ เพื่อการอนุรักษ์ที่ครอบคลุมและสร้างความพร้อมในการทำงานร่วมกัน เพราะจากการสัมภาษณ์พบว่าชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์ที่ดีในการดำเนินงานบริษัท มาตลอด และในปัจจุบันเทศบาลก็เปิดกว้างที่จะรับฟังแผนที่ภาคประชาชนจัดทำขึ้นเพื่อดำเนินงาน ฉะนั้นเทศบาลควรจะหาแนวทางในการทำงานให้ใกล้ชิดกับชุมชนหรือทำงานในเชิงรุกมากขึ้น เพราะสามารถเป็นคนกลางในการประสานประโยชน์ได้เนื่องจากเป็นหน่วยงานภาครัฐ จะได้ทำให้การอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าเป็นไปอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. สร้างภาวะเป็ียบของชุมชน เริ่มมีข้อสังเกตจากการสังเกตการณ์สภาพปัจจุบันของชุมชนริมน้ำจันทบูร พบว่าเมื่อเกิดการฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าขึ้นมาทำให้มีนักลงทุนจากภายนอกเข้ามาหาทำเลเพื่อการค้าขายมากขึ้น และหากไม่มีการควบคุมอาจจะทำให้เกิดเหตุการณ์เจเนตรีฟิเคชัน (Gentrification⁴⁴) ได้ ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสร้างข้อตกลงร่วม ไม่ว่าจะเป็นธรรมนูญชุมชนหรือการพัฒนาเทศบัญญัติท้องถิ่น เพื่อควบคุมการเข้ามาของนักลงทุนจากภายนอกให้มีทิศทางที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่เหมาะสม และเพื่อรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ให้คงอยู่ได้สืบไป

⁴⁴ Ruth Glass ให้ความหมายของ gentrification ว่าปรากฏการณ์การหลั่งไหลของชนชั้นกลางที่เข้ามาอยู่อาศัยในย่านชนชั้นแรงงานกลางเมือง และเมื่อชนชั้นกลางหลั่งไหลเข้ามาแทนที่จนสมบูรณ์ เอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่นั้นก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง

Cambridge Dictionary ให้ความหมายว่า กระบวนการที่พื้นที่เปลี่ยนไปโดยผู้ที่มีเงิน เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่และทำการปรับปรุงอาคาร

6.4 แนวทางการวิจัยในอนาคต

1. ผู้วิจัยเสนอให้มีการติดตามผลการดำเนินงานของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด เพิ่มเติม เมื่อเกิดการแบ่งปันผลประโยชน์ขึ้นจริงในอนาคต เนื่องในการศึกษาครั้งนี้ มีระยะเวลาการดำเนินงานของบริษัทได้เพียง 5 ปี แต่ผลตอบแทนของธุรกิจตามที่ได้ข้อสรุปนั้นจะเกิดขึ้นในระยะยาว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผลลัพธ์ของการดำเนินงานจะเป็นอย่างไร

2. โมเดลบริษัทที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด น่าจะสามารถทำซ้ำในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ และหากมีการทำซ้ำขึ้นมา จึงควรมีการเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ด้วยเช่นกัน

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

1658014950

CU IThesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

บรรณานุกรม

- Cohen, J. M., and Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development : Seeking clarity through specificity*. New York: World Developments.
- Feilden, M. B. J. (1993). *Management Guideline for World Cultural Heritage Sites*. Rome: ICCROM.
- กุสุมา บุญกาญจน์. (2556). การจัดทำแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. (ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันอาศรมศิลป์, กรุงเทพฯ.
- ชุตินา เกศดาญรัตน์. (ม.ป.ป). การบริหารความสัมพันธ์เชิงบูรณาการผ่านการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. Paper presented at the การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- ณัฐพงษ์ สายพวงแก้ว. (2554). การบริหารจัดการพื้นที่เมืองเก่าเวียงกุมกามโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. (ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย. (2554). มรดกวัฒนธรรม “ชุมชนริมน้ำจันทบูร”. In *วิถีชุมชนคนริมน้ำ : จันทบูร. จันทบุรี*.
- ปรานอม ตันสุขนันท์. (2559). การอนุรักษ์ชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยาณี สุขมณี. (2558). การพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูรด้วยแนวคิดกิจการเพื่อสังคม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- แพรวพร สุขชัยเยียร. (2554). ประสบการณ์การเรียนรู้การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. (สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันอาศรมศิลป์, กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2557). *โครงการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากร*. Retrieved from กรุงเทพฯ:
- ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. (2556). การปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและการอนุรักษ์เมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตน์ สุพถุฒิปานิชย์. (2554). การสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเพื่อการฟื้นฟูชุมชนดั้งเดิม กรณีศึกษาชุมชนริมน้ำจันทบูร. (ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันอาศรมศิลป์, กรุงเทพฯ.

- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารจังหวัดภูเก็ต. (2561). ประเพณี วัฒนธรรม เทศกาล จังหวัดภูเก็ต. Retrieved from http://www.phuket.go.th/webpk/contents.php?str=introduce_cult
- สาริณี ประทุมสุวรรณ. (2554). การอนุรักษ์อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในเขตพื้นที่ต่อเนื่องกรุงรัตนโกสินทร์โดยมาตรการโอนสิทธิการพัฒนา กรณีศึกษา พื้นที่รอบสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินวัดมิ่งกรมลาวาส กรุงเทพมหานคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554a). เล่มที่ 2 แนวคิดและหลักเกณฑ์โดยทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูเมืองเก่า. In ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนาและบริหารจัดการเมืองเก่า. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554b). เล่มที่ 3 ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าในประเทศไทย. In ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). แผนผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์. Retrieved from
- เสาวนีย์ จันทสอน. (2552). องค์กรชุมชนและกลไกของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม : ชุมชนตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. (ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. (ม.ป.ป.). การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.

ภาคผนวก

1658014950

CU Theslis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(เทศบาลเมืองจันทบุรี สถาบันอาศรมศิลป์ ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร
ผู้ประกอบการในชุมชน ผู้อยู่อาศัย กรรมการชุมชน)

ช่วงก่อนก่อตั้งบริษัทจันทบูรรักษ์ดี (2551-2555)

1. ท่านได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ในชุมชนริมน้ำจันทบูรในลักษณะใดบ้าง?
2. ท่านมีการประสานงานหรือร่วมกับหน่วยงานใดในการอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร? ระบุ

ช่วงก่อตั้งบริษัทจันทบูรรักษ์ดี (2556-2557)

1. ท่านได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ในชุมชนริมน้ำจันทบูรในลักษณะใดบ้าง?
2. ท่านมีการประสานงานหรือร่วมกับหน่วยงานใดในการอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร? ระบุ
3. ท่านได้ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำงานของ บริษัท จันทบูรรักษ์ดี จำกัด อย่างไรบ้าง?

ช่วงหลังตั้งบริษัทจันทบูรรักษ์ดี (2558-2561)

1. ท่านได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูรในลักษณะใดบ้าง?
2. ท่านมีการประสานงานหรือร่วมกับหน่วยงานใดในการอนุรักษ์หรือไม่ อย่างไร? ระบุ
3. ท่านได้ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำงานของ บริษัท จันทบูรรักษ์ดี จำกัด อย่างไรบ้าง?

ท่านคิดว่าตั้งแต่ก่อนการก่อตั้ง-หลังตั้งบริษัท กระบวนการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นอย่างไร?

ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์มากขึ้นเพียงใด?

ท่านรับรู้ข่าวสารการดำเนินงานของบริษัททางใดบ้าง?

มุมมองต่อบริษัท

ท่านคิดว่าการดำเนินงานของบริษัททำได้ดี ตรงตามเป้าหมายมาก-น้อยเพียงใด?

การดำเนินงานของบริษัทเป็นจุดเด่น น่าสนใจ ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น?

การดำเนินงานของบริษัทช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจหรือไม่ อย่างไร?

ถ้าเทียบกับช่วงที่ยังไม่มีบริษัทกับช่วงที่ตั้งบริษัทแล้ว การค้าขาย/รายได้ แตกต่างกัน

ไหม?

คำถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
แบบสัมภาษณ์บริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด

1. 1 กระบวนการจัดตั้งบริษัทเพื่อการอนุรักษ์มีขั้นตอนอย่างไรบ้าง?
2. เกณฑ์และมาตรการใดที่ทำให้ผู้ถือหุ้นและคนในชุมชนไว้วางใจจะร่วมลงทุน?
3. บริษัทได้วางแนวทางเพื่อเพิ่มความมั่นใจ ความโปร่งใสแก่ผู้ถือหุ้นหรือไม่?
4. การดำเนินงานของบริษัทเป็นจุดเด่น ช่วยให้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น?
5. บริษัทมีการประสาน งานเชื่อมโยงกลุ่ม องค์กรและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งประชาชนในพื้นที่อย่างไร? กิจกรรมที่ทำทำร่วมกันหรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น
 - 5.1 เทศบาล
 - 5.2 ชมรมพัฒนาชุมชนริมน้ำจันทบูร
 - 5.3 คณะกรรมการชุมชน
 - 5.4 ผู้ประกอบการในชุมชน
 - 5.5 ผู้คนอยู่อาศัย
6. ท่านได้ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนการทำงานของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างไรบ้าง?
7. ระดับความสัมพันธ์ของบริษัท จันทบุรีรักษ์ดี จำกัด กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นอย่างไร? (พึงพากันตลอด/บางครั้ง/ไม่เคย)
8. ท่านได้วางแผนเคลื่อนไปสู่การเป็นธุรกิจเพื่อสังคมอย่างเต็มตัวอย่างไรบ้าง

1688014950

CD :Thesis 6073327025 thesis / revv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ภาคผนวก ข

เอกสารเกี่ยวกับการระดมทุนของบริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด

ภาพรวมโครงการระดมทุนของ บริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด

วิสัยทัศน์

บริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด มีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน และให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของพนักงาน ลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

พันธกิจของบริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด คือ การดำเนินงานที่โปร่งใส มีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน และให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของพนักงาน ลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

บริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด มีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืน และให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของพนักงาน ลูกค้า และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

รูปแบบการระดมทุน

การจัดโครงสร้าง

โครงสร้างการบริหารงานของบริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด มีลักษณะเป็นแบบโครงสร้างแบบราบ (Flat Structure) ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความรวดเร็วและยืดหยุ่น

การระดมทุนและการบริหารการเงิน

บริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด มีนโยบายในการระดมทุนและการบริหารการเงินที่โปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การระดมทุนและการบริหารการเงิน

บริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด มีนโยบายในการระดมทุนและการบริหารการเงินที่โปร่งใส และมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

โครงสร้างการบริหารงาน

โครงสร้างการบริหารงานของบริษัท จันทบูรรักษัติ จำกัด มีลักษณะเป็นแบบโครงสร้างแบบราบ (Flat Structure) ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีความรวดเร็วและยืดหยุ่น

กิจกรรม

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါ

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

အိမ်အတွင်းအင်္ဂါများကို အသုံးပြုရန်အတွက် အဆင်ပြေစေရန်

1658014950

CU IThesis 6073327025 thesis / recv: 06082562 00:43:53 / seq: 31

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	พชรพร ภูมรินทร์
วัน เดือน ปี เกิด	2 พฤศจิกายน 2536
สถานที่เกิด	จ.จันทบุรี
วุฒิการศึกษา	- ปริญญาตรี คณะโบราณคดี เอกประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัย ศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	222/41 หมู่1 ต.มะขาม อ.มะขาม จ.จันทบุรี 22150
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-